

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

For September, Oktober, November, December 1906.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

FEMTE RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE.

VED

G. L. GROVE.

3. BINDS 3DE HEFTE.

(27DE AARGANG).

I KOMMISSION HOS

H. HAGERUP,
KJØBENHAVN.

OG

MARIUS LUND,
CHRISTIANIA.

1906

Tre Hefter udgjøre et Bind.

Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 6 Kr. aarlig.

Samfundet har udgivet:

Personalhistorisk Tidsskrift.

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *Fr. Krarup*,
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*,
2. — , — I—IV (1886—89) ved Samme,
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*,
3. — , — I—III (1892—94) ved Samme,
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*,
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*,
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—III (1904—06) ved Samme.

Prisen for Aargangene 1881—1903 (1880 er udsolgt) er bleven nedsat til 3 Kr. for det enkelte Bind, hvorhos Prisen for hver af de nu afsluttede Rækker yderligere er nedsat til 10 Kr., for 1886—91 samlede (2. Række) til 15 Kr.

Bogladeprisen for det enkelte Bind er 9 Kr. Enkelte Hefter sælges ikke særskilt.

Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596—1660, ved **Kr. Erslev**.

For Medlemmer 1 Kr. — Bogladepris 1 Kr. 50 Øre.

**Professor Jacob Hornemann Bredsdorff og Hustru Petrine
Jacobine, født Møller.**

Levnedsskildringer af en Datterdatter, Frk. P. M. Lange.

I Begyndelsen af det nittende Aarhundrede oprandt som med eet Slag den straalende Tid, der med Rette kaldes Danmarks Guldalder, den Tid, der prægedes af de mange Aandens Stormænd, hvis Navne skulle leve alle Dage. Men ved deres Side stod en stor Skare af Mænd og Kvinder, hos hvem Aandens Vingslag lige saa fuldt var at kjende; om de end maa regnes til de stille i Landet, have ogsaa de ydet deres Bidrag til at give Tiden sit aandfulde Præg. Blandt dem, hvis Navne ikke bør glemmes, og som levede med i det Liv, der rørte sig paa ejendommelig Maade i de Dage, var Jacob Hornemann Bredsdorff, den stille, beskedne, men grundige Lærde, hvis Tanker, især paa Sprogforskningens Omraade, nu længe efter hans Død, først ere brudte igjennem, og hans begavede, storslaaede og varmhjertede Hustru, Søster til Digteren Poul Møller.

Begge vare opvoxede i gammeldags Præstehjem. Vester Skjerninge i Sydfyen (ved Landevejen mellem Svendborg og Faaborg) havde i 75 Aar Præster af Slægten Bredsdorff. 1773 drog Thomas Mortensen Br. (gift med Cathrine Stoud Balslev) dertil fra Nabosognet Ollerup, hvor han havde været Præst i 20 Aar. Da han døde 1790 blev hans Søn, Morten Thomsen Bredsdorff hans Efterfølger i Kaldet. Denne havde 1786 giftet sig med Ellen Cathrine Hornemann, Datter af Jacob Udzon H., den strængt pietistiske Præst i Marstal. Det unge Ægtepar dannede i Skjerninge et hyggeligt Hjem med en talrig Børneflokk, hvis mange Efterkommere ere spredte ud over Landet. *Der* raadede ikke det mørke Livssyn som i Moderens Barndomshjem, hvor dog heller ikke ungdommelig Friskhed altid var bleven kuert. Just derfor var det ikke i næste Slægtled slaaet om i sin Modsætning, men *der* var Alvor og frit christeligt Liv parret med varm Fædrelandskjærlighed og megen uskyldig Fornøjelighed. Til Præstegaarden hørte en stor Have, og der var kjønt inde og ude.

Det var Samlingsstedet for saare mange af Slægten, og alle færdedes frit og med Glæde. Hos Forældre saavel som hos Børn var der gammeldags Fromhed og enfoldig Tro. Der blev om Aftenen holdt Bøn med Folkene, men ikke i mindste Maade med nogen Tvang. Af de 8 Børn var Jacob Hornemann Br. (f. d. 8de Marts 1790) den næstældste. Han var alt som ganske lille saare ærlig og meget bange for at gjøre noget galt. En Gang fandt hans Moder ham i stærk Graad. „Hvad er der i Vejen?“ — „Jeg *vilde* have taget et Stykke Sukker.“ Da han voxede til, læste hans Fader selv med ham, skjønt han var meget optaget af sine Provsteforretninger (Aar 1800 var han nemlig bleven Provst over Salling Herred.) Han havde sjeldne Gaver til at undervise, forstod at udvikle alle Barnets Evner ved mundtlig Samtale og gav sin Søn ypperlig Lærdom. Denne havde allerede i Barndommen den udmærkede Hukommelse, Skarpsindighed og Grundighed, der senere fandtes hos ham i saa høj Grad. Alt i sit 12te Aar kjendte han næsten alle de Planter, der fandtes i hans Fødeegn og havde tilegnet sig alle de Kundskaber, hans Fader meddelte ham. Denne havde nu saa meget at tage vare, at han ikke mente, Drengen lærte nok, naar han vedblev at være hjemme. Han sendte ham derfor ved 14 Aars Alderen til sin Broder, Joh. Chr. Br., som var Præst, nylig flyttet til Egense nord for Svendborg. Denne havde ingen Børn selv, men han og hans Hustru, som var født Schlegel, tog Plejebørn til sig af Slægten, saaledes havde alt en Datter fra Skjerninge været der i nogle Aar, fra hun var en ganske lille Pige. For hende var det en stor Glæde, da Broderen ogsaa kom i Huset; hun delte Undervisning med ham og den anden Plejesøn. Jacob var flittig og lærte meget i de 4 Aar, han var hos Farbroderen. 17½ Aar gammel kom han til Nykjøbing Latinskole, som da havde til Rector den dygtige og bekjendte S. Bloch. I de 2 Aar han gik i denne udmærkede Skole, brugte han sine Evner saavel, at han ved Artium fik ug. i alle 12 Examensfag og blev hædret med Universitetets Medaille. Et Brev, han derefter skrev hjem, er opbevaret og meddeles her (med Undtagelse af Slutningen):

Kjære Fader! I Fredags var jeg oppe i Regenskirken og fik Universitetets Prismedaille tillige med mange Lovtaler og Opmuntringer, efter at jeg Dagen i Forvejen havde faaet min Beneseddel, hvorved det bekræftedes, som jeg sidst skrev til Dig, og mit Patent. Du kan altsaa lægge Mærke til, at dette er det første Brev, Du faaer fra Studenten J. H. Bredsdorff. Hvorledes det gik til i Fredags, maa jeg vel fortælle lidt omstændeligt. Kl. 11 skulde Højtideligheden begynde. Jeg gik derfor op paa Regentsen Kl. 10 og opholdt mig hos Rask, som ligger der, indtil Professorerne kom. Da de nu kom og efter dem en hel Del Studenter, saa trængte jeg igjennem for at naa hen til Pedellen, for at han kunde anvise mig Plads. Han førte mig nu op at staa øverst paa Kirkegulvet ved venstre Side næsten oppe ved Alteret. Bag ved mig stillede han de andre publico enconnico ornandi efter hver andre, nemlig Rosenvinge Kolderup, Privatist fra Kjøbenhavn, Møller fra Schouboes Institut, begge i 2den Udmærkelsesklasse, Clausen, Professor Clausens Søn af Frue Skole og Lemming af Nyborg Skole, samt Baden af Christiania Skole, som var til Examen ifjor i December; disse 3 vare i tredie Klasse (1 i 1ste, 2 i 2den, 3 i 3die). Paa en Bænk paa venstre Haand af Alteret sad Moldenhauer, begge Biskopperne og Mallings. Paa højre Haand var Talerstolen, som Prof. Bornemann besteg, og i de øverste Stole paa begge Sider sad de øvrige Professorer. Jeg maatte staa der alene foran, medens Bornemann holdt sin Tale de justitia. Endelig gik han ned og Professor Wøldike gik op. Han er i Aar Decanus ved det filosofiske Facultet, og som saadan faldt det ham til at proclamere os. Efter at han havde oplæst vore Navne og sagt noget til os alle, som jeg ikke kan huske, og som vel heller ikke var saa fortrinlig smukt, saa bad han mig komme hen til sig og flyede mig Medaillen i Haanden. Jeg modtog den og bukkede. Da han nu havde sagt lidt mere til mig, saa gik jeg tilbage paa min Plads. Nu gik han ned, og de andre rejste sig. Mange kom hen til mig og gratulerede mig, og nogle toge mig i Haanden som Etatsraad Schlegel, Conferentsraad Mallings, Doctor Plum, og dermed gik jeg glad hjem. Medaillen er saa stor omtrent

som Din Guldmedallie. Paa den ene Side staaer Minerva og holder Olie i en Lampe; paa den anden Side er en Krans og deri: Ingenio et studio patria. Jeg var tilfreds, jeg kunde vise Dig den, men det kan nu ikke gaa an. Jeg har begyndt at gaa paa Collegier; jeg har nemlig i Dag og i Gaar hørt Kjerulf over Europas Historie i det 17de A. H. Jeg har foretrukket at høre ham, fordi den Del, han foredrager, indbefatter mere og er mindre bekjendt, end det, Kall og Engelstoft (foredrager). I Morgen og i Overmorgen begynde de andre Forelæsninger; af dem har jeg besluttet at høre N. Kalls og Sverdrups, nogle af Treschows og Ørsteds. Jeg har allerede læst en Uge med min lille Lærling, som hedder Karl Petersen. Han har, synes mig, et godt Hoved og har allerede lært meget Geographi og Latin efter sin Alder; han er kun 7½ Aar. Jeg har faaet Moders Brev og takker meget derfor. Klædet, som hun taler om, saavel som Vestetøjet har jeg faaet og faaet det syet, ja havde det paa at indkaldes med . . . (d. 14de Nov. 1810).

Bag paa Brevet har hans yngste Søster mangfoldige Aar efter skrevet følgende Bemærkning: „Da min Broder Jacob nævner Klædet, som Moder har sendt, maa jeg bemærke, hvad jeg oftere har hørt omtale, at Moder selv havde spunden Garnet til de Klæder, han blev indkaldt med. Det ligger jo ogsaa næsten i Ordene, han siger, men da den Husflid næsten nu er forsvunden, vil jeg dog gjøre opmærksom derpaa.“

Ogsaa ved det næste Aars 2^{den} Examen fik han Udmærkelse, og efter at have været et Aar paa Landet, tog han tilbage til Kjøbenhavn, besvarede et Prisspørgsmaal i Naturhistorie og vandt den derfor udsatte Belønning. Han tog 1814 theol. Embedsexamen med egregie. Men hans Hu stod til Naturvidenskaberne, som han havde holdt af fra sin første Barndom, og han kastede sig da nu ogsaa over det, der var ham kjærest, ganske vist ikke den for ham bedste Del deraf, Botanik, da der i den Gren slet ikke var Udsigt til nogen Ansættelse, derimod Mineralogi og Geognosi. I nogle Aar arbejdede han i Hovedstaden og tog i 1817 Doctorgraden. Han vandt sig ved en smuk og stilfærdig Optræden mange Venner; var som hjemme

hos sin Morbroder, den botaniske Professor Jens Vilken Horne-
mann, hvor der var mange Børn, som alle holdt saadan af
ham og havde saa megen Tillid til ham, at de — fortælles
der — i de senere Aar, da Moderen var svag, ofte bade
ham passe hende, naar de skulde ud, og hun sagde da altid:
„Jngen passer mig saa godt som Jacob.“ Saare betegnende for
ham er følgende lille Historie: Den ældste Datter, Rose, havde
betroet ham, at hun, der dengang var knap voxen, grumme
gjerne vilde lære at spille Klaver, men ikke kunde opnaa dette,
da der ikke fandtes et saadant Instrument i Hjemmet. Han
tegnede da Tangenterne med Kridt paa Spisebordet og lærte
hende saaledes Fingerøvelser og Skalaer. (Nu er et Klaver
næsten uundværligt selv i mindre Hjem, men det var jo Penge-
krisens Tid). Ogsaa Jonas Collin stod ham nær. Fru Collin
var nemlig en Søster til J. V. Horneemann, og Bredsdorff havde
megen Glæde af at komme i det Collinske Hus. De enkelte tro-
faste Venner, han vandt sig blandt Studiekammeraterne, besøgte
ham undertiden i hans tarvelige Bolig. Hans Uegennyttighed og
Lyst til at gavne og glæde andre i Forening med den Beskeden-
hed, hvormed han ærede andres Fortjenester, uden at tænke paa
sine egne, gjorde, at han blandt Kammeraterne havde fundet
Hjærtensvenner, saaledes Kolderup Rosenvinge, med hvem Ven-
skabet varede hele Livet igjennem. Nøjsomhed var ham i Kjø-
det baaret; et Exempel derpaa og paa hans ringe Forfængelighed
har man i følgende Historie: En Ven besøgte ham en Dag; da
han skulde til at gaa, saa han sig om efter et Spejl, men fandt
intet. „Har Du ikke noget Spejl? Hvad bruger Du da selv?“
— „Aa, jeg spejler mig i den store Knap i min Kappe,“¹⁾ sva-
rede Bredsdorff.

1817 fik han et kongeligt Stipendium til at foretage en
Rejse, som skulde vare i flere Aar, og hvor han særlig skulde
studere Mineralogi og Geognosi, dels ved udenlandske Universi-
teter, dels i Evropas Bjergegne. Før han rejste, skrev han en
Undersøgelse af hvad Jorden selv lærer os om sin Tilblivelses-

¹⁾ paa Studenteruniformen.

historie og om dennes Forhold til de gamle Kulturfolks Mythologi. For denne Afhandling havde han vundet Universitetets Guldmedallie og dernæst skrevet en latinsk Opsats: „De regulis in classificatione rerum naturalium observandis.“ I Maj drog han saa ud paa sin store Rejse, hvortil der ogsaa ydedes ham Understøttelse af Geheimeraad Bülow til Sanderungaard, samt af Fonden „ad usus publicos.“ Den treaarige Rejse gik først til Göttingen; han studerede Mineralogi under Hausmann og foretog hen paa Eftersommeren en Fodrejse i Harzen, hvor han besteg Bjerge, var dybt under Jorden i flere Gruber og samlede en Del Mineralier. Fra Göttingen tog han til Berlin, hvor han opholdt sig nogle Maaneder. Videre gik Rejsen til Bøhmen; der gjorde han Fodture, besøgte det skjøne Prag, hvorfra han rejste til Wien. Her opholdt han sig i længere Tid for at studere de mineralogiske Samlinger og fik tillige Lejlighed til at se Malerisamlingen, som interesserede ham meget. I Forsommeren 1818 gjorde han Vejen fra Wien til Triest til Fods og kom gennem skjøne Egne. Fra Triest sejlede han til Italien og var nogle Dage i det vidunderlige Venedig. Ogsaa til Padua, Vicenza og Verona kom han, men gik saa over Trient ind i Tyrol, hvor han havde meget æventyrlige Farter over Bjergene. Han besøgte derpaa Schweiz, hvor han især opholdt sig i Genf, og rejste saa til Paris. Opholdet i den franske Hovedstad var paa flere Maaneder, han studerede paa Universitetet og besaa flittigt Samlinger, baade dem, der hørte til hans Studium og dem, der ellers kunde være udviklende for hans Aand. Landsmænd traf han mange af, boede endogsaa sammen med Dr. Zeise og besøgte saavel P. A. Heiberg som Malthé Bruun, men han gjorde ikke mange Bekjendtskaber med franske Lærde. Han søgte sit Rejsestipendium fornyet og fik det bevilget med en Sum af 200 Specier, saa han kunde rejse om i Auvergne og andre Dele af Mellenfrankrig. Han skrev adskillige Breve hjem, dels om, hvad han saa, dels om de politiske Begivenheder, som var mange i de Dage; naar han saa, at Bølgerne gik højt i de fremmede Lande, tænkte han altid paa sit kjære Fædreland, som han var saa langt borte fra. Alt, hvad nyt han hørte og saa, fængslede ham,

og han tænkte altid paa, hvorledes det kunde anvendes hjemme, saaledes var han meget opfyldt af den indbyrdes Undervisning, som da spillede en vis Rolle i Europa. Langsomt drog han hjemefter gjennem Tyskland. I Maynz fandt han et Brev med Penge fra Danmark, hvilket Extrabidrag vilde kunne have sat ham i Stand til at gjæste Norditalien og Schweiz endnu engang, dersom han tidligere havde vidst af det at sige. Nu maatte han nøjes med at se Egnene Øst og Vest for Rhinen og besøge Byer som Zweibrücken og den skjøne Universitetstad Bonn, før han endelig gjensaa sit Fædreland og sine Forældre efter tre Aars Forløb. Da der ved Hjemkomsten ikke var nogen Udsigt til et Embede i hans særlige Fag, søgte han Plads som Lærer ved Roskilde lærde Skole efter indtrængende Opfordring af Rector Bloch, der i hans Skoletid havde været i Nykjøbing, men nu var forflyttet til Roskilde. Her blev Bredsdorff Lærer og var der i 2 Aar, men da han syntes, at det afdrog ham for meget fra hans egenlige Studium at undervise i de forskjellige Fag, frasagde han sig sin Plads og tog til Hovedstaden. Det er i et Program fra Roskilde Skole, at han har skrevet den geniale Afhandling: „Om Aarsagerne til Sprogenes Forandringer“, der udgaves paany af Prof. Villh. Thomsen i Hundredaaret for hans Fødsel, og hvor han har tændt en Gnist, som just nu brænder hos moderne Sprogforskere, der ere komne til det samme Resultat ad andre Veje. I det hele var J. H. Br. meget alsidig, og, skjønt Naturforsker, har han maaske havt sine ypperste Tanker paa Sprogforskningens Omraade. Saaledes har han skrevet: „Om Runeskriftens Oprindelse“ 1822.

I Kjøbenhavn fik han efter nogen Tids Venten en Ansættelse ved det mineralogiske Museum. Det varede ikke længe, før han tillige blev udnævnt til Lector i Mineralogi ved Universitetet. Men han lod det ikke være nok med sit Arbejde her; han virkede stadig med sin Pen. Han udgav en Geognosi og tog fat paa en Skildring af de europæiske Bjergkjæder. For den bedste Beskrivelse af disse havde Videnskaberne Academi i Paris udsat en Belønning paa 1000 francs, og hans grundige Arbejde, der var ledsaget af et orografisk Kort af

Major Olsen, vandt Prisen. Ogsaa foretog han for Landhusholdningsselskabet Undersøgelse af Mønsted og Daughbjergs Kalkgruber, samt berejste Aarhus Amt for at kunne forfatte den Beskrivelse af dette, samme Selskab vilde udgive.

Academiet i Sorø var nys bleven gjenoprettet; der søgte og fik han en Plads som Lector i Mineralogi og Botanik. Som oftest kaldtes disse Lectorer for Professorer, da de havde Rang med Professorerne ved Københavns Universitet. Det var i 1829, og samme Aar hjenførte han sin Brud, Petrine Jacobine Møller, Datter af daværende Præst i Kjøbeløv, den senere Biskop Rasmus Møller. Den lille By, hvor de nygifte fæstede Bo, var med sin fornemme hvide Skolebygning ved den skovomkransede Sø og de kjønne Naturomgivelser, ret en idyllisk Plet. For rolige, jævne og nøjsomme Mennesker passede dette yndige Sted saa godt. Kraftige Naturer have fundet Stedet altfor indelukket og stillfærdigt. Men der var ikke alene fredeligt, der var ogsaa udviklende for Aanden. Just paa denne Tid var Sorø Samlingsplads for mange af Tidens mest udmærkede Mænd. Ved Akademiet kunde studeres et Aar efter Artium, og der var til de mange Fag, der dengang udfordredes til 2den Examen, udnævnt mange dygtige Mænd som Lærere. Først og fremmest Ingemann, som levede der til sin sidste Stund paa det fredlyste Sted, der passede saa godt for ham og i vore Tanker næsten smelter sammen med hans Væsen. Dernæst var der Hauch, Chr. Wilster, P. Hjort, Rothe, Lütken og flere andre. Begavede vare disse Professorers Fruer ogsaa, og naar de kom sammen, var der Liv og interessant Samtale, og den livligste af dem alle var den nygifte Præstedatter. Hendes Mand var derimod i Regelen stille, naar han var sammen med mange; disputeredes der, lyttede han til og kom tilsidst med sit Besyv, som slog Hovedet paa Sømmet. Fru Hauch sagde engang til Fru Br.: „Jeg ved ikke, hvor min Mand tør modsige Bredsdorff; han har jo altid Ret.“ Var han i en mindre Kreds, i sit Hjem eller paa Skovture kunde han blive munter og synge Sange paa fynsk Bondemaal med Lune og frisk Humør.

Med Ansættelsen som Lector for Studenterne fulgte For-

pligtelsen til at læse i de øverste Klasser af Skolen. Hvis J. H. Br. ikke var nogen særlig dygtig Lærer, saa var han desto mere afholdt af sine Colleger, der ofte sagde, naar der var Tvivl om noget: „Vi kan jo spørge Bredsdorff.“ Han indrettede en lille botanisk Have ved Academiet, havde Opsyn med Elevernes Haver og var saare glad, naar nogen af dem var ivrig til at dyrke sit lille Havestykke. Mangfoldige vare de Værker, han udgav i forskjellige Retninger; han er bleven kaldet „den sidste Polyhistor.“ Han udgav en Excursionsflora over Egnen omkring Sorø. Sammen med Lütken, senere med Hauch udgav han „Blandinger fra Sorø“, et Tidsskrift, hvortil mange gav Bidrag, og hvori han ogsaa selv skrev flittigt. Han var glad ved sit Arbejde og sin Virkekreds; det ses af et Brev, som han skrev til sin Fader, hvori han fortæller, at Forchammer var udnævnt til Professor i Mineralogi ved Kjøbenhavns Universitet. I Brevet tilføjer han, at han selv er glad ved sin nuværende Stilling og slet ikke ønskede at have faaet Embede i Hovedstaden.

Han og hans Hustru vare inderlig lykkelige ved Samlivet og fandt sig altid mest vel hjemme. Kun vare de meget plagede af Sygdom. De Vers, han skrev til sin Hustru hvert Nytaar og til hendes Fødselsdag, bare Vidne om hans store Kjærlighed og Glæde ved Hjemmet, men ogsaa paa næsten hvert Blad om den Modgang, de havde baaret sammen. Deres første Barn, en Søn, døde, da han var spæd, og for den næste, en lille Pige, havde de Ængstelse, da hun var ganske lille. Men hun voxede sig flink; tre Aar efter fik de en Datter til, og den lille Familie var glad og lykkelig. En stor, hyggelig og bekvem Bolig havde de faaet 1831 (paa Hjørnet af Realgade og Brøndstræde) med en dejlig Have, hvor Bredsdorff arbejdede med stor Iver. Alting trivedes under hans Hænder. Over en stor Gaard kom man til et Udhus med en mørk Cang. Naar Døren i Bunden af denne aabnedes, saa man den solbelyste Have. Kom man ud i denne, traf man strax et Aurikelbed (hans Yndlingsblomst), længere henne et Bergamottræ (hendes Yndlingsfrugt), og der var en Havestue, hvor de undertiden samlede nogle Venner til The.

Men det frydefulde Samliv blev kun kort. Ved en Forkøelse

paadrog Br. sig en langvarig Hoste, som tog meget paa hans Kræfter. Det kunde endog hænde, at han maatte blive hjemme fra Skole. Men han arbejdede ivrig ved sit Skrivebord, og i Hviletimerne havde han tusinde Ting for. Han skrev stadig et og andet og lagde Planer til en dansk Grammatik, som imidlertid kun findes i Manuskript. Planen vandt i høj Grad Bifald hos Philologer og Dansklærere, som han henvendte sig til; f. Ex. findes der et meget anerkjendende Brev fra Rector ved Borgerdydsskolen, Krarup. Efter forskjellige gamle Papirer og Stamtavler lavede han meget sindrigt et Stamtræ over sin Slægt, der kunde føres langt tilbage. Han oversatte en fransk Roman, syslede med en Møntsamling og meget andet. Saaledes havde han et lille Trykkeri og gjorde sig Fornøjelse af at lave forskjellige Slags Blæk, som han prøvede at skrive med, ligesom der findes Blade, hvorpaa han har givet overordentlig smukke Prøver paa forskjellig Skrift (Rundtskrift osv.) Da han gav sig af med næsten alt muligt, havde han ogsaa studeret Generalbas og kunde componere Smaating. Han spillede Melodier udenad, naar han havde hørt dem nogle faa Gange og glædede Børnene og deres Venner ved at spille til Dans. Som ganske smaa havde de redet Ranke paa hans Knæ og han sang dertil Ramser, han selv lavede, f. Ex. En, to, tre fire, Harper er ej Lire osv.“ og frit efter Fransk: „Til Hest, til Hest paa en hvid Hest, til Paris, til Paris paa en lille Gris, til Stryn,¹⁾ til Stryn paa en Bøtte Gryn; til Ollerup,²⁾ til Ollerup paa Rosenvinge—Kolderup, men Rosenvinge—Kolderup gik fra, og det lille Barn faldt af.

Men Vinteren 1840 blev han imidlertid svagere og svagere. Da Foraaret kom, døde den gamle Provst i Skjerninge, hvor han efter at have taget sin Afsked, var bleven boende hos sin yngste Søn og Efterfølger. Professor Bredsdorff i Sorø var saa saare svag, men han vilde meget gjerne over til den kjære fynske Præstegaard endnu en Gang og mente, at et Landophold mulig kunde gjøre ham godt. Han rejste derfor til Skjerninge med hele Familien og havde stor Glæde

¹⁾ hvor hans Onkel havde været Præst,

²⁾ hvor hans Broder boede.

ved at gjense sit Barndomshjem, men snart maatte han ligge helt til Sengs. Lungetæringen havde grebet saaledes om sig, at der intet Haab var. Livlig var hans Aand til det sidste. Saaledes maatte hans Hustru fra Haven hente forskellige Blomster, for at han kunde prøve, hvad Farve deres Blade vilde afsætte paa Papir. Endnu den sidste Nat, han levede, da der blev rørt Pulver til den døende, sagde han: „Hvad er det for et morsomt lille Fouderal, de Pulvere ligger i, maa jeg se det?“ og da han havde undersøgt det, sagde han: „Saadan et kunde man da sagtens lave.“ Han var bedrøvet over at skulle forlade den elskede Hustru og de tre smaa Piger, som nu vilde være saa ene, men han gav alt i Guds Haand. Han bad sin Hustru lære Børnene den lille Aftenbøn „Vi befale os i Jesu Vold“, og døde saa stille i den tidlige Morgenstund 16de Juni 1841, kun 51 Aar gammel. Hans Lig blev ført til Sorø, hvor han fik sit Hvilested op til Kirkegaardsmuren mod Vest. Ingemann skrev et smukt Digt¹⁾ til hans Minde; nogle Linier af dette findes paa en Plade indmuret over Graven:

Han saa fra Kundskabstræets Læ
 Mod Livets eviggrønne Træ.
 Den gode Strid han kjærlig stred
 Gud, glæd hans Sjæl i Evighed.

Faderen til hans Hustru Petrine Jacobine Bredsdorff, Bondesønnen Rasmus Møller havde fra sin Barndom stor Hang til Læsning, blev ogsaa Student og fik efter at være bleven cand. theol. snart Præstekald. Han giftede sig med Bodil Marie Thaulow, og de fik 2 Sønner og 2 Døtre, medens han havde smaa Embeder i Jylland. Da Petrine Jacobine (f. 16de Marts 1801) var et Aarstid gl., blev han forflyttet til Kjøbeløv paa Laaland, hvor hun altsaa henlevede sin Barndom, sammen med 5 Søkende, hvoraf de to yngste Søstre vare fødte *der*. Faderen var en from og stille Mand, ret en Stuelærd, der har udsendt adskillige theologiske Arbejder. Kjøbeløv var

¹⁾ Se Ingemanns Digte: Fra Kundskabsrigets aabne Bøger.
 Den lærdes Hoved sank mod Jord.

et langt større Kald end de jyske; men Merindtægterne brugtes hovedsagelig til at øge Præstens Bogsamling og sligt. Den store Tarvelighed i Møbler, Klædedragt og Levemaade vedblev, og dog vare alle fremmede saare glade for at komme i det gæstfri Hjem, fordi man der altid fik Syn for noget af højere Værd. Men den statelige Husfrue blev inden lang Tids Forløb syg og sengeliggende, Huset og Børnene blev forsømt, og det endmere, da Præsten 1810 havde den Sorg at miste sin livsglade og muntre Hustru. Han saa, hvor umaadelig vanskeligt det vilde være for ham at faa de 6 flinke Børn opdragne. Sønnerne fik han sendt til Nykjøbing for at gaa i den lærde Skole; men Døtrene! De havde kun lidet forud for deres Legekammerater, Bønderbørnene, og naaede de end hurtig vidt i boglige Sysler, da Faderen tilsidst selv gav sig til at læse med dem, savnede de dog i høj Grad en, der kunde være dem i Moders Sted og lære dem kvindelig Skik og Gjerning. R. Møllers Venner vare meget ivrige for at finde en Kone til ham, men han vilde nødig gjøre Forandring. Dog lykkedes det endelig at faa ham til at indlede Bekjendtskab med den elskværdige og begavede Enke efter Præsten Winther i Fensmark, Fru Hanne W., der boede i Nykjøbing, hvor hendes Søn, Christian, den senere bekjendte Digter, gik i Skole. Hun var glad ved at tale med den ypperlige Lærde, og det varede ikke længe, før der kom en nærmere Forbindelse i Stand. Møller besluttede alligevel at gjøre en Forandring, der vilde blive til Gavn baade for ham og hans Børn, og Fru W. lovede at blive hans Hustru og Stedmoder for de 6 Børn i Kjøløvs Præstegaard. Der kom nu alt i en ny Skik. Hun saas allevegne, som oftest med en af Steddøtrene ved sin Side, der var Iver ved Arbejdet, og der var Glæde ved Hvilen, allerhelst i den store skyggefulde Have. Præsten kunde mere tryk hengive sig til sine Studeringer og glædede sig med sin Hustru over at se de prægtige Døtre udvikle sig. Der var snart mange voxne unge i Præstegaarden, naar Sønnerne, baade hans og hendes, kom hjem i Ferierne. Petrine var den allervildeste. Som gammel Kone traf hun engang en af sin Broders Bekjendte fra Ungdommen af. Da denne hørte, at det var

Poul Møllers Søster, mente han at have været sammen med hende for mange Aar siden: „Er De Thrine eller Rasmine eller den lystige Petrine?“ føjede han spørgende til. Naar Halvbroderen i længere Tid ad Gangen var hjemme, viste han hende mangan lille Opmærksomhed. Saaledes kom han en Dag med et Papir, hvor han havde skrevet et Vers i det ene Hjørne. Hun skulde kante det med et rosenrødt Baand og bruge det til at binde udenom Hørtotten, naar hun spandt („Rokkebrev“, kaldtes et saadant Papir). Hver Uge skulde hun saa bringe ham det igjen, at han kunde skrive eet Vers til, og saaledes fremkom „Indskrifter paa min Søsters Rokkebrev“¹⁾. I Løbet af faa Aar bleve alle Søstrene gifte; den yngste ægtede meget tidlig Præsten Thomas Chr. Bredsdorff i Ollerup, og *der* var det, hans Broder og hendes Søster lærte hinanden at kjende og Jacob Hornemann Bredsdorff vandt Petrine Møllers Tro. Deres Bryllup stod i Kjøbeløv. D. 9de Maj 1829 ringede Klokkerne til Glædesfest, og Præsten viede sin Datter til hendes Hjærtenskjær. Bagefter var der Bryllupsgilde i Præstegaarden med henved 50 Gjæster, medens mange Fattige i Byen bleve bespiste ligesom til de andre Søstres Bryllup.

Det unge Par drog saa til deres eget Hjem i Sorø, hvor Bredsdorff skulde have sin Gjerning. De havde et lykkeligt Hjem i den yndige lille By og vare glade for den indbyrdes Kjærlighed og for den livlige Omgang med de mange ypperlige Mennesker, som da vare knyttede til Academiet i Sorø. Hun var stedse en af de fornøjeligste, men snart havde hun den store Sorg at se sin elskede Mand angreben af en Sygdom, som i faa Aar nedbrød hans Helbred fuldstændig. De havde et Par Smaapiger, og i Sommeren 1840 fødtes en 3die Datter. Hendes Daab var en smuk Højtidelighed. Petrine fik hende opkaldt efter sin Stedmoder; et inderligt Ønske hos hende opfyldtes derved; den Moder, hun bedst huskede, havde hun altid holdt saa meget af. Faddere vare mange udmærkede Mænd: foruden Ingemann, som ogsaa havde staaet Fadder til de ældre Døtre,

¹⁾ Se Chr. Winthers Digte.

var der flere af de andre Lærere ved Skolen. Men Vinteren tog svært paa Bredsdorffs Helbred, og det var for silde, da han i Forsommeren med Kone og Børn drog til Fyen. Han blev svagere Dag for Dag og en tidlig Morgen i Juni saa hans trovaste Hustru ham lukke Øjnene for stedse. Hans Lig blev ført til Sorø for at jordes der. Den Gang var der jo ingen Jernbaner, saa den unge Enke maatte *kjøre* hele Fyen og Sjælland igjennem; og Kisten stod i en Vogn lige bagved. Det var hende hele Tiden magtpaaliggende, at de smaa ikke vendte sig om og saa efter den mørke Kiste, der nu indesluttede Støvet af den, der havde været alt for hende og dem. Over Bæltet tog de med Smakken og kom først til Sorø ved Nattetid. *Der* kappedes alle om at vise hende og Børnene Venlighed, men alt var saare svært for hende alligevel, baade Savnet og Følelsen af at staa ene med de 3 smaa Piger at opdrage. Som Enke efter en af Professorerne ved Akademiet kunde hun faa Fribolig; men da Lejligheden først skulde istandsættes, tilbragte hun en Tid hos sin Fader paa Laaland. *Der* var sket store Forandringer i de senere Aar. Han boede nu i Maribo som Biskop over Stiftet uden dog at have forandret sit fordringsløse Væsen. Hans milde og venlige Hustru var død, men en af Døtrene var gift i Byen, og Søstrene saavel som deres Børn vare meget sammen. Da et Aar var gaaet, rejste Fru Bredsdorff, der havde været saa glad ved at leve en Tid med sin gamle Fader, tilbage til Sorø, hvor hun med sine Børn flyttede ind i den Bolig, der var indrettet til Enkesæde for hende. Det var øverst i et toetages Hus paa Torvet med smaa Værelser, hvor de tarvelige Møbler passede godt, om de end fyldte lovlig meget; hyggeligt var der! Udkommet var smaat, og Fru B. var saa særdeles god og rundhaandet, at det ofte var svært at faa det til at slaa til. Hendes varme Hjærte vidste knap, hvor godt hun vilde gjøre det for alle, hun kom i Nærheden af, hun overøste dem med gode Ting, men var saa Pengene ved at slippe op, kunde hun græde bitterlig og vride sine Hænder. Længe varede det ikke, før hun igjen gav sig til at overøse sine kjære, ja hver, der kom til hende. Ofte var hun i de første Aar ved at bukke under for Sorgen og

Savnet. Saaledes tilskriver hendes Halvbroder, Chr. Winther hende 1843, at han haaber ikke, det er Alvor, hvad hun nys har skrevet til ham, at nu sendte hun ham et Afskedsbrev, da hun havde besluttet at trække sig tilbage fra Verden og slet ikke have med nogen at gjøre; nej, skriver han, for sine Børns Skyld bør hun overvinde sig og leve med i Verden. Han havde da ogsaa den Glæde en Tid efter at faa Brev igjen fra sin Søster. Sorgen var stadig dyb, og hun forlod nødigt sit Hjem. Men Folk i Byen vilde gjerne have fat paa hende, dels af Venlighed og dels, fordi de satte saa megen Pris paa hendes interessante Samtaler og store Livlighed. „Jeg holder mig mest hjemme,“ skriver hun, saa meget jeg kan faa Lov til for Folks Godhed.“ Fik hun en Indbydelse, kunde det hælde, at hun løftede Hænderne i Vejret og raabte med de stærke Udtryk, der vare hende egne: „Jeg er dog det ulyksaligste Menneske paa Jorden!“ Var nu Pigen, der havde bragt Indbydelsen ikke gaaet fra Køkkenet endnu, hørte hun det jo helt derud. Engang ventedes Fru B. forgjæves ved et Kaffeselskab. Da Fruen i Huset spurgte den gamle Pige, hvad Svar hun havde faaet, sagde denne: „Hos Fru Bredsdorff har jeg rigtignok slet ikke været, for hun bliver jo altid saa ulykkelig over en Indbydelse, at det gjør mig helt ondt for hende.“ Men kom hun i Selskab, saa var hun den livligste af dem alle, underholdt hele Selskabet og morede sig selv saa godt, at hun bagefter syntes, det næsten var for meget. Gladest var hun ved at komme hos Ingemanns, ligesom hans Besøg i det stille Hjem paa Torvet var en Fest for hans 3 Guddøtre og deres Moder. Hver Juleaften bragte han dem en af sine Bøger, og det var mange Gange i Aarets Løb, at han saa lidt indenfor hos dem. Han vilde gjerne tale med hende om sine Bøger, baade de nysudkomne og dem, han arbejdede paa, og han gav hende Forklaring paa de phantastiske Stykker af Fortællingerne, som hun paa sin djærve Maade rentud erklærede ikke at kunne forstaa.

Hvor det i Sorø var lidt smaat med Indtægterne, søgte man at bøde derpaa ved at tage Drengene i Huset, naar de skulde gaa paa Academiet uden at bo paa selve Skolen. Ogsaa Fru

Bredsdorff maatte bekvemme sig til at opgive det rolige Liv alene med sine smaa Piger. Den Pengesfordel, hun vandt derved, var nu saare ringe; hun var saa god og rundhaandet og overøste altid Drengene. Men deres Kjærlighed vandt hun i fuldt Maal. Intetsteds vare de saa glade ved at være, Kammeraterne kom hjem med paa Fridage engang imellem og fik da baade Morskab og gode Sager. Gamle Mænd omtale hende med den inderligste Kjærlighed og alle, der have kjendt hende, elske og ære hendes Minde. Naar nogen, af Glæde over, at deres Sønner kunde have Lov at komme i hendes Hjem i Fritiden, sendte baade Frugt og Slagtemad til forskjellige Tider, sagde hun: „Det er for meget, altfor meget, Drengene komme her jo kun engang imellem, og jeg kan ikke begribe, de kan have Lyst at komme her, de kan jo ikke finde nogen Morskab.“ — Der var engang kommen en ny Adjunct, som boede paa Academiet, og til hvem Drengene skulde melde sig, naar de vilde ud Lørdag Aften. Nu kom der stadig saa en, saa to, tre, fire, der vilde til Fru B. Han spurgte da sine Medlærere ganske forundret: „Hvem er den Fru Bredsdorff dog?“ Hun tog sig nemlig af dem, spillede Kort med dem og sendte tidt en af dem over til Kjøbmanden efter Mandler og Rosiner. „De maa da virkelig have lidt godt.“ — En Dreng, som havde boet hos hende, og som hun holdt meget af, vilde nødig have med Bøger at gjøre, heller ikke Morskabsbøger. Hun vilde saa gjerne gjøre noget for hans Udvikling og tilbød ham at laane Ingemanns Romæner med op paa Skolen, hvor han nu boede, men han havde ikke Lyst til at læse dem. Da fik hun ham ned til sig hver Dag i Fritiden og læste højt for ham, skjønt der var saa meget, som hvilede paa hende. Hun var altid lidt ængstelig ved at tage Drengene i Huset. „Det skal man ikke gjøre, uden der er en Mand til at holde Styr paa dem.“ Men de havde mere Respect for hende end for mangan en Mand. Hun skjændte ikke meget, men blev deres Støj for slem, viste hun sig blot i Døren, da blev der roligt; thi hun havde talt saaledes til deres Æresfølelse og til deres Hjærte, at de havde stor Ærbødighed for hende, og mange havde hele Livet igjennem godt af den Maade, hun tog dem paa.

Tung i Sindet var hun, men hun kunde dog godt lade sig henrive til at være munter med Børnene. En Søndageftermiddag spillede Smaa pigerne Boldt sammen med de to Skoledrenge, der var i Huset. De fik Moderen med, og der maatte løbes dygtigt efter Boldten. Pludselig aabnes Døren, uden at nogen hører det, og den Frue, der boede nedenunder, staar der, beredt til at klage over de støjende Børn. „Er De med, Fru Bredsdorff“, udbryder hun, yderlig forbauset. Hun havde Trang til at synge, men havde hun da, som forhen, istemmet en frejdig Sang med sin prægtige Stemme, kunde hun med eet slaa over i en mere alvorlig, der passede bedre til hendes nuværende Tankegang. Hun havde ogsaa en kraftig og klangfuld Talestemme, som kunde kjendes langt bort.

Aldrig søgte hun sit eget, uforfærdet til det sidste som hun var. Engang var der en Typhusepidemi hos Digteren Hauchs, som hørte til deres næreste og kjæreste Venner. Hun gik hver Dag hen at pleje dem, og naar bekymrede Mennesker spurgte, om hun ikke var bange for Smitte, svarede hun: „Nej, jeg er jo saa forsigtig som mulig, skifter Kjole, naar jeg gaar derfra og det staar jo ellers i Guds Haand.“ Engang blev en Dreng, der boede hos hende, utilpas, da der grasserede Mæslinger i Byen. Ferien stod for Døren, og hun undte ham at komme hjem ligesom alle de andre. Da tog hun en Vogn og kjørte den lange Vej til Kallundborg med ham. Hun vogtede ham for Træk hele Vejen, fik ham ogsaa i Havn, inden Mæslingerne brød ud.

Hun brugte altid stærke Udtryk og lagde Eftertryk paa enkelte Ord i sin Tale. Naar hun f. Ex. vilde sige „mange“ hed det gerne: „Syttent hundrede Millioner“. Engang var hendes Søster i Besøg. Fru B. kommer ud i Køkkenet og ser Pigen staa og skrælle Kartoflerne. „Men hvad er det dog, Du gjør? Min Søster holder syttent hundrede Millioner Gange mere af selv at skrælle Kartoflerne.“ Hun skal have lignet sin Broder, Poul Møller meget. Ingemann nævner saaledes i et Brev til Chr. Winther hans „fortræffelige Poul-Møllerske Søster“, hvormed han sigter til Fru Petrine Bredsdorff. Det Kjendingsnavn, Fru

Rahbech gav Poul Møller engang imellem: „den armudslagende“¹⁾, kunde passe godt paa hans Søster; ogsaa hun havde store Bevægelser, naar hun blev ivrig, men i langt vigtigere Ting lignede hun ham ogsaa, især i Sky for Affectation, i Ligefremhed, Aabenhed og Sanddruhed. Hendes Forhold til Tjenestepigerne var meget ejendommeligt. Der var slet intet bydende overfor dem som almindeligt i de Tider, heller ikke var noget som helst i Huset aflaaaset eller hengjemt; hun havde og vilde have den fuldstændigste Tillid til den, hun havde om sig. Og ingen nænnede heller at bedrage hende. I Breve brugte hun meget fyndige Udtryk; hendes varme Kjærlighed kunde ligesom ikke have nok i de almindelige. Saaledes skrev hun til den yngste lille Pige, da hun engang var paa Rejse: „Min lilleste engle Nub!“ og senere til samme: „Det var jo rart, at min søde Glæde fik godt Vejr.“ Et Sted skriver hun (i sin sidste Levetid) til Børn og Svigerbørn: „Tusinde af de allerbedste Hilsener til mine kjære elskede Ejendomme fra . . . Moer Perine“. Og senere: „Bare jeg havde 100,000 Rdl., at jeg kunde forgyldte Eder allesammen.“ Engang skriver hun „God Morgen, Fryd! det er Fredag idag.“ Det første Barnebarn kalder hun: „lille Himmel“, og til en af Døtrene har hun udenpaa en Convolut, der har ligget indeni et andet Brev, skrevet: „Til en Gudsengel i Kjøbenhavn.“ Men ved at anføre Stykker af Breve er Tiden bleven foregreben. Stille gled Dagene hen for hende og de smaa Piger i den lille By. Man sagde om hende: „Fru Bredsdorff opdrager ikke sine Børn, hun opelsker dem.“ De gik Ture sammen i den dejlige Omegn og havde det hyggeligt i de smaa Stuer eller den lille Have. Da de ældste Døtre vare blevne voxne, havde de i nogle Aar en lille Skole hjemme hos hende, men 1856 bleve de begge gifte. Den ene blev i Sorø, men den anden drog med sin Mand til Kjøbenhavn, hvor „Moer Perines“ Besøg altid var til stor Glæde, ligesom det var hende en Fryd at se dem i det gamle Hjem. Men hun havde flere Gange svære Sygdomme, og hendes Kræfter toge kjendelig af. Den yngste Datter plejede hende paa

¹⁾ se Vilh. Andersen: Poul Møller.

det bedste, men det svage Legeme kunde snart ikke mere, og d. 25de Maj 1859 sov hun hen. Hun jordedes ved sin Mands Side, og Ingemann skrev ogsaa hende et smukt Mindedigt, hvoraf nogle Linier staar paa en Plade i Kirkegaardsmuren.

Petrine Bredsdorff, fød Møller.

Død i Maj 1859.

Hun stille bar med Korset Sjaeskatten,
Som blev Guds Børn i Aand og Hjærte lagt.
Vi saa dens Lys som Stjerneblink i Natten,
Den Skat hun har til Paradiset bragt.

Endnu paa paradisisk Himmelstige
Paa Vej til Herlighedens Guddomshjem
Hun ser tilbage, som hun skuer frem
Og er hos sine Børn i Aandens Rige.

Til et Barnebarn har han skrevet efterfølgende Sang, der tegner et kjønt Billede af afdøde Fru B.

Moders Sang ved Petrines Vugge.

Kjære, gode! lille!
Velsignede! ak ja;
Nu hvisker Mindet stille:
Hvor var de Læber milde,
De Ord udtøned fra.

Gode! lille! kjære:
Velsignede! o ja!
Velsignet skal Du være.
De Ord skal til Dig bære
Den Sjæl, de komme fra.

Lille! kjære! gode!
Velsignede! o ja!
Hvor blev vi glad tilmode,
Naar hine Ord oplode,
Den Sjæl de strømmed fra.

Bedstemoders Stemme
Har kjærlig Efterklang.
Hvad Moder ej kan glemme,
Skal Barnebarn fornemme
I Moders Vuggesang.

Brevvexling mellem Ægteparret Pram og Oluf Christian Olufsen under dennes Udenlandsrejse 1793—96.

Meddelt af H. Ehrencron-Müller.

(fortsat).

Olufsen til Fru Pram.

Zürich den 8. Aug. 1794.

Jeg lovede i mit sidste Brev (fra Stuttgart), at De skulde faae et Brev fra mig fra Hiertet af Alperne. Her er dette Brev; men om det ikke bliver langt nok, eller smukt nok, maae De undskyldte mig, thi jeg har umaadeligt travelt. Imorgen tiltræder

jeg min Biergreise, og De vilde fornøie Dem over at see min Reise-Equipage. Slige Reiser maae nødvendig giøres til Fods, og man maae nødvendig have en Veiviser med. Dette forudsat, saa seer jeg da ud, som følger. En stor sort Hue af Læder, en kort Trøie, et par lange, et par Halvstøvletter, et par Skoe beslagne med store Jernsøm; og en Stok tre Alen lang. Veiviseren har en Randsel paa Ryggen, hvori jeg har giemt mine øvrige faae Nødvendigheder. At anskaffe alle disse Sager, at indpakke dem, at skrive et Brev til mine Herrer Directeurer, for at giøre dem Nødvendigheden af min Schweitzerreise begribelig, har givet mig baade Hoved og Hænder fulde. Hertil kommer endnu den Omstændighed, at det Værelse, hvori jeg sidder, er formodentlig det smukkeste Værelse i Verden; med en Udsigt over en deilig Søe, hen til en Kiede af himmelhøie Sneefelde, hvis prægtige Udseende lokker mig hvert Øieblik hen til Vinduet. De vil uden Tvivl af denne Indledning for længe siden have mærket mig den Hensigt af, at jeg vil regne mig det til en stor Fortieneste at skrive dette Brev; men det er det dog ikke. Jeg har meget mere gandske alvorligen havt isinde at opsætte min Reise til overmorgen for at have ret Tiid til at skrive. Det er virkelig en Skam, at jeg saa ofte skuffer mine Venners Haab og Ønske.

Nu har jeg været i Schweiz i syv Dage; men jeg skal ikke synge enten i Vers eller i Prosa om dette Lands Mirakler endnu. Af disse syv Dage have de fem været Regndage, og det saa gyseligt stærk, at det egentlig har været lutter Tordenskyl. Men jeg haaber, at Veiret nu har sat sig, og naar jeg kommer videre frem, venter jeg Materie nok til den allerfølsomste Reisebeskrivelse. Om jeg vil plage Dem meget dermed, maae Tiden lære. Imidlertid er jeg altfor stor Hader af alle uforstaaelige Følelser, og især af uforstaaelige Beskrivelser over dem, til at jeg skulde falde paa at træde i vores Venindes, Fru Frederikes¹⁾ Spoer. Dette maae berolige Dem, og skulde De end i mine tilkommende Schweitzerbreve finde et eller andet Glimt af den hellige Ild,

¹⁾ Sophie Christiane Frederikke Brun, f. Münter (f. 1765 † 1835), der var bekendt for sit schwungvolle og højtstemte Sprog.

som Naturens Beskuelse pleier at antænde i somme Siele, saa maae jeg forud bede Dem at antage slige Udbrud for en Virkning af den Forfængelighed at ville vise, man ogsaa kan være med. Jeg lider nu durchaus ikke Beskrivelser af Følelser. Jeg kan ikke forstaae dem hos andre, og er ikke istand til at forfatte dem selv. Følsomhed er i mine Tanker en Art af Dyd, og al Dyd bør udøves i Løndom. Jeg skiuler gjerne mine Følelser, derfor troer man sommetider, at jeg føler intet.

De kan ikke forestille Dem, hvor meget jeg nu længes efter noget Nyt fra Kiøbenhavn. Siden April Maaned har jeg ingen Breve havt, og al min Tilflugt har været de Hamborgske Aviser, hvor der undertiden staaer nogle smaae Efterretninger, der i al deres Ubetydelighed meget interessere mig. Jeg haaber imidlertid, at der i Frankfurth findes et par smaae Breve til mig, og dem skriver jeg efter.

Jeg har faaet en Staldbroder paa min Schweitzerreise, en Capitain Neergaard¹⁾ fra Kiøbenhavn. Om han just har alle de Egenskaber, man kunde ønske en Reisecompagnon, tvivler jeg høiligen paa. Imidlertid har den afgjorte Ubehagelighed at løbe allene om mellem vilde Bierge bestemt mig til at tage ham med, saameget mere som han er meget munter, har nogen Vittighed, og er særdeles føielig, saa jeg i Henseende til Reiseplanen er den, der befaler. Hertil kommer endnu den ikke ubetydelige Omstændighed, at Reiseomkostningerne deles. Han har for to Maaneder siden forladt Kiøbenhavn og kunde derfor meddele mig en Hoben Nyheder, saasom at Jomfr. Winde²⁾ nu er forlovet paa nye, og flere Ting.

Her i Schweiz har jeg foreskrevet mig en meget fornuftig Reiseplan, om den vil lykkes. I den korte Tiid, jeg har til Reisen, har jeg besluttet at indskrænke al min Opmærksomhed til

¹⁾ Muligvis Johan Andreas Bruun de Neergaard, Ejer af Skjoldnæsholm, senere af Merløsegaard og Svenstrup. Død som Major og Kammerherre. ²⁾ Muligvis Anna Juul Winde, en Købmandsdatter fra Aalborg (f. 1770), der ¹⁴/₁₀ 1794 ægtede den senere saa sørgelig bekendte Carl Heinrich Wilster, dengang Højesterets-Advokat, der 1799 flygtede bort med en engelsk Dame fra Hustru og Børn og i Berlin blev dømt for Mord. Hans Hustru ægtede ¹/₄ 1810 Hospitalsforstander i Slagelse Rasmus Palludan (jfr. Der neue Pitaval. IX. p. 387 ff.).

een eneste Punkt, og forsømme alle de øvrige. Jeg vil blot see Bierge, Mineralier og Naturscener; Mennesker især Mennesker i Stæderne vil jeg slet ikke bekymre mig om. Paa denne Maade haaber jeg at vinde megen Tiid.

Hvormeget vilde jeg ikke give for et Brev fra Dem gode Frue Pram! Hvor er De? i Slagslunde eller paa Altanen? Men De har jo bedet mig at sende alle mine venskabelige Tanker til Altanen; dette har jeg ikke heller forsømt, og jeg kan ikke tvivle paa, at De jo ofte har sat der med Vished derom. Jeg begynder, synes mig, alt mere og mere at opdage, at jeg egentlig er bedre skikket til at blive hiemme end til at reise. Det bliver mig gandske nødvendigt snart at afbryde min lange Omflakken med en Pause af nogle Maaneder, thi ellers taber alle Gienstande al Nyhed og Behagelighed for mig, nu da jeg i saa lang Tiid intet gammelt eller bekiendt har seet, men lutter nyt. Man faaer derved en vis Sløvhed, som af alle mulige Egenskaber er den, man mindst bør bringe med paa Reiser.

Nu maae jeg tage Afsked med Dem, gode Frue Pram, for denne Gang. Naar De faaer dette Brev, har jeg allerede endt min store Alpereise og befinder mig altsaa i den Tilstand, at jeg ingen Fare har for Halsbrækning og saa videre. Jeg vil derfor ikke udbede mig Deres Forbønner for denne Reise, som vilde kun komme for sildig. Jeg veed desuden, at Deres gode venskabelige Hierte har allerede i Almindelighed tilbudet mig alle de Velsignelser, jeg behøver paa min Reise. Om fiorten Dage skal jeg skrive Dem til, og lade Dem vide, hvorledes det er gaaet mig. Faaer jeg Tiid i Aften, saa sender jeg et par Ord til Pram. Men jeg tvivler sandt at sige meget derpaa.

Jeg anbefaler mig til Deres gode venskabelige Erindring.
Olufsen.

Olufsen til Pram*)

Bern den 27. Septbr. 1794.

Du har megen Uret, gode Pram! ifald Du er vreed for min lange haardnakkede Stiltienhed. Skulde nogen være vreed

*) Dette Brev findes hos Øst 1835 Nr. 45. p. 354 ff., han har intet udeladt. Originalen findes i Abrahams' Autografsamling paa det St. kgl. Bibliotek.

derfor, saa er jeg selv nærmest dertil, siden jeg har lidt meest, fordi jeg har været nødt til at tie. Jeg har allerede berettet Din Kone, at jeg har i fire Uger været arresteret her i Bern af en Quartanfeber,¹⁾ som hindrede mig paa den allerærgeligste Maade af Verden fra at besee Biergegnene i Canton Bern. Nu da Feberen synes at være borte, vil jeg ikke lade det komme an paa at faae den igien; jeg giver altsaa Slip paa alle videre Biergreiser, og iler om et Par Dage tilbage til Tydskland over Basel. Endskiøndt jeg herved mister den interessanteste Deel af Schweiz, og formedelst Franskmændenes Indrykken i Savoyen ikke kan eller tør nærme mig til Chamouny, saa er jeg dog ret vel fornøiet med det, jeg allerede har seet af det udskregne Helvetien, hvilket ikke er noget lille Stykke, da det foruden Cantonerne Schaffhausen og Zürich indbefatter de smaa Cantons Appenzell, Glarus, Schweiz, Lucern og en stor Deel af Rhindalen. Jeg har giennemvandret alle disse Egne til Fods, og klavret lysteligen paa Biergene. En af de fornemste Behageligheder, denne Reise har givet mig, var Leilighed til at sammenligne de norske og de schweizerske Alper, endskiøndt denne Sammenligning paa mange Steder berøvede mig een af de vigtigste Egenskaber, nemlig Nyhed. Det er gandske vist, at Schweiz i det Hele er skønnere end Norge. Det mildere Klima gjør ikke allene Dalene langt frugtbare, og Biergene begro-

Basel den 2. October.

ede til en langt større Høide; men Vegetationen er tillige meer rig og afvexlende her end paa de skaldede norske Bierge. Biergene her ere ogsaa ulige høiere, ikke blot relativ, men absolut, da Schweitzes Grundflade er allerede henved 1000 Alen over Havet; dog er i det Hele en Reise i Norge aldeles ikke tilovers, naar man har giennemvandret Alperne, jeg i det mindste vilde langt hellere nok en norsk Reise end en Schweizersk. Blev Norge hiemsøgt af den Mængde unge Enthusiaster, som ingen Ting have seet, af poetiske Reisende, og Damer, og engelske Ignoranter, som Schweiz, saa vilde dette saa ubekjendte og mis-

¹⁾ se: Baggesens Biographie. II. p. 128.

kiendte Land blive ligesaa bemalet, besiunget og beundret. Rhinfaldet ved Schaffhausen, en af Hovedscenerne i Schweiz, er efter mine ringe Tanker ikke synderlig meer beundringsværdigt end den øverste Hoffosz paa Ringerige, og jeg har ingen Schweizersk Udsigt seet, der kan sættes i Lighed med den fra Kanten af Krogskoven ud over Tyrifjorden. Den norske Almue er alletider ligesaa interessant som Alpebeboerne, og sikkerligen langt meer ufordærvet. Hyrdelivet i Sæterne har fuldt saa megen Arcadisk Reenhed som i Sennerne. For Mineralogen, Geognosten og Botanikeren ere begge disse Lande lige vigtige, for saavidt staaer Norge altsaa ikke tilbage. Et andet Spørgsmaal derimod er, om begge disse Landes Indbyggere ere lige lykkelige? Dette kan jeg ikke besvare. Den norske Natur er karrig, men den schweizerske Bonde har allerede Smag paa en Luxe, for hvis Tilfredsstillelse den helvetiske Natur snart vil blive for arm.

Jeg staaer nu her, som Du seer, paa Kanten af Schweiz, hvor jeg ikke bliver staaende længe, da jeg lykkeligviis er bleven min Feber qvit. Jeg har aldrig havt et smukkere Værelse end her. Den skønne Rhin strømmer lige under mit Vindue, mod Vesten seer jeg langt ind i Depart. du haut Rhin. Den franske Fæstning Hünningen ligger omtrent $1\frac{1}{2}$ Fierdingvei herfra. Med min Kikkert ser jeg Frihedstræet, Skilvagterne paa Volden, Kanoner, Piketerne langs Rhinen. Paa den nordre Side staaer en lille østerrigsk Leier med et par Regimenter i. Det vrimler her af Citoyens med Nationalcocarder. Nogle af de gode Herrer ere lidt tølperagtige, men de ser ud til at være Skriverkarle og Kiøbmandsdrænge, og dette kan undskylde dem. Emigranter taales ikke i Canton Basel; i Bern har man dem endnu, men det vil ikke vare længe, før de blive bortjagede; og sandt at sige er det ikke meer end billigt, thi deres Antal er saa stort og voxer daglig saa stærkt, at, om det skulde saa blive ved, maatte Bernerne selv emigrere for at gjøre Plads.

Baggesen og hans Kone opholde dem i de Rousseauske Egne ved Vevay, ved Genfersøen. De ere begge, som Frue Hal-

ler¹⁾ sagde mig, ikke meget friske. Han vil nu gjøre en Reise til Italien, og derpaa komme hiem.

Naar kommer jeg hiem? Jeg længes sandt at sige efter Danmark, eller, meer egentlig, jeg er keed af at reise, eller træt, eller overmættet, jeg veed ikke selv hvad det er. Sagen er, at jeg trænger til Hvile; jeg behøver en Stilstand af nogle Maaneder for at samle nye Interesse for det Nye. Den evige Spænding er Opmærksomhedens og Iagttagelsesaandens Grav. Af den Aarsag længes jeg efter Engelland, hvor jeg dog haaber at kunne bortdøse nogle Uger. Men hvorledes kommer jeg til Engelland? Jeg iler i det Haab, at Franskmændene dog vel levner saa bred en Strimmel af Holland, som jeg behøver for at reise paa.

Du bør ikke forundre Dig over, at jeg troer, Du gierne vil gjøre mig en vigtig Tieneste. Jeg føier her hos en Fortegnelse paa nogle Karter, som faaes hos Mumme paa Børsen. Disse ønsker og beder jeg sendte til Mr. von Zach,²⁾ Major au Service de S. A. S. le Duc de Saxe-Gotha, à Seeberg, par Gotha; saa snart som muligt, da han skal bruge dem. De maa sendes med den Agende Post, og, som jeg formoder, frankeres til Hamb. Det vilde være bedst, om de bleve indpakkede i en Casse, og indsvøbte i Voxdug, hvilket Boghandlingen besørger. Sagen er nu, om Du vilde have den Godhed at lade mig indtil videre være i Din Gield for de 4—5 Rdl., de koste; men denne Commission er mig meget magtpaaliggende, og derfor har jeg maattet give den i Din Haand. — Lev lykosaligt, gode Pram. Din hengivneste
Olufsen.

Fra Olufsen.*)

Mannheim d. 23. Octbr. 1794.

Paa hvilket Sted i Verden kunde jeg mere passende tage fat paa vor Brevvexlings afklippede Traad, end her i det dra-

¹⁾ Baggesens Svigermoder. ²⁾ Franz Xaver Friherre von Zach (f. 1754 † 1832), der begyndte som Militær, men siden tog sin Afsked for at kaste sig over Astronomien. 1786 indtraadte han igen i Tjeneste hos Hertug Ernst II. af Sachsen-Coburg-Gotha. 1787 overtog han Ledelsen af det nye Observatorium ved Gotha, men efter Hertugens Død fulgte han dennes Enke paa hendes Rejser som Overhofmester. Han har publiceret endel astronomiske Værker. *) findes hos Øst 1835. Nr. 46. p. 361 ff.; Originalen, som jeg

matiske og dramaturgiske Mannheim, og hvor skulde jeg hellere ønske at underholde mig med Dig, gode Schwarz! end i en Bye, hvor man frem for i tusende andre Byer er saa tilbøielig til at moere sig. Jeg veed næsten intet Sted, hvor Tilbageerindring til Danmark er mig saa nødvendig, og uden at gruble paa Aarsager hertil, vil jeg tilfredsstille min Trang.

Hvor tilskrev jeg Dig sidst fra? formodentlig fra München. Jeg veed det ikke selv; kun dette veed jeg, at Du har Grund til at være misfornøiet med de dramatiske Efterretninger, der vanke fra min Haand; men derfor er det ikke sagt, at Du har Grund til at være misfornøiet med mig. Jeg har, som Du veed, ombyttet Harpen med Ploven; jeg besøger flere Koestalde end Skuespilhuse, og firbenede Bester ere nuig interessantere end dramaturgiske. Jeg begynder næsten at tænke om de skønne Viden-skaber som den franske Mathematiker om Racines Sørge-spil. Imidlertid er det vist, at min oeconomiske Stemning stod maaskee i nogen Fare, ifald jeg ikke af en Hændelse havde valgt den allermeest udraturgiske Vei, der lader sig vælge i hele Tydskland. Først her i Mannheim har denne sølede theatralske Vei forandret sig til en taalelig Chaussee. — Kiender Du det Stuttgartske Theater? Hvis ikke, saa maae Du vide, at der neppe i hele Verden findes flere middelmaadige Skuespilmennesker samlede paa eet Sted; egentlig slette gives der ingen. Theatret er nydeligt. Jeg saae her fem eller sex Stykker, som alle vare mig bekiendte fra Kiøbenhavn, hvor de bleve ulige bedre givne. En vis Haller er den bedste Skuespiller og en Mad. Fischer den bedste Skuespillerinde, men som sagt, begge ere maadelige, som alle de andre.

Her i Mannheim er Du sikkerligen bedre bekiendt end jeg, og derfor har jeg intet at sige Dig herfra, saa meget mindre som jeg kun saae to Forestillinger her. I Kozebues Armuth und Edelsinn,¹⁾ et Stykke, som vi formodentlig ikke faae paa Kiøben-

ikke har kunnet skaffe til Veje, synes at være aftrykt uden Forandringer. Brevet er, som det vil ses, egentlig bestemt til Schwartz, men senere har Olufsen uden at forandre Begyndelsen adresseret det til Pram. ¹⁾ Gik 1796 i Oversættelse af Staal under Titlen Armød og Højmodighed.

havns Theater, før Staal¹⁾ bliver sulten igien, spille Iffland²⁾ Bogholderen. Roller som denne ere meget lette at spille, det er at sige, de kunne ikke letteligen fordærves, altsaa bør jeg ikke bedømme ham. Imidlertid tvivler jeg dog paa, at han er saa stor Skuespiller som Skuespilforfatter. Lidt er han ikke. Man holder ham for lumsk, hvilket han ogsaa seer ud til. Brill er død, som Du veed. Det andet Stykke, jeg saae her, var Indianerne i Engelland.³⁾ Man havde laant Mademoiselle Boudet fra Frankfurth til Gurlis Rolle, og hun udførte den saaledes, at jeg hidtil intet har seet paa noget tydsk Theater, der kan lignedes dermed. Jeg kunde ikke tænke paa Madame Claussen⁴⁾ uden Medynk. Det kan være, at Boudet har meget naturligt Anlæg til Roller af dette Slags, og at det af den Aarsag lykkes saa vel for hende. Derfor bliver hun nu sagtens ingen stor Skuespillerinde, ligesaa lidet som, efter mine ringe Tanker, den forgudede Schröder burde hedde en stor Skuespiller, fordi han spiller alle de Roller godt, hvori hans personlige Ufuldkommenheder netop hielpe ham frem. Saaledes er Kong Lear hans Mesterstykke, da denne Rolle vilde spilles maadeligt af den største Skuespiller i Verden, som ikke havde Schröders Feil. Det er en underlig Forvirrelse at kalde legemligé Mangler Talenter, og at rose og prise Folk derfor. Det er, som man vilde berømme en Skeeløiet, fordi han skeeler herligt, eller finde Christopher i von Thyboe en Mand af stor Talent, fordi han kosteligen kunde agere en drukken Mand, naar han NB. havde faaet et par Pæle Brændeviin til Livs.

Jeg havde sat mig for at besøge Iffland, men da jeg havde seet ham, kunde jeg ikke lide hans Ansigt, og begav det altsaa. Overalt maae jeg fortælle Dig, at det strider mod een af mine første og klogeste Reiseregler at besøge Poeter. Endnu har jeg

¹⁾ Ditlef Flindt Staal (f. 1741 † 1797) var en af Datidens flittigste Oversættere, fra hvis Pen hidrører en Mængde Fordanskninger, navnlig af tyske Værker. ²⁾ August Wilhelm Iffland (f. 1759 † 1814), bekendt som Skuespiller og Teaterdigter. ³⁾ En af Kotzebues bekendteste Komedier, der 1792 var bleven givet i Oversættelse af Sønnichsen paa det kgl. Teater. ⁴⁾ Inger Birgitte Clausen, f. Aaslew, der med stort Bifald havde spillet Rollen ved Opførelsen herhjemme.

ikke besøgt een eneste, og agter heller ikke at besøge nogen. Det lønner slet ikke Umagen, man lærer intet af dem, spiller sin Tiid, og hvad det værste er, taber sin Høiagtelse for dem, naar man lærer at kiende dem. Det er gaaet mig saa med mange andre af Tydsklands udskregne Store Mænd.

Det, som moerer mig allermeest her i Mannheim, er Krigen. Efter at have saa længe været plaget med at høre om den, er det mig ret kiert at høre og see lidt af den. Man mener her, at Franskmændene blandt det meget andet, de ville og kunne, ville og kunne ogsaa tage Mannheim. De staae derfor ogsaa en halv fierdingveis paa hiin Side af Rhinen. Jeg holder Øie med dem fra Observatoriet af, og synes det er moersomt, naar deres Piketer og Tydskernes skyde efter hinanden. En stor Deel af dem cantonere i en Landsbye paa Rhinens Bred, hvor de have opreist et Friheds Træe. De ere ret lystige, dandse og springe, og vise de tydske Patrouiller den anden Ende. Forresten seer alting her militærisk ud. Byen er opfyldt med Keiserlige, Pfalzere og Zweybrükiske, Alting er indpakket eller bortflyttet, og alle Indbyggerne staae færdige til at løbe, saasnart Franskmændene nærmer sig.

Jeg kan ikke blive færdig med mit Brev her. Fortsættelsen følger fra Frankfurth. Lev vel saa længe.

Frankfurth den 1. November 1794.

Forerindring.

Da jeg i Gaar Aftes kom her til, glædede jeg mig i Forveien ret inderligen over alle de mange venskabelige Breve, der ventede mig her. Rigtig nok fandt jeg i Dag en heel stor Pakke, men i den kun eet eneste fra Danmark, og dette eeneste fra Pram. Naturligviis stemte dette min Siel til en meget høi Grad af Taknemmelighed, og jeg ønskede meget at kunne yttre den. Den eneste Maade hertil er at sende Dig, min gode Pram, et meget langt Brev igien. Men uheldigviis gaaer Posten om en Time, og jeg vilde i Morgen reise til Maynz; hvor faaer jeg da et langt Brev færdigt? Til al Lykke er jeg en Debitor, der forstaaer at bedømme, hvilke af mine Creditorer der kunne bie. Mit halvfærdige Brev til Schwarz randt mig i Tankerne. Her

er Spørgsmaal om et Brev, som kan snart blive færdigt, tænkte jeg; jeg besluttede derfor i største Hast at tilsætte det Manglende, og saa sende Dig dette. Et Brev er et Brev, det maae være til hvem det vil, og andet end et Brev kan Du jo ikke fordre. Altsaa til Texten. Tag Du til Takke med dette. Schwarz kan bie.

Dit Brev er ældgammelt, fra den 19. Juli. Men kiert er det mig alligevel, fordi det saa behageligen kalder mig de lykkelige Venskabs Dage tilbragte i Din Kreds i Erindring. Troe imidlertid ikke, at jeg nogensinde kunde glemme dem. Nej, men ethvert Beviis paa, at jeg endnu er mindet i det kiere stille fortrolige Huus, hvoraf jeg fordum var et Medlem, og hvori jeg søgte og fandt saa megen Tilfredshed, opflammer paa nye mit Hierte, og fylder mig med saa mange glade Erindringer og Længsler.

Det er mig en usigelig kier Efterretning, at den behagelige Sommer har havt god Virkning paa Din Kones Helbred. Jeg haaber, at hendes Kiernemelks Reise til Slagslunde ogsaa vil bekomme hende vel. Jeg havde ventet et Brev fra hende, men det blev desværre ude. Fra mig faaer hun eet herfra, eller fra Maynz, eller fra Hanau.

Vi slap altsaa for Krig: Man siger, at Danmark og Sverrig vil til Foraaret have fat paa Rusland, og at vi tilligemed Frankerig hemmelig understøtter Polen. Ligesaa at der i Paris opholder sig en dansk og en svensk Commissair for at stifte Fred. Det er en Lyst at leve i en Verden, hvor man veed saa meget. — Man er bange her af Hiertens Grund. Den franske Armee for Maynz skal være 120,000 Mand stærk. — Jeg reiser herfra til Göttingen, hvor jeg vil opholde mig 3 eller 4 Uger deels for at hvile ud, deels for at gjøre min Physik færdig. Jeg vidste overalt ikke, hvad jeg skulde tage mig for. Giennem Holland kan jeg vel sagtens reise, men det har Vanskeligheder og Ubehageligheder, og ingen Nytte. Jeg troer derfor, at jeg vil tilbringe endnu et par Maaneder her i Tydskland for at see Tiden an.

Mit Ophold i Göttingen giver mig Anledning til en Begiering, som jeg haaber Du vil opfylde. Den bestaaer i med den

Agende Post at sende mig Minerva for dette Aar, de Lærde Efterretninger, ogsaa alle for dette Aar, Din Ildebrands Historie og saa mange andre af vor Litteraturs Producter, som Du selv synes. De maatte da afsendes saasnt muligt, og adresseres til Hr. J. J. Bornemann i Göttingen, til hvem alle, som vilde skrive mig til, ogsaa kunde adresse (sic!) det de vilde skrive. De sidste Minervaer og lærde Efterretninger, som Du laante mig, haaber jeg Du har faaet tilbage, hine med Hr. Møller, disse fra Boghandler Poulsen. — Har Du faaet mit Brev fra Basel? og opfyldt den Begiering, det indeholdt? Du er vel kied af disse mange Begieringer, altsaa kun een endnu: elsk ret inderlig Din hengivne
Olufsen.

Pram til Olufsen.

Kopenh. d. 6. Decbr. 1794.

Warum ich erst d. 6. Decbr. auf Deine Briefe aus Basel in Sept. und aus Frankfurth in Octob. antworte? Die Antwort auf den ersten wuste ich nicht wohin zu adressieren, und aus dem letzten sah ich wohl, dasz Du von dort nach Göttingen zurück kommen solltest, glaubte aber nicht, dasz Du bald dort eintreffen würdest, bis meine Frau mir gestern erzählet einen Brief von Dir aus diesem letzten Orte erhalten zu haben. Sei mir also willkommen, lieber lieber Olufsen! ich weiss nicht warum, weil doch wireklich Göttingen noch nicht binnen die Gränzen unseres Vaterlandes liegt, aber ich sehe Deine Rückkunft zu Göttingen, nach Deinem ferneren Herumwanken, beinahe als ein Wiedersehen an. Halb, komt es mir vor, genieesse ich schon Deiner Umarmung, nach der ich mich recht herzlich sehne. Komm bald ganz zurück; kanst Du das nicht, so komme doch so weit möglich, und so oft, uns zu sehen, und lass uns durch Deine Briefe Deiner, so viel der Zwischenraum, der uns doch immer etwas trennt, geniessen. Du bist grausam gewesen, dass Du uns so lange, als Du in Schweiz warst, gar nichts von Dir hören liessest, Dein Baseler Brief von 27. Spt. war dazu noch 5 Wochen unterwegs. Seitdem haben wir zweimal Dein enlieben Briefbesuch; den hoffen wir jetzt (sic!) noch fleissiger: unsern Gegenbesuch wirst Du auch ietz (sic!), da wir Dich zu finden wissen, oft genug haben. Wir

besuchen Dich wenigsten alle Tage, im Geiste, und wenn Du uns Deine Umirrungen erzähltest, berichtigen wir mit der vollen Wonne der Freundschaft, auf dieser wiederholten Mitreise die Verirrungen, die wir in der Reise der Phantasie mit Dir gemacht zu haben, bemerken.

Es kann nicht fehlen, dass Du auch, aus Deinem Herumwandeln, bisweilen im Geiste, uns auf unserer einheimischen Reise (was ist das Leben als eine Reise? wir sind hier nicht in domo, sagt Cicero¹⁾, nur in hospitio) auch Du mögtest diese Reise der Phantasie durch unsere Erzählung berichtigt wissen. Du wirst Dir aber leicht einen richtigen Begriff von unserer Reise gemacht haben. Die Ortschaften, und Stationen kennst Du. Wie gewöhnlich ziehen wir, jetzt (sic!) wie vor, uns bey Command. Kiæruffs (sic!), bey der Frau Fischerinn, bey dem Prof. Kiæruffs (sic!), und selten bey dem Advocaten Langes ein. Die Strassen von dem Auberge, den wir *zu Hause* nennen, bis ans Comptoir etc. bieten uns meistens nur die gewöhnlichen Erscheinungen dar; alles geht so etwa in der alten Gleisse. Wir sind frisch und munter — bisweilen — auch bisweilen nicht; etwas erhebliches, ausser dem, was Du in den Zeitungen liessest, und was uns insbesondere nicht mehr als der ganzen weiten Welt angehet, ist uns nicht aufgestossen. Das die politische Neckereien der fremden Ameisenhaufen mir Ameise das Sammeln zu meiner Ameisencelle erleichtert; zu deutsch, dass ich während des Krieges drei viermal so viel Passgelder als gewöhnlich erhalte, weisst Du. Dies hat mir zwar auch etwas mehr wie gewöhnlich Briefschmierer gegeben; aber nach und nach füllt auch das wenigstens in so weit weg, dass ich auch Zeit genug übrig habe auf etwas anders zu sinnen. In November habe ich — doch nein: etwas erst, was Dir mehr interessiren mögte, wenn Du etwa nicht bereits hinlänglich darüber unterrichtet bist.

Als der Graf Ahlefeldt²⁾ zum Ende Julii den Schauspielern

¹⁾ I Cato major § 84, hvor det hedder: ex vita ita discedo, tanquam ex hospitio, non tanquam e domo. ²⁾ Ferdinand Anton Christian Greve Ahlefeldt (f. 1747 † 1815), var efter at have afsluttet sin militære Løbebane og efter et længere Ophold udenlands 1792 bleven ansat som Hofmarskal og fik som.

ihre Gage auszahlen solte, so wurde er gewahr, dass ihm dazu das nöthige Geld mangelte. Die Entdeckung hatte er nun zwar ein Par mal zuvor zu machen Gelegenheit gemacht; damals aber hatte Sectr. Prinzwow,¹⁾ der, wie Du erinnerst, eine reiche Witwe geheiratet hat, den Mangel abgeholfen; jetzt aber war er, man muthmasst aus Besorgniss, wie er sein Mammon wieder erhalten solte, krank geworden. Der vorige bankerutte Theatercassierer Lassen,²⁾ der seit mitten im vorigen Winter im Stokhause under den Sklaven in Fesseln lag, wurde auf Ahlefeldt (sic!) Bitte zwar nicht frey gelassen doch aber den Ketten entlediget; und Ahlefeldt declarirte Sr. Majestät, er hatte kein Geld die vorhandene Besoldungen zu entrichten.

Ahlefeldt des Grafen und Geheimenrathes Excellenz, wurde nun wohl nicht, wie der Plebey Lassen, ins Stockhaus hingen-

saadan Tilsyn med Teatret. I Begyndelsen vandt han baade Publikums Skue-spillernes og Forfatternes Yndest, men Bladet vendte sig snart, da han ved sin hovmodige Maade at opføre sig paa stødte mange fra sig. Rahbek, som strax kom paa Kant med ham, giver en temmelig usympatetisk Skildring af ham i sine Erindringer (IV. Bind, særlig p. 205—23). Fremstillingen i Prams Brev er næppe rigtig, ganske vist optraadte Smædeskriveren Johan Werfel i sit Blad „Folkefjenden“, hvis første 26 Nr. udkom i 1794, og i 2 mindre Piecer med Beskyldninger mod Ahlefeldt for at have forgrebet sig paa Teatrets Kasse, men i den Sag, som denne strax anlagde, kunde Werfel slet intet Bevis anføre og Resultatet blev da ogsaa, at han ved Højesteretsdom af 21. Maj 1796 blev dømt til at betale 1000 Rdlr. til Almindeligt Hospital. Stillingen var imidlertid bleven Ahlefeldt, hvis elendige finansielle Omstændigheder, der var en offentlig Hemmelighed, havde givet Rygtet en vis Sandsynlighed, uudholdelig og ved Kongens Velvilje fik han 1794 sin Afsked som Overhofmarskal og altsaa ogsaa som Teaterdirektør, men blev samtidig som Tegn paa Kongens vedvarende Naade udnævnt til Gesandt i Berlin (jfr. Overskou, Den danske Skueplads III). ¹⁾ Frederik Christian Printzlau (f. 1754 † 1826), Garderobemester ved Teatret, var af Ahlefeldt bleven ansat som Sekretær og Hovedkasserer. Han havde 1786 ægtet Birgitte Kirstine Mentz (f. 1760 † 1826), en Datter af en rig Bagermester. 1824 tog han sin Afsked. ²⁾ Niels Lassen af 21. Maj 1772 fra at være Sekretær i Bygningskommissionen bleven ansat som Sekretær hos Teaterbestyrelsen og var 1778 steget til Inspektør og Hovedkasserer. Ved sin Dygtighed og Omgængelighed havde han erhvervet sig stor Anseelse, saa at han endog 1786 indtraadte i den 7 Mands Direktion, som Hofmarskal Numsen fik oprettet. 1792 opdagedes det imidlertid, at han ved Aktiespekulation havde paadraget sig en stor Gæld og for at rede sig ud af den havde besvæget Teaterkassen. Warnstedt, den daværende Teaterdirektør, gjorde hvad han kunde for at redde ham, men Kasse manglen, der var paa c. 22000 Rdlr., var for stor, og Lassen blev dømt til Stokhuset, hvor han døde 1798. (se: Overskou. Den danske Skueplads III. p. 505 ff.)

worfen; im Gegentheile wurde er zum Stelvertreter Sr. Mst. bey Allerhöchstderoselben preussischem Bruder ernannt, der Theaterdirectorstelle wie auch dem Marschallatte wurde er aber doch entlediget; und der Stalmeister Hauch¹⁾, der seit d. 29 Jan. 1794 Dannebrogritter ist, wurden dessen beiden Posten anvertrauet; doch erhielt dieser letztere im Theaterdirectorio zwo Mitdirectors in D'Hrrn Thomas Thaarup²⁾ und Edvard Storm³⁾. Letzterer konnte diesem Glücke nicht überleben; er starb nach Verlauf einiger Wochen. Mein Freund Hauch trug mir an mich an des verstorbenen Directorplatz ernennen zu lassen; ich verbat mir's, aus den Dir genugsam bekannten Gründen (sic!); und mein Freund, Lottchens Mann⁴⁾, wurde Theaterdirector. Er ist mein Freund, ein kreutz braver Kerl; aber zum Theaterdirector⁵⁾! da doch weder Rahbek noch Abrahamson⁶⁾, noch Du, noch — ein Par Hundert dazu qualificirte sich's verbat, wie ich es that! Da ich wenigstens nicht Theaterdirector wurde, so konnte ich, von dem Posten ungehindert, was freilich Millionen andere Hindernisse mir vielleicht weigern, fürs Theater schreiben. Ein altes Subject, oder wenigstens eine alte Idee zu einem Schauspiele, nahm ich jetzt wieder vor. In vierzehn Tagen wurde daraus ein Schauspiel die Ehenschule (*Ægteskabsskolen*)⁷⁾ genannt, welches ich aber so geheimnissvoll, wie Du Deine Goldene Dose, in der vorigen Woche einschickte (sic!). Es weiss ausser Lange, und Dein Bruder⁸⁾, der es abgeschrieben hat, kein Mensch, woher es kommt. Lange aber

¹⁾ Den 28 August udnævntes den nye Direktion. ²⁾ Den bekendte Digter Thomas Thaarup (f. 1749 † 1821), der med „Høstgildet“, skrevet til Indtøghøjtideligheden ved Kronprinsens Bryllup, havde haft en stor dramatisk Succes og 1793 igen havde haft Held med sit Syngespil „Peters Bryllup“. ³⁾ Edvard Storm (f. 1749 † 1794), Zinklarvisens bekendte Forfatter. Han døde allerede 29. September. ⁴⁾ Den oftere nævnte Professor Jørgen Kjerulf. ⁵⁾ Heraf ses, at Overskous Fremstilling (Den danske Skueplads III. p. 623), hvorefter Pram selv skulde have givet Hauch Anvisning paa Kjerulf, umuligt kan være rigtig. ⁶⁾ Werner Hans Frederik Abrahamson (f. 1744 † 1812), der paa denne Tid var Lærer ved Artilleriskolen og Landkadetakademiet. Hans Adkomst til Teaterdirektørstillingen synes dog ikke os fuldt saa indlysende, som den aabenbart har været Pram. ⁷⁾ Dette Stykke, der blev opført første Gang 6. Marts 1795, men forøvrigt ikke synes at have gjort synderlig Lykke, er første Gang trykt i Prams udv. digt. Arbejder II. p. 309 ff.). ⁸⁾ En ældre Broder til Olufsen, der levede i trange Kaar og senere blev Postskriver. (se: J. Steenstrup, Fra Fortid og Nutid. p. 290).

hat unter der Hand Professor Kiærulf sondirt, und es ist der Direction ganz hell und klar, dass das Stück von keinem andern als dem Verfasser der goldenen Dose herrühre; man findet es deshalb, natürlicherweise, wie es von dem Verfasser seyn muss, ein wahres Meisterstück; man findet die Lebhaftigkeit, die helle Darstellung, die geschmiedige und vortrefliche Diction der Gold-dose; zugleich aber, das versteht sich, dass der Verfasser sein dramatisches Talent mit dem ersten ausserordentlichen Probe-stücke ausgebildet und verfeinert; kurz man kan nicht Worte finden um dessen Wehrt auszuposaunen; man posaunet sich heischer nicht aber müde, und findet im Stücke das reine Gegen-theil von allen dem, was man gefunden haben würde, wenn man gewusst hatte, das das Ding das Unglück hatte ein Kind des ennuianten Vaters des ennuiantissimi¹⁾ Frode und Fingals zu seyn.

Nun aber hatte ich das Stück mit einem Briefe begleitet, worinn ich mir verschiedenes in Hinsicht der Anerbietung dieses Meisterwerkes ausbedungen hatte, z. B. dass es nicht aufgeführt werden musste, wenn man es nicht ein mehr als mittelmässig gut Drama zu seyn fände; dass man sich alles Untersucnens um den Verfasser zu entdecken, enthalten sollte, dass man das Stück von den Theaterpersonen, für den es geschrieben war, spielen lassen sollte, wen es zur Vorstellung würdig befunden wurde, dass man das Honorarium ehe Verlauf des Jahres auszahlen sollte, also ehe das Ding vorgestellet werden konnte. — Dieser Brief, der zwar nicht unhöflich oder beleidigend, doch aber auch nicht bettlend oder kriegend abgefasst ist, hat das Unglück gehabt der Herren neuen Directoren Grootmoegenheed zu miszfallen. Sie finden zwar, dass der Brief nicht ein Werk des Verfassers vom Schauspiele ist, dass dieser sein opus mir oder irgend einem seiner hiesigen Freunden hiehergeschickt hat, der den Brief propria autoritate zusammengeschmiert, man wil sich aber weder von diesem oder von jenem etwas vorschreiben lassen, und ohngeachtet allen dem Ruhme, den man dem Stücke beylegt und bezeugt, ist man gesonnen ihm alle die vorgeschriebene Be-

¹⁾ Saaledes synes der at maatte læses.

dingungen entweder abzuschlagen, oder doch sie nur nach Gefallen anzunehmen, und was das Honorarium betrifft, wenn der Verfasser darauf bestehen werde, dass es vor der dritten Vorstellung ausbezahlt werden soll, ihm keinen Heller mehr als 300 Rtr. auszuzahlen¹⁾. Dienstag werde ich unter dem Namen Silkeborg (so heisst einer meiner Personen) einen Brief erhalten, worinn mir alles dieses gesagt wird.

Was werde ich jetzt (sic!) thun? — Die 300 Rtr. annehmen; oder das Stük zurückfordern. Die 300 Rth. sind zwar genug, mehr gewis, als das Stük wehrt ist; mehr viel mehr, als man es werth finden würde, wenn man ahndete, es wäre von mir; aber — nachdem man für den heibergischen Einzug²⁾ 450, und für Guldbergs Peter und Lise³⁾ 350 Rtl. bezahlt; und für Thaarups Peters Bryllup 1100 Rtlr., sage Eilf Hundert Reichthaler daenisch Courant, ausgezahlt hat, und dieser öffentlich geäußert, dass er es zum Hauptgeschäft mache, dafür zu sorgen, dass die Verfasser honorablement bezahlt werden sollten; und da das alte Reglement, welches nicht aufgehoben nie aber befolgt worden, doch für ein nur aufführbares Schauspiel die Einkünfte des dritten Abends bestimmt, diese aber *damals* 300 Rtr. waren, jetzt aber nach die (!) Erweiterung des Hauses und die neueste Erhöhung des Eintrittspreises⁴⁾ an die 500 Rtr. sind. Ist est nicht bettelniedrig jetzt die 300 Rtr. anzunehmen? — Nu, die Form des Briefes, den ich Dienstags erhalten werde, wird wohl vielleicht den Entschlusz näher bestimmen; aber mit den Lobsprüchen, die man wie ich gewiss weiss, und von mehreren Ecken her erschallen höre, stimmt doch dieses Anerbieten wenig überein. — Es ärgert mir; und einen ganzen Tag bin ich ganz entschlossen gewesen nie als in der drin-

¹⁾ Direktionen havde absolut Ret i dette og Pram har selv tidligere i et Brev til den daværende Teaterdirektør Warnstedt erkendt, at 300 Rdrl. eller en Aftens Indtægt var den fastsatte Betaling for et Helafstensstykke (se: Personalhist. Tidsskr. 4 R. IV. p. 69). ²⁾ Heibergs Syngestykke „Indtoget“ blev første Gang opført 26. Febr. 1793. ³⁾ Lise og Peter, Syngestykke af Frederik Høegh-Guldberg (f. 1771 † 1852) opførtes første Gang 31. Januar 1793. ⁴⁾ Warnstedt havde i den sidste Sæson, 1791—92, han styrede Teatret, ladet endel Skillerum mellem Logerne borttage og derved indvundet endel Pladser samtidig med at han fik sat igennem, at Prisen paa Logepladserne blev ansat en Tredjedel højere. (se: Overskou, Den danske Skueplads. III. p. 486).

gendsten Noth dänisch mehr zu schreiben; in dem Entschlusse fieng ich diesen Brief deutsch an. Sauer lasse ich's mir freilich nicht werden deutsch, oder was Du die Sprache, worinn Du es abgefasst findest¹⁾ fortzufahren; weit weniger sauer als es Dir werden wird, den Einhalt, wo so etwas ist, herauszufinden; der Versuch zeigt mir aber doch sattsam, dass ich besser dänisch schreibe. Inzwischen lasse ich doch nicht sogleich die Idee fahren, mein Stück zu behalten, es selbst ins deutsche zu übersetzen, und die Übersetzung an alle Deutschlands Theater zu versenden. — Der Einhalt des Stücks machts möglich — wenn es sonst in sich, und irgendwo interessant ist, wie ich mirs wirklich vorstelle, — ohne Unterschied der Interesse eben so gut es in Manheim und Prag und Paris, und Stokholm, als in Kopenhagen zu geben. Mit der nächsten Post, ich bitte Dich flehentlich, sage mir Dein Andenken; ich werde ja in 14 Tagen Dein Brief erhalten können; ich fasse gar keinen Entschluss, und antworte nicht auf den Brief Dero Hochmögenden, ehe ich Deine Antwort erhalte.

Für Deine Briefe, für Deine unwandelbare Freundschaft, deren vorherige und deren zukünftige Beweise, sey mir von Herzen gedankt. — Gott weiss, wie es zugehet, dass mir mein Briefschreiben, ehe ich es anfang, immer so schwer ist; wenigstens ist mir wenig oder nichts in der Welt so angenehm, als dies Briefschreiben, wenn es an einen Freund, wie Du mirs bist, einmahl angefangen ist. Geniesse ich noch eine Viertelstunde dieser Behaglichkeit, so wird der Brief nicht abgehen können.

Deinen letzten Brief aus Frankfurt, der auf einmahl an Schwartz und am mir (!) gerichtet war, kan ich nicht genau beantworten, denn Schwartz hat ihn. Nun erinnere ich's: ich solte Dir die gelehrte Zeitung, und Minerva etc. schicken: ich habe es bisher vergessen; soll's aber bestellen, obschon ich finde es den Porto gar nicht wehrt. — Die Karten an den Major zu Gotha sind schon weg in einer hölzernen Kasse mit Wachstuch. — Ich habe Dir noch tausend Sachen, die ich verschieben muss, zu melden. — Mein guter alter 70-

¹⁾ Prams Tyske er da heller ikke synderlig korrekt.

jähriger Vater hat vor 7 Wochen, als sein Wagen mit ihm umwarf, den rechten Arm quer abgebrochen; weil er aber gesund, und dem Wundarzte gehorsam ist, so ist er schon ziemlich hergestelt und hat beynahe gar keine Schmerzen ausgestanden. — Die Mds. Eilitz wurde heute vor acht Tage mit einem altlichen Schiffer, der etwas Geld hat, geheirathet. Sie liebt ihn nicht, das versteht sich; sie wird aber nicht reich genug um des Verquicquens der Liebe zu entbehren. — Für ein Lied von Heiberg, wovon ich glaube ich schon letzt etwas meldete, und welches Rahbek, als Heibergs beständige Spuchelecker, in seinem Zuschauer einrückte, ist Heiberg verurtheilet 300 Rtr. Strafe und die Processkosten zu bezahlen. Rahbek, der zugleich fiscaliter actionirt war, wurde aber freigesprochen. Diese Action war inzwischen mit Ursache, wenigstens der Vorwand, warum er nicht Theaterdirector wurde. Lebe wohl.

Dein Pram.

Olufsen til Pram*).

Dresden d. 2. Januar 1795.

Dit Brev af 6. Decbr. fik jeg i forgaars, og ikke før, fordi jeg efter Sædvane blev keed af Göttingen, og opholdt mig der kun halvt saa længe som jeg havde foresadt mig. Da jeg paa Veien derfra forblev 10 Dage i Leipzig, og mine Breve bleve fra Göttingen adresserede lige hertil, saa vil Du heraf selv kunde udregne, at jeg ikke hidtil har kunnet gjøre, hvad Du bad mig om, svare strax, eller rettere før nu. Jeg har i Almindelighed større Agt for Begieringer af den Natur end somme af mine Venner, og derfor er det mig meget om at gjøre at være gandske retfærdiggiort i denne Henseende.

Det var meget naturligt, at ethvert Skuespil, der efter Gulddaasen fremtraadte i dybeste Incognito, maatte lede Giettere hen til Gulddaasens Forfatter; som og at et Stykke, Du havde skrevet, maatte vidne om, at denne Forfatter siden den første Prøve havde overmaade meget vundet i Ypperlighed. Jeg kan imidlertid ikke troe andet, end at denne Tilvæxt jo er alt for stor, og Afstanden mellem disse to formeente Sødskende for umaadelig, til at Dhrr.

*) findes hos Øst 1835, Nr. 47. p 369 ff.; Originalen har jeg ikke set; Øst synes intet at have forandret eller udeladt undtagen 2 Navne.

Theaterdirecteurers Sagacitet kan have nogen synderlig Ære af denne Dom. Jeg for min Part kan gjerne være tilfreds med disse Aristarchers og Publicums Illusion, kun Skade, at dennes sidstes ikke vil vare længe.

Du ønsker at vide min Mening om Din lille Uenighed med Theaterdirectionen. Det er ilde, at jeg ikke ret kiender Sagen, da alting dog kommer an paa Tonen i Dit Brev, der vel som Du forsikkrer kan gjerne have været ikke uhøflig, og dog stødende. Men Tonen gandske tilsidesat, saa synes mig, ærlig sagt, at Du i Sagen selv ikke har fuldkommen Ret. Den engang existerende Anordning om Forfatternes Honorarium er jo aldrig tilbagekaldet. Lad den være ubillig, lad tredie Aftens Indkomster efter Husets nærværende Indretning staae i slet Forhold med Alternativet, 300 Rd., saa har dog Directionen paa ingen Maade noget Kald til at vige fra denne Regel, saa længe den endnu har kongelig Authoritet. Ikke heller har Theaterdirectionen nogensinde gjort det; Ahlefeldts Galskaber komme her ikke i Betragtning, thi hvad han gjorde var altsammen paa sin egen Haand; og ingen Forfatter kan have noget imod, at nærværende Bestyrelse troer sig ikke berettiget til at være gal. Det synes mig allerede meget, at Directionen vil endda i forveien være villig til at udbetale Dig de fastsatte 300 Rd. Dette er tildeels ogsaa imod Reglen, der gielder kun efterat et Stykke har udholdt tre Forestillinger, og Du har heri et nyt Beviis paa de gode Tanker, man gjør sig om Dit Stykke.

For saavidt kommer det mig altsaa for, at Din Fordring om at blive betalt inden Stykket spilles, er uretfærdig; fordi man ikke kan føie Dig uden at handle ulovligen. Paa den anden Side, hvilken Aarsag kan Du have til at gjøre denne Fordring? Den Tarif, der blev fulgt ved at betale Indtoget, Gulddaasen, Peter og Lise, Peters Bryllup, kan Du ikke haabe at bringe i Gang paa nye, da den var baade gal og ulovlig. Efter hvilken Tarif vil Du da betales forud? Naar ikke efter den gamle og rigtige? og den kan i det høieste bestemme Dig 300 Rd., vel alt for lidet, men Indretningen er nu engang gjort. Og hvorfor vil Du ikke oppebie tredie Forestilling for at faae mere, enten

ved Aftenens Indkomst, eller, om Directionen tør bestemme en anden Priis, i Forhold til den Lykke, Stykket har giort. Det kan dog aldrig være Dig saa meget om Tiden at gjøre, et Par Maaneder tidligere eller sildigere gjør hverken fra eller til, allerminst naar Du ved denne Venten rimeligviis vinder et Par Hundrede Rigsdalere, og Du var jo vis paa, at Stykket snart vilde blive opført, da det rimeligviis ikke udkrævede nogen Nyhed i Dragter eller Decorationer. Min ærlige Mening om denne Post bliver da denne. Jeg troer, at Du hverken har Ret eller Aarsag til at paastaae Dit Honorarium forinden tredie Forestilling. Ahlefeldt selv betalte ikke før; at Directionen, som sikkerligen ikke handler anderledes mod Dig end den bør og vil handle mod enhver Theaterforfatter, har Ret og Grund til at afslaae Din Begiering og at den, naar Du bliver ved Din Paastand, ikke bør betale mere end 300 Rd. Jeg beder Dig derfor meget, giv Slip paa denne Fordring; lad Betalingsmaaden gaae sin ordentlige Gang, og overlad det til *** og ***¹⁾ at skiendes om Penge. Og for den Sags Skyld er det *Dig* ikke anstændigt at tage Dit Stykke tilbage. Vil derimod Theaterdirectionen gjøre andre Vanskeligheder, vil den for Exempel ikke lade Stykkets Personer besættes, som Forfatteren har ønsket det, saa har den i mine Tanker fuldkommen Uret, og i dette Tilfælde vilde jeg ikke vige eet Haandbred. Ingen Direction kiender et Stykke saa godt som dets Forfatter, kun han kan bedømme, i hvis Hænder det vilde gaae bedst, og der kan aldeles ingen grundige Aarsager angives for ikke at opfylde Forfatterens Ønsker i denne Henseende.

Din Hensigt at tage Stykket tilbage, oversætte det paa Tydsk, og sende det til en tydsk Skueplads er formodentlig flygtig, og blot Spøg. Deels synes det mig særdeles meget infra dignitatem at arbeide for tydske Parterrer, deels er det en hoben lettere at skrive et Skuespil *paa tydsk* end et *tydsk Skuespil*.

Veed Din Kone intet af dette Stykke? Jeg synes Du bør sige hende det. I Dag otte Dage skriver jeg hende til. Dog intet derom.

¹⁾ Til hvem der her sigtes, kan ikke mere oplyses.

Den stærke Vinter gjør mig det næsten umuligt at reise til Engelland, som min Plan var, og Forfatningen i Holland tilligemed den utrolige Dyrhed der, gjør det endnu umuligere. Jeg har derfor besluttet at gaae fra Hamborg til Søes til Engelland, men dertil behøver jeg bedre Veierligt, som jeg maae oppebie her, og altsaa gaaer vel fem eller sex Uger bort endnu i Dresden eller maaskee i Berlin. Skriv mig imidlertid til hertil, under Adresse Joh. George Brauer. Lev vel.

Olufsen.

Olufsen til Pram*).

Berlin den 12. Januar 1795.

At skrive Breve har aldrig været min Sag. I min Reises første Dage gjorde den totale Forandring, som da foregik mit hele Væsen, at jeg stundom greb Pennen for saa levende som muligt at trykke mig tilbage til de venskabelige Egne, hvorhen min Phantasie idelig tyede; men nu da et langt Tidsrum har hærdet mig; da jeg omsider har skaffet mig den nødvendige Reisekulde; da en keedsom Erfaring har viist mig, at Flittighed fra min Side ingen Forandring kan frembringe hos mine adstadige Venner, nu er jeg omsider kommet tilbage til den Grund-sætning, at Brevskrivning er Fias, og ingensteds kan jeg være fastere overbeviist derom end i Berlin, hvor jeg virkelig ikke har kunnet skrive. Mit Ophold her, nogle landlige Excursioner iberegnete, har været omtrent fem Uger, og i denne hele Tiid har jeg ikke havt en eneste Dag fri. Jeg har været saa indbuden og udbuden, at jeg har været nødt til at holde ordentligt Register over mine Engagements, og min hele Existens har bestaaet i Dinées, Soupées, Concerter, Comedier, Spadseregange, Lystreiser, Beseelser af Fabriker og Samlinger, Clubber, Videnskabs-selskab, Naturhistorieselskab og mere, saa jeg veed hverken ud eller ind. Aldrig har jeg sværmet saaledes om, men nu er jeg omsider bleven færdig, og mæt eller rettere overmæt af Berlins Herligheder tager jeg om et Par Dage Vandringstaven fat for ved Hielp af en tilstrækkelig Motion at befordre Fordøielser.

*) findes hos Øst 1834. Nr. 48. p. 375 ff.; Originalen, som jeg ikke har set, synes at være ordret aftrykt.

Berlin er den eneste Stad jeg kiender uden for Danmark, hvor en Reisende med ægte københavnsk Aand kan befinde sig vel. Ministeriets politiske og theologiske Ortodoxie har kun liden Indflydelse paa den almindelige Tænkemaade, og ingensteds kan man roligere tilfredsstille sin Trang til at giennemhegle Frederik Wilhelm og hans Haandtlangere end her, ligesom man paa den anden Side kan i fuldkomneste Sikkerhed gjøre Nar af vor Herre, ifald man finder Kald hertil; Frederik den Andens Ringeagt for Religionen blomstrer endnu, og er enhver ægte Berliner ligesaa fastgroet som Erindringen af hans Storhed søm Konge, der nu ved den ydmygende Sammenligning med hans lille Eftermand er blevet uendelig større og har hævet sig til det muligst fuldkomneste Ideal. Giennem dette Glas kikker den nedslagne Preusser ud til Potsdam, ærgrer sig, og hevner sig ved Spot. Den almindelige Misfornøielse dreier sig om følgende Axer, Forbindelsen med Rusland og Tyveriet i Polen, som formodentlig ender sig med en Krig; og den franske Krig, som Kongen nu maa købe sig fra. Krigen med Frankrig, som saa meget udsuer Preussen, er dog meer forhadet i Landet end i Berlin. Aarsagen dertil er, at de franske Silkefabrikers Standsning have givet de berlinske Fabriker et Liv, som disse i Preussen urimelige og fremtvungne Indretninger aldrig kunde faae, uagtet de ere opelskede i Skyggen af despotiske Privilegier. Polen har den gyseligste Hungersnød, og smitsomme Sygdomme. En berlinsk Doctor reiser did efter den anden. Følgende Træk af russisk Politik er mærkværdig. De russiske Armeer have i den nye preussiske Andeel eller Sydpreussen ødelagt Alt, derimod blev den russiske Andeel meget vel behandlet. Efter Warschaus Erobring lod Keiserinden alle Levnetsmidler opkøbe i hele Pohlen og alle tilgrændsende Lande. Disse lod hun uddele i sin nye Andeel. Det preussiske Hof var ophøiet over slig Omsorg. Nu kom Hungersnøden. I den russiske Andeel var Overflødighed. Følgen blev, at de fleste polske Preusser løbe over til Russerne, og den preussiske Deel af Byttet er nu i egentligst Forstand en Udørken, næsten uden Mennesker; og de Faa som bleve tilbage crepere af Sult.

I Invalidehospitalet tildrog sig i Gaar følgende Begivenhed. Blandt de to tusinde Mennesker, som hinke omkring i dette Huus, var Een, som besad en lille Hund, denne plagede en af Ex-Heltene med sine Caresser. Denne, som foruden et Par Egenskaber, som de tyske Aviser kalde deutscher Mut und deutsche Tapferkeit, var kort for Hovedet, blev keed deraf, og gav Hunden en Næsestyver. Hundens Herre ansaae dette som en Finte til sig, bebreidede den næsestyvende Mand sin urigtige Fremgangsmaade, og erklærede, at af alle mulige Maader til at slaae Hunde paa her i Verden var Næsestyver netop den eneste, hans Point d'honneur ikke tillod ham at tie stille til. Denne anmærkede derimod, hvor ugrundet dette Raisonnement var, da han ikke havde behandlet Hunden paa anden Fod end han var tilbøielig til at behandle hans Herre selv; og bekræftede strax sin Anmærkning med Virkelighed. Nu blev almindelig Allarm. Da det var en Æressag, saa blev ingen neutral. Enhver tog Parti, og treen frem med de Vaaben, som den moderlige Natur, eller dens venlige Understøtterinde, Chirurgien havde givet ham. De to tusende Krøblinger fik hinanden ved Haaret; Vagten kom, men Krykkerne seirede over Bajonetterne, da begge Parter forenede sig for at tugte de Fremmede, der vilde indblande sig i deres huslige republikanske Anliggender. Sagen endte sig dermed, at en Snees Mennesker blev dræbte, og flere dødelig saarede.

Den 14. April.

I dette Øieblik fortæller man den vigtige Nyhed, at Gen. Adjutant Meyring er i Gaar Aftes kommen fra Basel med den Efterretning, at Freden er sluttet mellem Frankrig og Preussen. Han reiste til Potsdam til Kongen, og skal i Morgen komme tilbørlig ind i Berlin med 60 blæsende Postillioner. Himlen give det var sandt. Jeg har i Sinde strax at rende omkring paa en Hoben Caffehuse for at opdage, hvorledes det berlinske Publicum optager denne Tidende.

Om tre Dage reiser jeg herfra til Hamburg, hvor jeg indskiber mig til Engelland. Kunde jeg være saa lykkelig at blive opbragt af en fransk Kaper! Fra Hamborg skriver jeg sikkert.

Men Du maae ogsaa skrive, og det snart, det er med næste Post, thi i Hamborg bliver jeg kun et Par Dage. Dit Brev adresserer Du til Etatsraad Lawätz¹⁾ i Altona, og dette er min bestandige Adresse for Eftertiden saa tidt Du eller nogen af mine Venner overfalder af den Lyst at gjøre mig skriftlige Besøg. Lawätz vil da videre besørge Brevene til London. Hils hiemme. cura ut valeas! Olufsen.

Pram til Olufsen.

Khvn. d. 21. Apr. 1795.

Du er virkelig meget god, at Du vedbliver, siældnere vel end vi ønskede, dog engang imellem at skrive os til, endskiøndt det, om jeg ikke meget feiler, er over fire Maaneder siden Du saae noget fra os; i det mindste fra mig, thi Hun selv troer jeg dog har skrevet Dig engang til siden jeg. Aarsagen hvorfor jeg ikke har skrevet er at jeg i de sildigere Tider aldrig har vidst, hvor Du har været at finde: i Göttingen, Leipzig, Dresden eller Berlin; og at jeg i Januar biede paa at fortælle Dig Udfaldet paa Vinterens store Anliggende — for mig at sige — nemlig Ægteskabsskolen; saaledes maae Du vide, om jeg har glemt at melde Dig det sidst, hedder det fortreffelige Skuespil, som mit sidste Brev fortalte Dig en Deel om. — Dette Skuespil, begriber jeg nu let, interesserer Dig en heel Deel mindre end mig; især da Du ikke har seet eller læst, eller kan komme til at see, eller maaskee gad seet det: men alligevel synes mig, jeg, især efterat have kiedet Dig morderlig engang før dermed, endelig maae kiede Dig engang til. Imellem os, uagtet jeg godt begriber Emnet kan for Dig ikke have stor Interesse, saa er det dog det interessanteste, jeg har at meddeele Dig af de mellemløbne Maaneders Historie af mit Liv. — Jeg skal gjøre Dig dette interessante saa lidt uinteressant og saa kort jeg kan.

Jeg berettede Dig sidst, hvorledes jeg havde sendt Direc-

¹⁾ Johan Daniel Lawätz (f. 1750 † 1826), som 1778 havde etableret sig som Købmand i Altona og desuden kastede sig over en Fabriksvirksomhed, der dog paa Grund af Konjunkturerne ikke blev saa indbringende, som han havde ventet. 1790 var han blevet Etatsraad og 1813 udnævntes han til Konferentsraad.

tionen Stykket i dybeste Anonymitet, og tilbuden den det under den conditione, sine qua non, at den fandt det et ualmindelige godt Skuespil: at den som saadant antog det, og tilbød mig derfor 300 Rdl. Honorar, forsikkrende at Reglementet af 1773 (som fastsætter en Aftens Indkomst til Honorar) var dens eeneste Rettesnor: at den desuden skrev mig en Hob Grovheder. Sagen var: den troede Dig Forfatter, men Schwartz, som er dens Uven, Din Commissionær; den fandt mine Breve at være Impertinencer af Schwartz, og troede at ærgre Schwartz ved at besvare dem med Grovheder. — Imidlertid havde saavel Thaarup, som især Kiærulf, ikke destomindre fundet Stykket et i høj Grad fuldkomment Mesterstykke. De talte med mig og med hvem de saa derom i den mest enthusiastisk panegyriske Tone. Men deres Breve til mig vare saa forunderlig uforskammede, og, conciperede af Thaarup, saa synderlig dumme og ilde skrevne, som om Ahlefeldt selv havde forfattet dem. — Hvad skulde jeg nu gjøre: give efter for Uforskammenheder, var nedrigt — give Slip af 300 Rdl. og al den Glæde, et saadant Mesterværk vilde give, urimeligt og tungt. Jeg valgte at give mig tilkiende for Hauch, at forestille ham det ukloge, uretfærdige, dumme i deres Fremgangsmaade. — Det skeede. Han fortalte mig, hvorledes Thaarup var Forfatteren af Brevene, og den, som ved mine især troede sig fornærmet, nemlig af deres formeente Autor Schwartz. Han fandt, man havde begaaet en Buk. Jeg skrev, endnu anonym, til Directionen, bekræftede, at jeg ikke lod Stykket spille, med mindre man betalte det efter Reglementet (med 3die Aftens Indkomst, som man forud formelig havde vægret), forestilte det inden Februar Maanedes Udgang og af de foreslagne Personer, som man og havde entet vægret eller svaret med Grovhed paa; — og nu fik jeg et meget høfligt Svar, at man efter nøyere Overveielse troede at burde indvillige mig alt, hvad jeg havde betinget mig. Kiærulf havde jeg nemlig ogsaa aabenbaret Hemmeligheden; men Thaarup var stedse i sin forrige Meening, at Stykket var af Dig, Brevene af Schwartz. — Rollerne bleve strax uddeelte, endnu inden Decbrs. Udgang. Endnu var Stykket det fortreffeligste omtrent af alle eksisterende Dramer. Man repeterte det imidler-

tid ikke, thi man var occuperet med Forestillingen af Operaen Elisa¹⁾, det forfærdeligste Vaas, som nogensinde er bleven frembragt paa nogen Skueplads; med en diævelsk langtrukken Musik af Naumann, et af hans første Arbejder. Det blev og, for ei at udpibes, kun forestillet en eeneste Gang, nemlig Kongens Geburtsdag, og havde kostet et Par Tusinde Rdl. eller meere. Man gav og en stadselig Prolog²⁾ af mig, med Musik af Wedel³⁾, hvoraf ingen af Deelene gjorde Lykke, skjøndt Wedels Musik var fortryllende, men Tingen var bleven absurdiseret ved Apparat efter Thaarups Ordination, reent hen i Taaget. — Strax i Februar eller dog først i Midten af Februar begyndte Repetitionen af Ægteskabsskolen. Saabye⁴⁾ fandt hans Rolle i Stykket ligne den han har i Negeren⁵⁾, han faldt paa den var af mig, communicerede saa Ideen til et Par af de andre; man lagde adskillige Data, som man deels havde digtet, deels faaet, sammen, saasom at Forfatteren havde corresponderet med Directionen, følgelig var nærværende; at der stod Ting, som skulde være mine Ordsprog eller Favoritideer osv. — og med eet vidste heele Truppen ergo heele Byen, at det var mig. Hidtil havde og Stykket været *yderst fuldkomment*; men — nu sank med et Fuldkommenheden til *godt* — snart til *ret brav, men*, — snart til lidt *langtrukket*; — snart til *maadeligen dialogiseret* — osv. (det var nys en af Fuldkommenhederne, at der var saa fortreffeligen dialogiseret). Det blev forestilt jeg troer d. 5. Martii — og ikke udpebet, tværtimod brav bekladsket, men ei med ringeste Enthusiasme; man fandt det, hørde jeg, fiint, ret godt, men langt, men overspændt,

¹⁾ Elisa, Syngestykke i 2 Akter af Mazzola i Oversættelse ved Teatersuffløren Lars Knudsen med Musik af Johan Gottlieb Naumann, der 1785—86 havde opholdt sig i Kbh. for at bringe det danske Kapel i bedre Orden. Stykket opførtes første og eneste Gang 30. Januar 1795. ²⁾ Optaget i Prams udv. digt. Arbejder. IV. p. 271. ³⁾ Søren Wedel (f. 1765 † 1826) var 1788 bleven Regimentskvartermester og Auditør. Han syslede i sin Fritid med Musik og har bl. a. skrevet Musiken til Guldbergs ovenfor anførte Syngestykke: Lise og Peter, Todes Husarerne og i Aaret 1795 til Prams Serenaden eller de sorte Næser. ⁴⁾ Peter Rasmussen Saabye (f. 1762 † 1810), der havde erhvervet sig et stort Publikum som Skuespiller og Sanger. ⁵⁾ Angaaende Prams 5 Akts Komedie „Negeren“, der gik første Gang 10. November 1791, se: Personallist. Tidsskr. 4. R. IV. p. 82 ff.

men, men, men —. Dertil kom nu, Rahbek havde ikke læst det, ikke rettet derpaa, som paa Negeren (hvilken er, efter ham, nu Idealet, især en lang seig Scene deri, som virkelig han har skrevet¹⁾). Der spiller desuden Jomf. Smith (Catincka)²⁾, som han er forliebt i; hun spiller i Mandsdragt et Par Scener, og det støder hans Kydskheds Begreb, at denne hans Engel skal lade sine Laar see i Skindbuxer for Publicum. Han har og i sidste Minerva beviist, hvorledes det er et slet Stykke, skiøndt af en Forfatter, som derved har beviist, at han er en fortræffelig Forfatter³⁾. — Jeg forandrede eller forkortede efter Omstændighederne lidt til de følgende Forestillinger, og det havde de fire Gange det er spillet, efter denne Vinters Maade, fuldt Huus. Den tredie Forestillings Indtægt gav man mig, men, mirabile dictu! man gav mig en Aften, da Kongen kom paa Comedie, og da hans Følge, uden Betaling, opfyldte en halv Snees Loger, halve Parkettet og en heel Deel Parterre; derved indbragte fuldt Huus kun 345 Rd., som ellers er 430 Rd. — Magistraten valgte siden dette Stykke til Benefice for de fattige. — Er dette ikke pudseerligt nok. Du er saa meget indflettet deri, at det kan i det mindste ei være Dig ganske ligegyldigt. Havde man kunnet vedblive i den Troe, at Du var Forfatteren, det havde stedse været guddommeligt. At det ikke er erkiendt reent Skidt kommer deraf, at der er endnu mange, var i det mindste saalænge det blev spillet, som hærdede sig i den Tanke, at det dog var af Gulddaasens Forfatter, følgelig fortreffeligt. — Gulddaasen blev i Februar spillet til Benefice for Knudsen⁴⁾, og indbragte ham 1700 Rdl. — Inden jeg slutter denne Theaterefterretning, maa jeg endnu fortælle Dig, at jeg har skrevet et Syngestykke, eller rettere en opera buffa, som Wedel har ogsaa sat Musik til, og

¹⁾ Rahbeks Erindringer IV. p. 322—23. ²⁾ Ellen Marie Smidth (f. 1774 † 1842), 1797 gift med Skuespiller J. St. Heger. Efter at hun 1794 havde udført Kathinkas Rolle i Kratters Skuespil „Pigen fra Marienborg eller Peter den Stores Kiærlighedshistorie“ benævntes hun oftere med dette Navn, hvortil Pram her sigter (jfr. Rahbeks Erindr. IV. p. 326). ³⁾ „Er end ikke Stykket noget overmaade godt Stykke, maae dog den, der af dette Æmne kunde frembringe dette Stykke, ustridig være en overmaade god Forfatter“. (Minerva 1795 Marts p. 392 ff.). ⁴⁾ Den bekendte Skuespiller Hans Christian Knudsen (f. 1763 † 1816). Beneficen var den 28. Februar.

som hedder *Serenaden eller de sorte Næser*¹⁾; at Directionen har ogsaa antaget det med Pris og Berømmelse; at den har ogsaa i Anledning af dette Stykke gjort Chicane i Henseende til Honorarium, og maattet lade sig true til at tilstaae mig derfor en Aften og Componisten een til, da Thaarup forsøgte paa at afspise mig og Wedel tilsammen med omtr. 200 Rdl. Thaarup, som for sit Peters Bryllup lod sig betale 700 Rdl! — og at dette Syngestykke formodentligen d. 5. eller 12. Mai vil blive udpebet paa den Kgl. danske Skueplads. — At Schulz²⁾ har taget sin Afskeed med 1333 Rdl. Pension og faaet den ulykkelige Kuntzen indsat i sit Sted med 1200 Rdl. veed Du vel alt, som og følgerig, at Wedel, fordi han er et dansk Menneske, ikke maa komme i Betragtning. — Fortæl mig, hvad Du har hørt om Kuntzen i Berlin. Det er dog vel ikke mueligt, at Du jo har hørt noget om ham, uden han er alt for obscur.

At et ungt Menneske ved Navn Wick³⁾ har skrevet et ret kønt lille Enactes Stykke; at Guldberg⁴⁾ har skrevet et ditto med Sange i paa rimløse Vers, som med en i otte Dage af Schall⁵⁾ forfattet Musik skal spilles paa Torsdag; at Directionen har skrevet Grovheder ogsaa til Assessor Falsen⁶⁾ og til et Par andre Forfattere; men at en merkelig Anonym har skrevet en

¹⁾ Dette 3 Akts Syngestykke gik første Gang 15. Maj 1795 og gjorde trods den indsmigrende og tiltalende Musik kun ringe Lykke. (se: Prams udv. digt. Arbejder. VI. p. XXXVI; Stykket udkom særskilt 1795 og er optrykt i udv. digt. Arbejder, IV. p. 289 ff.). ²⁾ Johan Abraham Peter Schulz (f. 1747 † 1800), den bekendte Komponist og Kapelmester. Hans Efterfølger blev den af ham selv designerede Fred. Ludvig Æmilius Kunzen (f. 1761 † 1817), der paa denne Tid var ansat ved Teatret i Prag. ³⁾ Peder Wieck (f. 1770 iflg. Nyerup, men dette er næppe rigtigt, da det i Bekendtg. om hans Død hedder, at han døde i sit 25de Aar † 1798). Hans lille 1 Akts-Komedie „Den godmodige Familie“ gik første Gang 24. Marts 1795 og gjorde ikke ringe Lykke, navnlig ved sin fortræffelige Dialog. Næste Aar fik han atter et lille Skuespil „Det tyvende Aars Ægteskab“ opført — intet af disse Stykker er trykt. (Se: Østs Litt.-Kunst- og Teaterbl. 1798. p. 135). ⁴⁾ Syngestykket „Aftenen“, der opførtes første Gang 23. April 1795, men henlagdes efter kun 3 Forestillinger. ⁵⁾ Komponisten Claus Nielsen Schall (f. 1757 † 1835), der fik stor Betydning for Dødtidens Musikliv og efter Kunzens Død 1818 arvede dennes Plads som Musikdirektør. ⁶⁾ Enevold Falsen (f. 1755 † 1808), bekendt som Skuespilforfatter, paa denne Tid Assessor i Højesteret.

*Dyveke*¹⁾, et Sørgespil, som skal være i høieste Grad fortreffeligt, og spilles til Begyndelsen af næste Vinter — er hvad Du foruden ovenstaaende maa vide for at være ad satietatem underrettet de re nostra ludicra for denne Saison.

Paa forrige Ark fik Du en forfærdelig Hob theatralsk Nyt. Jeg kunde have Lyst til at tilbageholde det; men har nu ikke Tid til at skrive stort meere, og maatte følgelig lade Dig blive uden Brev, hvilket jeg nu jeg veed hvor Du er at treffe nødig vilde. — Men da Du nu er dine lares saa nær, saa hvorfor besøger Du ikke dem og os. Troe mig, vi længes efter Dig, og vilde med Glæde, inderlig Glæde omfavne Dig. Du taledes i Dit sidste fra Dresden om en Collect for at bestride Omkostningen. Uagtet jeg i afvigte Aar alt i alt havde c. 2500 Rdl. Indtægt, saa er jeg dog derfor ikke anderledes end sedvanligen i Stand til at byde Dig min Pung til nogen Nytt; thi den er efter Sedvane næsten tom. Hvad lidt den har skulde og skal for Resten i al Alvorlighed være til Din Tieneste; kun som sagt. Dog de 5—6 Rdl., som en Reise fra Hamborg til Kiel og derfra med Paketbaaden hid vilde koste, kan og vil jeg uden Collect med inderlig Glæde udrede. O kom! Du kan ikke forestille Dig hvor glad jeg og min moitié vil være ved at see Dig, og hvor meget vi have at fortælle Dig. Min Kone skriver Dig selv til. Hun er vel; dog ei saa vel som i de forrige Vintre. Hendes Bryst er hende bestandig tungt og trykkende. Hun seer dog i Vinter stundom Comedien, thi — unter uns — der danser ikke en vis²⁾ — — — fordi hun ligger i Barselsæng. Hendes Humeurs ere taalelige og vi leve virkeligen jevnt vel. Vi see ingen uden den yngre Mynster³⁾, en elskværdig Gut, som mange Aftener spiller L'hombre med os.

Jeg har i Vinter intet bestilt uden skrevet den bevidste Ægteskabsskole og siden Syngestykket. — En Beskiæftigelse har

¹⁾ Som bekendt af Ole Johan Samsøe (f. 1759 † 1796), (jfr. Rahbeks Erindringer. IV. p. 328 ff.). Samsøe holdt strængt over sin Anonymitet og der var mange Gisninger i Omløb angaaende Forfatteren, saa meget mere som Stykket før Opførelsen var spredt vidt om i Afskrifter. ²⁾ Til hvem Pram her sigter, kan næppe oplyses. ³⁾ Vistnok den siden saa bekendte Læge Ole Hieronymus Mynster (f. 1772 † 1818), der Aaret efter tog medicinsk Examen.

jeg til. Du har af Aviserne seet, — maaskee har jeg og skrevet Dig til siden — at min velsignede Ghrd. Scheel er død¹⁾. Jeg omgikkes ham, som Du erindrer, medens han levede. Han fattede især i det sidste Aar megen Fortrolighed til mig. Da jeg saaledes var om og hos ham medens han levede, og kunde ansees virksom endog for mig — skøndt jeg aldrig har betient mig af hans Indflydelse, og vilde ei heller om han havde levet, — saa holder jeg det for min Pligt at vedblive efter hans Død, og da det er tydeligt, at denne cultura potentis amici ikke har Egennytte til Grund, at vise hans efterladte Familie den samme Opmærksomhed, som om jeg af Manden selv havde alt mueligt at vente. Deraf flyder, at mange Aftener og Eftermiddage tilbringes hos denne Familie, dobbelt saa mange, som da Manden levede. Det var en virkelig fortreffelig Mand, indsigtfuld, beskeden, utrætteligen virksom, velmeenende, og sindig, ligesaa hæderværd som Menneske, som han i Sandhed var det som Minister. — Hans Enke er og en i mange — o i alle Henseender fortreffelig Kone, og Døttrene især slægte Forældrene paa. Om fiorten Dage reise de til Wandsbeck for der at blive.

Jeg kom ikke til Tunis; ak at jeg kom ikke til Tunis! hver Dag i mit Liv kommer jeg til at sukke jeg over den Flauhed at jeg ikke gik til Tunis, men lod mig afskrække derfra. Jeg bliver her aldrig til noget, helst da jeg gjør intet andet end slette Skuespil og saadant som en Lovtale over en Minister som Scheel, der ikke betydede stort medens han levede end sige da han er død; og var for ærlig og forstandig til at have stor Anseelse. — En saadan Lovtale staaer der i sidste Minerva. Jeg bliver aldrig til noget. Jeg curialiserer for ingen: spørger ikke Tidernes Aand hvad jeg tør meene, naar der spørges om min Meening, og gaaer min Vei alt for ligefrem.

Som jeg er, unde Du mig fremdeles som hidtil Dit Venskab. Jeg vil see til at fortiene det. Din Pram.

¹⁾ I Minerva 1795. Marts p. 302 findes Prams Minde-Tale over ham, holdt i Selskabet for Efterslægten. Med hans Efterladte vedblev Pram at staa paa den venskabeligste Fod. Saaledes førte han en meget livlig Brevvexling med Datteren Sophie Eleonore Frederikke, da denne stod i Begreb med at ægte Prins Frederik Carl Emil af Augustenborg, en Mesalliance, der medførte, at Prinsen maatte forlade Landet.

Fru Pram til Olufsen.

D. 21. April 1795.

Det er nu overmaade længe siden jeg skrev Dem til, ja næsten et halvt Aar tør jeg sige, men glad er jeg at det ikke er min Skyld ellers maatte jeg nu fremtrine rød og bleeg af Skamfuldhed. Jeg har ikke heller i dette Tidsrum faaet ret mange Breve fra Dem, gode Olufsen, men for de faa takker jeg Dem dog ret inderlig. De har skaffet mig megen Glæde. Det fornøyer mig at see af Deres sidste, at De endelig dog har fundet et Sted paa den Deel af Kloden, De har bereist, hvor De har moeret Dem; om Berlin og de indtagende Jødinder og de skønne kunstige Haver, maae De fortælle mig meget mere, naar De engang kommer tilbage, jeg er ret bleven indtagen deri efter Deres Beskrivelse. Nu kommer De os paa nogle Snese Mile nær, og det er evig Skade at intet Besøg kan have Sted. Det er i Grunden det samme som om De var nogle Hundrede borte, men dog glæder det mig jeg veed ikke selv hvorfor. Det er smukt af Dem, at De ikke har i Sinde at opholde Dem længer end omtrent sex Maaneder i Engelland, saa kan jeg dog haabe at see Dem engang endnu i dette Liv, hvis De ellers ikke faaer Lyst til at tage Farten videre frem, naar det er til Ende bragt. Men gjør det ikke, gode Olufsen, jeg kan forsikkre Dem De er lærd nok for Deres hele Levetid, og hvad der er derover, er af det onde.

De vilde vel gierne vide, hvorledes jeg lever, da ingen har kundet fortælle Dem noget derom i saa lang Tid. Vinteren er gaaet temmelig got, og jeg har været friskere end i mange Aar hvad Brystet angaaer, for det øvrige er alting i vores Levemaade som sædvanlig. Vi har nu her et meget skiønt Foraars Veir, og den leedagtige Sommer nærmer sig med stærke Skridt, hvorledes jeg skal tilbringe den, kan jeg endnu ikke sige Dem, jeg haaber at blive i Byen.

Den gode Frue Rothe¹⁾ har endelig vundet Seier over sine mange Aars Lidelser. Hun døde i Februari mæt af Dage, og hvor stærk hendes Siel end var til at bære det elændige Legemes Byrder længtes hun dog tilsidst efter Befrielse, da denne sidste

¹⁾ Karen Rothe, f. Bjørn (f. 1742 † 12/2, 1795). Hendes Husbond udgav endnu samme Aar „Karen Bjørns Minde“, men døde selv d. 19. December.

Vinter har været hende særdeles tung. Jeg saae hende en Maaned før hendes Død, siddende som sædvanlig omringet af Mennesker, og jeg syntes at see et Liig. Etatsr. lever for sig selv og fører sin egen Huusholdning, da han mærkede, at hans Søn Christian¹⁾, som nu ogsaa er givt, frygtede lidt for at indlade sig med ham.

Vi har ogsaa her en Deel hurtige Bryllupper. L. Fischer og Aage²⁾ maatte i Jan. hurtig gjøre Anstalter til Bryllup, og for tre Uger siden indfandt en liden Datter sig. Hans Forfatning har ikke forbedret sig og de skal have Besværighed nok for at leve; men det er dog nogenledes rimeligt. Hvad mener De vel om den unge Melchior³⁾, som af samme Aarsag maatte gifte sig paa 80 Rdlr., og den ældste Münster⁴⁾, som i Gaar af samme Aarsag maatte holde Bryllup med Jomfrue Melchior. Hans hele Indtægt bestaaer i et Par Hundrede Rdlr., som han fortjener ved Information, hvoraf det visseste bestaaer i den Gage, han faaer hos Command. Kierulf, hvor han er Informator. Det er ret at gifte sig paa Guds Forsyn, For den sidste turde det have de ubehageligste Følger, siden han agter sig i den hellegistlige Stand, hvor man er lidt nøieregnende med slige

¹⁾ Christian Rothe (f. 1770 † 1852) var paa denne Tid Fuldmægtig i Rentekammeret; han havde 1794 ægtet Charlotte Christine Müller. ²⁾ Maria Elisabeth Fischer (f. 1773 † 1834), Datter af Auktionsdirektør Moritz Fischer, blev $\frac{2}{1}$ 1795 gift med den senere Etatsraad, Kontorchef under Admiralitetet Peter Christian Rasmus Aagesen (f. 1762 † 1830). Datteren, Frederikke Johanne Elisabeth Aagesen (f. $\frac{24}{3}$ 1795) blev 1813 gift med sit Halvsøskendebarn, den senere Præst Peter Ephraim de Fischer. Fødselsdatoen, der anføres i Wibergs Præstehistorie I. p. 592, stemmer ikke med Opgivelsen i nærværende Brev. ³⁾ Rimeligvis en Søn af den nedenfor nævnte Politifuldmægtig Chr. Melchior. ⁴⁾ Morten Wendelboe Münster (f. 1771 † 1851), Søn af Thomas Georg Münster, der efter at have været ansat dels i Norge dels paa Bornholm 1787 var bleven Amtsforsvalter i Aalborg. Han var 1793 bleven entlediget paa Grund af Kassesvig, hvortil der hentydes i det følgende. Sønnen blev Student 1788 og teol. Kandidat 1794. Det følgende Aar ægtede han Henriette Antonette Melchior (f. 1770 † 1843), Datter af Politifuldmægtig i Kbh. Christian Melchior. Deres første Barn blev imidlertid ikke født før d. 5. Juli 1796, saa Fru Prams Meddelelse maa formodentlig bero paa et løst Rygte. Münster blev da ogsaa endnu samme Aar, som hans Bryllup fandt Sted, residerende Kapellan i Aas og endte efter at have haft forskellige norske Kald som Præst til Voss og Provst i Hardanger og Voss. (jfr. Lampe, Bergens St. Biskopper og Præster. I. p. 437).

Synder. Man venter Frue Münster¹⁾ her i May Maaned for at etablere sig hos sin ældste Søn. Det maae være meget haart for den Kone at forlade sin gamle nu meget sygelige Mand, som hun har levet med i saa mange Aar, fordi de ikke har noget at leve af; men hvis det er saa som man siger, at en vis Mand giver hende hundrede Rdlr. om Aaret, saa kunde hun dog opholde sig i samme Bye hvor han lever og see ham lidt tilgode. Han flytter til Schölers²⁾. Noget besynderligt, som jeg hørte i Gaar maae jeg dog fortælle Dem. Jomf. Monrad var hos mig efter at jeg ikke havde seet hende i tre Maaneder. De kan vel troe, at jeg brumlede lystig over hendes smukke Opførsel, og efter mange Undskyldninger, da hun sagde hun kom meget lidt ud o. s. v. fortalte hun mig, at Bergsøe var gaaet ind i Fridriksbgd. Selskabet³⁾, og at hun der spille imellem en liden Rolle. Hvad synes De vel Jomf. Monrad spiller i et Theaterselskab? Jeg vilde næsten ikke troe mine egne Øren, og jeg sagde hende strax, at jeg vilde fortælle Dem det. De faaer Brev fra hende selv, hvis De opholder Dem saa længe i Hamborg, at hun kan skrive Dem til. Bergsøe læser meget flittig for at tage sin Examen i Sommer, og saa agte de at gifte sig til Efteraaret. Seer De, gode Olufsen, at jeg har mange smukke Nyheder at fortælle Dem i Dag, og skjønt De er kun maadelig fortalte, haaber jeg dog at de vil interessere Dem, siden De kiender Personerne. Men nu er det ogsaa høy Tid at holde op at passiare, som Fru Plum sagde i fordums Dage, og i det mindste levne Papiir nok til at forsikke Dem, at jeg tænker ret ofte paa Dem, og er glød ved at tænke paa Dem, min gode Ven.

Marie Pram.

¹⁾ Dorothea Marie Münster (f. Wendelboe); hendes Mand døde 1790, men hun overlevede ham i mange Aar og døde først 1830. ²⁾ Caspar Schøller (f. 1756 † 1808), der paa denne Tid var Major, var 1790 bleven gift med Amtsforsvalter Münsters Datter Mette Henrikke (f. 1773 † 1855). Ægteskabet blev forøvrigt opløst 1801, og hun giftede sig med sachsisk Overbergraad Ludv. Gustav Friese. (jfr. Personalthist. Tidsskr. 2 R. V. p. 245). ³⁾ Et af de talrige den Gang florerende dramatiske Selskaber.

Nogle Studenterbreve, sendte fra Kjøbenhavn til Christiania 1817—1820.

Meddelte af **L. Daae**,

I Aaret 1816 dimitteredes fra Herlufsholms Skole en ung Nordmand, Gabriel Kirsebom *Kielland* fra Stavanger. Paa Grund af Rigernes Adskillelse forlod han kort efter Danmark for at søge sin Fremtid i Fødelandet, hvor han blev en høitaget Geistlig. (Død 1854, som Sognepræst til Lyngdal i Christiansands Stift, see Halvorsens Norske Forf. Lexicon¹).

I de første Aar vedligeholdte han Brevvexling dels med sin saare kjære Lærer, den senere Biskop i Aalborg N. Fogtmann, dels med et Par Skolekammerater fra Herlufsholm.

Den ene af disse var en norsk Præstesøn Michael Heggelund *Kildal Lund*, dimitteret 1814. Denne havde stor Lyst til at vende hjem til Norge, men saa ingen Udsigt til at kunne slaa sig igjennem ved Christiania Universitet, forblev derfor i Danmark, hvor han snart blev Compagnichirurg og siden efter langt om længe (1830) at have faaet chirurgisk Examen blev Læge ved 1ste Jægercorps († 1859, see Leth og Wad, Efterretninger om Dmitterede fra Herlufsholm S. 177). Den anden danske Brevskriver var Knud Christian Nielsen, dimitteret 1818, der tilsidst blev Rector ved den „videnskabelige Realskole“ i Aarhus og døde 1872. Han studerede i nogle Aar Theologi²).

Disse Herlovianeres Breve ere stillede til min Raadighed af Sognepræst Kiellands Søn, Udskiftningsformand, Cand. phil. Hjalmar Kielland. Jeg har afskrevet de Dele deraf, som forekom mig at være af nogen tidsbilledlig Interesse. Kun ganske faa Anmærkninger ere tilføiede.

I.

Lund til Kielland.

Af Modtageren paategnet: „Kbhvn., sidst i August 1817.“

— — Professor Hansteen er nu i Kbhvn., han reiser paa Mandag og med ham agter jeg at sende Dig disse Linier. Jeg taledede nogle faa Ord med ham og Frue³) igaar. Hvorledes synes Du om ham? Hvorledes er han afholdt ved Universitetet eller blandt Studenterne? Jeg har hørt, at han skulde være for streng og for meget ville agere Hovmester. — — For Selskabet

¹) Især vil han dog være bekjendt fra hans aandfulde Hustru, Fru Gustava Kiellands, f. Bloms „Erindringer fra mit Liv“, der ere udkomne i Christiania i hele tre Oplag og i sit Slags indtage en høi Piads i den norske Memoirelitteratur.

²) Kiellands og Rector Nielsens Ungdomsvenskab omtales ogsaa i Christine Daugaards Skrift: „Biskop Daugaard, en Mindebog“, I. S. 160.

³) Denne, en Datter af Prof. Borch i Sorø, var beslægtet med Brevskriveren.

Clio¹⁾ har jeg endnu den Ære at være Directeur. Vi har nu fra Flyttedagen af et meget smukt og bekvemt Locale bestaaende af 4 Værelser, nu omtrent 75 kan komme hver Dag sammen og til hver Tid paa Dagen. Det Økonomiske besørger af en Vert, som tillige har Opsyn med Bibliotheket og Læsesalen. Over Trediedelen af Medlemmerne ere Nordmænd og Conversationen, hvortil er en egen rummelig Sal, er meget fri, munter og behagelig. Indtrædelsespenge i Selskabet er 5 Rbdl., den aarlige Contingent 12 Rbdl. Vi tale tit om det gamle Norge og vore kjære, flinke Landsmænd og kvæge os ved at minde hinanden om vore svundne Barndoms- og Ynglingsglæder, Commissionair-Hvervet skulde bestaa i at nedsende saa tidt, som muligt, hvad nyt, der maatte udkomme af Bøger og Smaapjecer, og maaskee vilde Du for Clios Skyld paatage Dig det. Formedelst Hielms Uefterrettelighed forlode vi ham og tog Hartmann²⁾, som ikke er bedre. — —

I en saa stor By, som Kbhvn., indtræffer da ikke sjelden noget nyt. Saaledes maatte for kort Tid siden, da Orlogsskibet Danmark løb af Stabelen, hvorved jeg ogsaa var tilstede, nogle Mennesker lade Livet, da en Del af Rækværket paa Broen fra Nyholm til Toldboden gik itu, og en hel Skare Mennesker paa det Strøg styrtede i Vandet. Jeg var ikke langt fra. Det var et fælt Syn at see Børn og voxne Mennesker af begge Kjøen, synkefærdige, kjæmpende med Bølgerne og Døden raabe om Hjelp. Da jeg ikke kan svømme, maatte jeg holde mig paa det Tørre, men hjalp til saameget, som muligt, med at trække dem op, som blev bjergede til Broen. Mange blev halvdøde slæbte hen til Hospitaler og Redningsanstalter, hvor næsten alle kom til Livet, men nogle bleve først fundne Dagen efter. Aarsagen til

¹⁾ Om dette Selskab see „Redacteur A. P. Liunges Optegnelser“, meddelte i Personalhistorisk Tidsskrift 4 R. I. S. 242 f. samt (Dansk) Hist. Tidsskrift 6. R. IV. S. 563 f. Selskabet, der afgav et Samlingssted bl. A. for i Kjøbenhavn tilbageblevne Nordmænd og tildels ogsaa for politisk misfornøiede Danske, tør oprindelig have været en Fortsættelse af den i 1814 kort efter Kielerfreden stiftede, men efter ganske kort Tids Forløb ophævede Nordmandsforening, om hvilken see H. Wergelands „Norges Constitutions-Historie“.

²⁾ Boghandler i Christiania.

at Rækværket gik itu, var uden Tvivl Prinds Ferdinand, thi han passerede med sit Slæng Broen og, da Folk, hvoraf de Fleste paa det Sted var Matroser, saa ham, bleve de rent splittergale til at trykke paa hinanden, og jeg tror vist ikke, det var saa langt fra, at Hs. Høihed havde druknet med.

— — Hvorledes gaar det med den dyriske Magnetisme deroppe? Bliver den anvendt og med Held? Veed Du, om de høie Læger og Professorer deroppe ere pro eller contra? Her-nede har den gjort megen Nytte, da adskillige ere blevne helbredede ved den. Jeg har haft en Patient, som jeg havde overordenlig Held med paa et Uheld nær.

Lund til Kielland.

(Udateret).

Indlagt sender jeg Dig Kritiken af Øhlenschlägers Reise¹⁾ af en, jeg tror Krigsraad Schjørring. Medfølgende Theses af Dr. Dampe kunde maaskee more Dig at gennemlæse. Der blev disputeret over dem i Læseselskabet Clio, som nu kommer sig fortræffeligt. Dampe som Præses holdt først en sædelig skjøn Tale i Anledning af Selvmord, hvorefter Disputatsen begyndte. Opponenterne vare Hr. Secretair Gudenrath, (som Du formodentlig kjender af Navn, maaskee vor første Latiner, ældst Lærer i Lovkyndigheden og udmærket Jurist og en særdeles flink og vakker Mand, som nogle altfor frie Ytringer i forrige Tider mod gammel Slendrian, Uskikke af de Store, især Ørsted, som er hans Uven, ikke har bragt det videre), Professor Nyerup, Overauditeur Fleischer (som Du maaskee kjender, en Nordmand, han er i disse Dage befordret til Byskriver i Aarhus), Cand. theol. Gad. Disputeringen holdt først op, da Kl. var 11 om Aftenen, fortsættes formodentlig en anden Gang. Etatsraad Prams Fødselsdag blev høitideligholdt i Clio den 4 Sept. Først gav Pram selv et videnskabeligt Foredrag, hvorover der senere hen skal disputeres, derpaa betraadte Dr. jur. Jens Kragh Høst Kathedret og holdt en overordentlig nydelig Tale, hvori han skildrede Prams Fortjenester og Værd som Digter og Menneske. Herpaa satte man

¹⁾ En Reise, fortalt i Breve til mit Hjem. 1—2. Kbh. 1817--18.

sig tilbords. Under Maaltidet bleve Sange af Professorerne Finn Magnussen og Nyerup og Copiist Liunge afsungne. Et passende og net Transparent i Baggrunden af Salen. Personalet bestod af nogle og halvtredsindstyve.

Stiftets høie Øvrighed, Stiftamtmanden Bülow og Biskop Münter, som har saa uhyre Indtægter, have en svær Kasse-mangel, thi man tør vel ikke sige, at de have spillet Fallit, uagtet Mange ere uforskammede nok dertil. — — —

Lund til Kielland.

(Kbhvn.) 28 Juli 1818.

— — Tal endelig ikke om til Nogen, at jeg er Compagni-chirurg, da det mulig kunde skade mig, om Nogen fik det at vide, da jeg har fast i Sinde at tage op, saa snart det maatte blive mig muligt, hvilket rigtignok endnu er mig en Gaade. Da Du kjender til Personerne, kunde det maaskee interessere Dig at vide, at en Broder til Fru Hansteen (Peder Borch, Procurator i Vestindien) og Procurator Henr. Holtermann, Søn af Doctoren i Nestved, har duelleret paa Tortola, en lille Ø ved St. Croix i Vestindien, og Holtermann faldt ved andet Skud. Noget efter denne sørgelige og ulykkelige Affære skjød Holtermanns Secundant sig; han var Plantage-Eier paa St. Croix og en velholden Mand. Holtermann skal længe have drillet og chicaneret Peder B. — — Jeg talte for nogle Dage siden med Student Dreier, en Nordmand, som studere Medicin og er Candidat paa Alm. Hospital, og han gjorde mig rent forknyt ved sin Fortælling om, hvor vanskeligt det skal være at faa examen medicum ved Universitetet i Christiania, hvilket han havde hørt af en Student Storm, som har været hernede og nu tager op med Trepka. Giv mig endelig om denne vigtige Ting saa nøie Underretning, som Du kan. — — Alle de Selvmord her har Du maaskee hørt Tale om; hvert Øieblik hører man et nyt. For et Par Dage siden har to Grosserere druknet sig, og en anden, jeg tror en Slags Vertshusmand, stampede først Tarmene ud paa sin frugt-sommelige Hustru (man siger af Jalousi) og sprang derefter i Peblingsøen, Flere har i den senere Tid taget Gift ind, Nogle have hængt sig, hvoriblandt en aldrende Jøde (ogsaa af Jalousi),

En sprang for noget siden ned fra Rundetaarn, men de fleste drukne sig. Om de to Forlovede, som skjød sig i Frederiksberg Have, har Du maaskee hørt. De have længe tjent til Gjenstand for Conversationen. En Vise om dem følger indsluttet.

Studenterne tilbyde sig nu at informere for en Mark Timen efter Avertissement i Aviserne. En Student Fritzner tager op til Statsraad Hegermann tæt ved Christiansand som Informator, altsaa en Nordmand mindre henede. Hvert Øieblik taler man om Spektakler og Oprør i Norge, thi denne Materie er just Mad for Mons. Hvorledes er Stemningen mod Danske og hvorledes mod Svenske i de Cirkler, Du er i? Mod Norske er Stemningen her lidt bedre, end den engang var, saavidt jeg har erfaret. Istedetfor man før udskjeldte dem for utroe og utaknemmelige Skurke og Kjeltringer og nederdrægtige Landsforrædere, har man nu stemt Tonen til Medlidenhed. Man ynker nu de Stakler, fordi de ikke længere har den Lykke at staa [under] danske Formynderskab, beklager deres Nød og Elendighed, som da skildres med de skrækkeligste Farver, beklager deres Contribution til Banken, deres uhyre Skattepaalæg (som om det ikke havde Danmark eller Forbindelsen med dette Land at takke for alt næsten), deres forvirrede Pengevæsen og deraf flydende Falliter i Norge, og nu kommer i Forbigaaende en heel forfærdelig Mængde lumske, bitre Fortællinger, krydrede med alskens Salt og Allehaande om de Norskes, især de Handlendes Upaalidelighed, Uefterrettelighed og skammelige Uredelighed, NB. efter Adskillelsen fra Danmark, hvorved saa utallige Familier og redelige Handelshuse ere blevne ulykkelige, ret ligesom det var en ganske anden Slægt, en ganske anden Nation, end den som for kort Tid siden var forenet med Danmark, og som man dengang ikke noksom kunde agte og ære. Forleden Dag gik her 4 eller 5 jødiske Handelshuse Fallit, og Falliter er her intet mindre, end sjeldne, altsaa spilles der Fallit flere Steder end i Norge. Med smertelig Længsel venter jeg paa Storthingets Beslutning angaaende Kongens Proposition om Indskrænkning i Trykke- eller Skrivefriheden. Jeg skulde vel aldrig tro, at de ere saa gale og forblindede at give Samtykke hertil. — —

Kongen er nu efter sin Reise til Holsten for at eftersee og mønstre det Militære i Provindserne kommen tilbage i Løverdags hertil. Man venter med brændende Længsel paa Kongens Resolution paa, om Embedsmænd skal kun have i rede Sølv, hvad de før havde i Sølv Værdi, hvorved de næsten mistede det Halve af deres Indkomster, som ere ringe nok i Forvejen, eller de faar det Tillæg af $\frac{3}{8}$, som de nu saa længe har været snydt for. Det er ellers ikke smukt at give Folk Sølvværdi, naar de ikke kan være tjent dermed og, naar nu igjen Omstændighederne forandrede sig til det modsatte, give Folk Sølv paa en Tid, da Sølvværdien er næsten dobbelt saa fordelagtig. — —

Læseselskabet Clio har nu faaet en udvidet Tendents. Der skal en eller flere Gange om Ugen være literær Underholdning, det vil sige, holdes Forelæsninger, Declamationsøvelser, Recenseroøvelser o. s. v. Der arbeides i denne Tid paa nye Love, og naar de komme istand, skal jeg sende Dig et Exemplar, da Du dog en kort Tid har været Medlem af samme.

Jeg har havt en Affære i Selskabet, hvorved jeg ikke blev beskyldt for mindre end crimen læsæ majestatis¹⁾, dog derom mere en anden Gang, da Tiden nu er mig knap. — Gid jeg kunde følge med Brevet, hvor vilde jeg da være glad.

Din hengivne Kildal Lund.

Nielsen til Kielland.

17 October 1819.

II.

— — — Om de Uroligheder, her har været i Byen og i Landet mod Jøderne, har I formodentlig hørt mange og overdrevne Rygter. Bestandig har der været en Animositet mod Jøderne, den Formening, at de ere Skyld i det slette Pengevæsen, er ganske almindelig udbredt. Vore Penge vare for nogen Tid siden meget gode, Coursen var næsten al pari, men nu er den stegen til 268, hvilket volder en slem Forandring, herved vaktet formodentlig det gamle Had mod Jøderne, og da nu en

¹⁾ Brevskriveren omtales i Dansk Hist. Tidsskr. 6 R. V. 592 (ved Siden af Blok Tøxen) som indviklet i Dampes Stemplinger og i Personalh. Tidsskr. 4 R. I. 260 omtales, at han kom under Forhør. Dette var dog senere; hvad der i nærværende Brev sigtes til, kjender jeg ikke.

Jøde, som skal være en meget skikkelig Mand, Raphael, havde indrettet en ledig, overmaade brillant og smagfuld Boutik paa Østergade, saa stak denne tilsyneladende Pral og Pragtsyge Pøbelen saa meget i Øinene, at den Onsdag 1 Sept. forsamlet tvang ham til at slukke sine Lysekroner. (Jeg har bestandig glædet mig ved at see denne deilige Boutik, Bronze Speile, Statuer, Silke Forhæng overalt). Han lod hente Vagt, og hans Lys bleve igjen tændte. Nu kom Løverdags Aften, hele Kongens Nytorv, Østergade, Amagertorv, Vimmelskaftet, var saa opfyldt med Folk, at man knap kunde trænge sig frem. Hvad jeg her skriver, er fuldkommen sandt. Jeg havde aldrig tænkt, at saamange Mennesker kunde samles i Kjøbenhavn. Nu blev der slaaet Ruder ind hos Raphael, hos Jacobsen og et Par til. Politimesteren kom op ad Gaden med alle sine Betjentere og gjorde lidt Plads, men Folk samledes strax igjen bag efter ham og huiede. Tilsidst kom Husarerne og skilte Folk ad. Søndag Aften var der endda flere Folk paa Gaden, da Alle vilde see, hvorledes det gik til. Ruder bleve strax udslagne paa Østergade hos de fleste Jøder der; men nu blev Gaden spærret af Soldater, Ingen maatte passere den. Plebs drog derpaa andre Steder hen og anrettede skrækkelige Ødelæggelser; hos Trier ved Holmens Canal sloge de 67 Ruder ind, og forresten sloge de ind ved gl. Strand, Knabrostræde, Hyskenstræde, Frederiksberggade, Nørregade, Skoubogade, Ulfeldts Plads, Kjøbmagergade, Kronprindsensgade, Pilestræde, Slippen, Grønnegade etc. etc. Strax kom Garden til Hest samt Husarerne foruden en Mængde Infanteri til at patrouillere, men der blev dog slaaet Vinduer itu. Ja, det som er det skammeligste: nogle af den nederdrægtige Pøbel skal endog spotvis have raabt efter vor gode Konge: Jødekonge! Hvor var du 1807, leve Kong Christian d. 8de. Det er dog uhyre, hvor vidt Skamløsheden kunde gaa. Maaskee er det mere letsindigt, end ondskabsfuldt, men det er dog skrækkeligt. Om Mandagen udkom der adskillige Politi-Anordninger, bl. a. Løfte paa 4000 til den, der kunde opdage noget om Ophavsmændene til Opløbene eller de skammelige Proclamationer, som bleve udsprede, samt et aabent Brev fra Kongen, hvori al Sammen-

stimlen forbødes, da de uskyldige Tilskuere lige saa let kunde falde, som de skyldige, og Enhver maatte da ligge paa sine Gjerninger. Om Søndagaften havde endel Studenter stillet sig udenfor Regentsen paa Hjørnet af Kjøbmagergade for at høre, hvad der passerede, og da der i Kannikestræde ingen Jøder boede og dér altsaa var ganske roligt, mente de at kunne staa der uantastede, hvilket dog ei var Tilfældet. En Lieutenant Billemann, som kom forbi med Vagtafløsning, bød dem at skilles ad. En Larpent, som ei ligger paa Regentsen, svarer, at de vare fra Regentsen og havde Lov til at staa der, men Lieutenanten commanderer: Fald an, og Soldaterne forfulgte de Flygtende, som løb ind i Gaarden. For at Sligt ikke skulde finde Sted en Mandag-Aften, besluttede vi alle at holde os inde i Gaarden. Vi fik tillige ved en Parolbefaling Ordre, til saa vel som alle de øvrige, at holde færdige, saa snart Generalmarchen blev slagen. Sagen blev nu alvorlig, thi det var ingen blot Jødeforfølgelse, men der udstødtes endog haanende Ord mod vor gode Konge; satiriske Tegninger, hvor Jøder kronede Kongen, laante ham Penge, hvor Kongen sad i Jødernes Lomme og andre nederdrægtige, dumme Vittigheder fandtes opslagne. Selv paa Kongens Placater skrev de over Titelen: „formedelst Jødernes Naade Konge i Jerusalem.“ Slige Fornærmelser mod Kongens Person opbragte naturligvis alle Retsindige, skjønt adskillige just ei vare imod, hvad der skede mod Jøderne. Om Mandagen vare vi alle beskjæftigede med at sætte vore Geværer i Stand. Om Aftenen holdt alle sig inde i Gaarden. Nogle stode i Porten for at høre efter, naar Allarm blev slagen. Imidlertid kommer en Lieutenant Arenfeldt af Kongens Regiment forbi med en Patrouille og, da han, som det lader, just med Vilje søgte at vælte sig ind paa Studenterne, greb han strax Leiligheden, gik ind i Porten og vilde, at den skulde lukkes. Dette vilde Studenterne ikke. Han gik derpaa hen og spurgte efter Portnerkonen, som han, da hun svarer ei at kunne lukke Porten efter andres end Nyerups Ordre¹⁾, stødte for Brystet med sit Sabelfæste, og sagde, han

¹⁾ R. Nyerup var som bekendt Provst paa Regentsen i en lang Aarrække.

vilde selv lukke Porten. Men hun fortalte, at hun stod ligesaavel paa sin Post som han og lukkede selv. Imidlertid vare alle stimlede hen i Porten, Lieutenanten kom strax tilbage, lod Døren paa Porten aabne og lod Soldaterne falde an, hvilket de og gjorde. Portnerkonen fik Kolbestød, de to Studenter Fasting og Haugaard, som stode nærmest, bleve omringede hver af 3 Soldater, som med opløftede Kolber raabte: Lader os slaa de Hunde ihjel. Arenfeldt saa det og frelste dem med Nød og neppe ved at styre Soldaterne. Andre forfulgte Studenterne, der paa Flugten gled ud af Tøflerne og løbe med Piberne i Munden, uberedte paa sligt. Deichmann blev truffet af en Bajonet paa Skulderen, som blev bleseret. Dette var dog altfor galt at blive stukket ihjel, man ventede desuden Skud hvert Øieblik, Taalmodigheden maatte dog faa en Ende. Winther raabte derfor med sin Stentorstemme: „Henter Geværerne! Vi skulle nok drive dem ud.“ Saasart de tapre Herrer hørte om Modstand, toge, de Flugt i største Hast. Nu kan Du tro, der blev en Gjæring i Gemytterne. Lykkeligvis gjorde Hidsigheden, at intet ubesindigt Forslag blev antaget, fordi Enhver vilde have sit drevet igjennem. Der blev blandt mange andre gjort det Forslag at sende Bud til Holmens faste Stok om Hjelp, men Tanken om den Forvirring, der under de nærværende Uroligheder derved vilde opstaa, fik Overmagten. Et fornuftigt Raad blev fulgt. En Deputation blev sendt til Politimesteren, og en anden til vor Chef General Lorenzen. Politimesteren tog meget artig imod denne, lovede den al Satisfaction og sagde, hvorledes de skulde forholde sig, nemlig opsætte en godt stilet Klage, som enten et Par af dem selv skulde underskrive, eller de skulde faa Nyerup til at klage. Han var ogsaa personlig fornærmet. Under Spektaklet gik han ud fra sin Dør paa Gaden og sagde, at han var Provst paa Regenten. „Det er godt for Dem.“ „Jeg skal nok stille Studenterne tilfreds, naar De holder Styr paa Deres Folk, hvad er Deres Navn?“ „Det kommer ikke Dem ved,“ var Arenfeldts Svar, „forresten staar jeg ved Hans Maj. Kongens Regiment.“ Marsch! og derpaa drog han afsted med sine Folk. Hvad den anden Deputation angaar, da spurgte Lorenzen strax, om Nogle havde været i Uniform, og da dette

blev besvaret med Nei, beklagede han meget ei at kunne tage sig af vor Sag, saa meget som ellers, men henviste dem til Commandanten, Grev Schulenburg, der lovede dem Satisfaktion. Næste Morgen lod han ved et Brev de samme kalde til sig, som havde været hos ham. I Førstningen vilde han skræmme dem lidt, men da dette ei gik an, tilbød han dem at mægle Forlig: „Dersom De har noget forresten mod Lieutenant Arenfeldt, kunde De afgjøre det personligt med ham,“ hvortil ogsaa Arenfeldt, som var bleven kaldet ind, viste sig villig. (Han skal hugge og fægte fortræffeligt). Siden blev han mere artig, ja han fortalte endog, hvem og hvor mange, der vare arresterede, at man slet ikke kunde passe paa dem, der sloge Ruder ind, thi dette gjorde de selv, medens Husarerne rede forbi dem. De lagde nemlig en Sten i den flade Venstre og slaa med Høire til denne, saa at Stenen flyver op mod Ruderne. Derpaa lod han dem gaa bort, efter at have bedet dem om at komme igjen næste Dag. Imidlertid var Klagen forfattet, den blev oplæst, bifaldet og bragt til Nyerup, der skrev sit eget Navn under som Klager, og derpaa indleveret til Politimesteren. Spektaklerne i Byen vedbleve inidlertid. Ophavsmændene vilde endog have os med. De kastede Placater ind ad Porten, hvilke strax bragtes Politimesteren. Ja, der kom endog en Person ind en Aften, som ved Fortælling om, at en Student blev arresteret, vilde, vi skulde deltage, men da han mærkede, at han ei var velkommen, pakkede han sig i største Hast. Han er dog senere bleven opdaget. Jøden Erfeldt, der skal være det største Skarn, der er til, og hvis Huus Søndag Aften havde faaet en dygtig Tøraf, vilde om Mandagen ud paa Hospitalet, skjønt han just ei feilede meget. Men paa Kongens Nytorv blev han nødt til at flygte hen til Hovedvagten. Han tog nu en Vogn, som skulde kjøre ham i Galop, men Pøbelen hentede ham ind, en Karl steg op paa Vognen og slog med knyttet Næve helt igjennem Læderet, som tillukkede den, ind i hans Ansigt. Erfeldt skal derpaa have holdt en Pistol frem, hvorover alle bleve end mere forbitrede, og ligesom han kom til Porten ved Hospitalet, reve de ham ud af Vognen og pryglede ham lidt. To Tænder mistede han. De tililende Portører

og Opvartere frelste ham. „Lad os blot faa ham ud lidt, De skal strax faa ham igjen,“ blev der raabt. Adskillige andre Jøder bleve mishandlede paa Gaderne. Om Aftenen kom der en Efterretning fra Kongen gjennem Kaas til Nyerup, at han skulde meddele os Hans allerhøieste Tilfredshed med vor Opførsel i enhver Henseende, og som et Bevis herpaa tillod han os selv at vælge, hvilken Post vi vilde forsvare i denne urolige Tid. Næste Dag var Olrik og Vallentin igjen hos Schulenburg. Han var vred over, at der var leveret en Klage ind, som han vilde, de skulde tage tilbage, men vilde igjen dysse Sagen ned efter Kongens Ønske. Men vore svarede, at ei vi, men Provsten havde klaget; Forlig kunde de ei slutte paa deres Collegers Vegne. Commandanten lovede endog at sætte Arenfeldt 48 Timer i Arrest, dersom de vilde indgaa Forlig, og for Resten kunde de jo faa passelig Satisfaction. Imidlertid havde Rector magnificus sendt Bud til Nyerup, at han skulde stevne Sagen ind for Consistorium, da det var en Sag, som angik ei blot Regentsen, men hele Universitetet. Af Frygt for, at hine to Emissærer skulde slutte Forlig, som man nu ei kunde tænke paa, sendtes Winther ud til dem og sagde dem det. Schulenburg var meget artig imod dem, især, da de havde fortalt Kongens Udsagn til os. Han var endog saa overvættes artig at spørge, om de havde Lyst til at gaa ned paa Parolen, en Ære, som vel neppe nogen Student før har nydt. Urolighederne vedvarede. Strengere Befalinger kom ud. Alle Døre og Porte skulde være lukkede om Aftenen Kl. 8. Ingen i kort Trøie maatte gaa paa Gaden, ja næsten alle bleve tagen. Om Fredag Eftermiddag Kl. 5 drog en Piquet Studenter af 1 Capitain, 3 Lieutenanter, 6 Underofficerer og 100 Menige ud paa Amalienborg. Da Kongen ankom der, red han hen til dem, hilsede og sagde: „Det er mig overmaade kjært, at Corpset har vist sig saa hengivent. Jeg skal aldrig glemme det, nei i Sandhed ikke.“ I Søcadetacademiet var der indrettet Borde og Bænke til Brug for Piquetet. Søcadetterne viste sig meget artige imod Corpset, inviterede Medlemmerne op paa deres Værelser, hvor de tracterede med Theevand, Smørrebrød og siden med Madeira. Denne Nat forefaldt ei den mindste

Urolighed, saa at Æren for Standsningen af disse Optøier hører Studenterne til. Maaskee havde Studenterne ventet at faa Sø-mændene i Ledtog med sig, og da de nu saa deres Forhaabninger ganske tilintetgjorte, have de maaskee anseet det for raadeligst at lade sligt fare. Kongen lod samme Aften en Adjutant sige os, at en Commission over Arenfeldt var nedsat, som bestod af Oberst Holstein, Auditeur Stendrup og Etatsraad Lassen i Cancelliet. Som sagt, efter denne Tid holdt Urolighederne op. Enkelte Placater fandtes vel, men mere for Resten Intet, skjønt Frygten vedvarede. Landsener-Regimentet blev indkaldt. Vore Vagter formidskedes indtil 32 Mand og holdt derpaa op. Nu patrouillerede vechselvis Husarer og Landsenerer, kun om Natten og med faa Folk.

— — Du hilses af alle Herlovianere. Justitsraad Brorson har været længe og farlig syg; man har endog to Gange udgivet ham for død, og der sagdes, at Rahbek og Professor Bloch i Roskilde gjorde sig Umage for at erholde det Embede. men Melchior faar det dog nok efter Brorsons Død, denne er maaskee langt borte, thi han har begyndt at læse igjen. — —

Din hengivne trofaste Ven

K. C. Nielsen.

Nielsen til Kielland.

Regentsen 18 Juni 1820.

— — — Den 5 Juni havde vi her paa Gaarden en Studenterfest. Ved en Subscriptions-Liste var vi samlede omtrent 200 Stykker. Gaarden var illumineret, udadtil behængt med couleuerte Lamper og Træerne ligeledes. Et helt Oxehoved Vin var anskaffet og aftappet, Koldt Kjøkken blev fremsat paa Bordene, som vare satte ned i Gaarden, og den ganske Forsamling skikkede sig til Sæde. Derpaa blev en Sang, forfattet af Chr. Winther¹⁾ og sat i Musik af A. E. Krøyer, begge Regentsianere, afsunget med Accompagnement af Instrumenter af en god Solosanger Abrahams og Chorene istemte af Alle. Kongehusets Skaal blev denne endt med. Derpaa blev under tiltagende Munterhed flere

¹⁾ Den bekjendte Sang: „Her under Nathimlens rolige Skygger“ osv.

Skaaler drukken. Imidlertid havde Professor Jens Møller været oppe hos Nyerup, som er Provst her paa Gaarden, og villet irrettesætte ham, fordi han havde tilladt dette Gilde, men, da han ei var hjemme, udøste han tildels sin Harme over Nyerups Døtre og efterlod et uartigt Brev til N., som befalede, at Forsamlingen skulde skilles Kl. 11 eller i det høieste Kl. 12. Dette opbragte Gemytterne, især da J. Møller ikke er afholdt, og de ytrede først deres Mishag ved at drikke P. E. Müllers og ikke Jens's Skaal men endelig raabte L. Fasting: „Pereat!“ Nogle gjentog Udraabet, de fleste taug, men Nogle vilde staa ud paa Auctor. Dog blev det snart roligt igjen, skjønt Stemningen vedblev at være forstemt. Kl. 12 gik de fremmede, Gaardens Folk vedblev noget længere. Omtrent 8 Dage efter, da J. Møller havde faaet Underretning derom, kaldte han først Winther til sig og siden andre af Formændene, en Mediciner Krøyer, Broder til Componisten. Denne K. behandlede Jens Møller høist uforskammet, sagde ham ligefrem, at han havde været med at raabe Pereat, og at Alles Stemning var imod ham. Jens, der ellers har et dygtigt Snakketøi og som først havde truet med Relegation for Fasting, blev ganske taus, men befalede dog Krøyer strax at flytte fra Regentsen og forløb sig saaledes igjen, da dette jo ei staaer i hans Magt alene. De fleste Folk glædede sig herover, da J. Møller beskyldes for at være meget arrogant og at ville gjøre sig vigtig. Imidlertid gik en Deputation til P. Erasmus, en Forsamling af det theologiske Facultet holdtes hos Nyerup. Her mødte Krøyer, og hele Sagen faldt ganske hen. Jens Møller & Krøyer gjorde hinanden Afbigt, J. M., fordi han havde sagt til Winther om Krøyer, at han var et farligt Menneske og en Slaesbroder, og Krøyer, fordi han havde raabt Pereat.

Nielsen til Kielland.

Regentsen 3 Gang Nr. 10 29 Nov. 1820.

Kjæreste Kielland!

— — — Hvad nu os angaar, leve vi saa taalelig, høre bestandig Klager over de besværlige Tider især for Landmændene, der rigtignok klage med Rette, da de skjønt Specier staaer i 15 $\frac{1}{2}$.

maa sælge deres Havre for 9 ¼ Tønden og dog betale Skatter som før. Dr. Dampe, som Du vel erindrer som første Redacteur af Slagelse Avis, som her i Jøde-Feiden, efter hvad der siges paa en Maade prædikede Oprør, saa at Consistorium forbød ham Prædikestolen, — siden vilde for Damer og Andre holde Forelæsninger over den Augsburgske Confession, den han nok for det meste vilde forkorte, men heri af Politiet forhindredes, har nu for ganske kort siden villet oprette et Selskab, hvis Formaal skulde være at forandre Regjeringsformen. Dog da han første Gang vilde samle Medlemmerne, blev han af Politiet sat fast. Hans ulykkelige huslige Omstændigheder (han er skilt fra sin Kone, med hvem efter Sigende hans Fader skal have havt ulovlig Omgang, og er meget fattig) kan maaskee have bidraget sit til at forrykke hans Ideer.

Vor Studenterforening er nu under allehaande Modstand kommen saa vidt, at den har faaet Værelser og kommer sammen. Medlemmernes Antal udgjør henimod 150. De søgte af Artighed Consistorii Samtykke, men da de i 3 Maaneder havde ventet herpaa, og havde faaet Politimesterens, gjorde de Alting i Stand, leiede Værelser til 500 Daler Sølv, (hvilke dog nu ere dem for smaa), gjorde Accord med Brorson om at være Vert der etc. Lovene komme med det første ud i Trykken. Professorerne ere for det meste stærkt derimod. Ved Communitetets Uddeling denne Gang have ingen Klubbister (som Hornemann kalder dem) faaet Stipendier, og de have gjort Forespørgsel hos Directionen²⁾, om de ikke maa bruge samme Fremgangsmaade for Eftertiden. Hornemann aabnede sine Forelæsninger her i dette Semester med en Tale i denne Anledning. Han var meget rørende, og jeg gik bort med Følelse af Kjærlighed for ham. Den ulykkelige phantastiske Schellingske Philosophi og Phantasiens store Herredømme over Fornuften var det, der ledede til saadanne Uskikke, der ogsaa havde forvirret Sand³⁾, saa at han begik Snigmord,

¹⁾ Den gamle Prof. theol. Claes Fries H.

²⁾ ∴ Directionen for Univ. og de lærde Skoler.

³⁾ Den tyske Fanatiker Karl Ludwig Sand, som 23 Marts 1819 myrdede „den russiske Spion, Fædrelandsforræderen“ Kotzebue i Mannheim, en

som om det var hans Pligt. Alt Phantasteri skulde vi vogte os for. „Hvor er i Danmark en liberalere Mand, end den liberale Hornemann? Jeg har næsten været udskreget for altfor stor Liberalitet“; vi kunde altsaa ingenlunde tro, at det var af Il-liberalitet, at han raadede herfra. Forresten anførte han ingen Grunde mod Klubben, men bad blot, at vi af Kjærlighed for ham vilde bie 2 Aar, inden vi gik ind i Selskabet, thi til den Tid var han ei mere ved Universitetet og haabede nok, at Foreningen skulde gaa overstyr forinden.

Just i dette Øieblik hører jeg fortælle, at Directionen er enig med Consistoriet i, at Klubben skal ophæves. At just Fasting og Krøyer ere to af Seniorerne (de samme raabte Preat for Jens Møller) er vist en Grund, der ei er af mindste Betydning for Professorerne til at sætte sig imod denne Forening. Frygte de for politiske eller andre skadelige Følger, saa kunne de jo selv som Medlemmer styre og lempe Sligt. Den usle Grund, at Professorer skulde tabe sin Agtelse ved at omgaas med Studenter, hvilken man vil sige — om sandfærdigen veed jeg ei og tror det neppe — at Engelstoft skal have fremkommet med, kan vist ei bevæge en Forsamling af fornuftige Menneskehjerner at være imod dette Selskab. Hver Løverdag forelæses der en Afhandling, den første var en æsthesisk af Zahle, den anden en historisk Undersøgelse af Schow (Søn af Professoren) om Gregor VII, efter nogle hidtil ubekjendte Breve til Mathildis, som vise ham i et ganske andet Lys end almindeligt. Hver Onsdag er der Sang og Musik, der er gode Sangere f. Ex. Rosenkilde ved Theatret, Chr. Winther, H. E. Krøyer, der er *Musicus ex professo*, Jøden Abrahams etc. Kort maa ei spilles, Commercen varer ei længere end til Kl. 11. Vor Chr. Thaarup er Præsident. — — En skrækkelig Mængde Russer indfandt sig iaar, 141, hvoraf 3 gik *ad undas*, kun en, Madvig fra Frederiksborg Skole, blev indkaldt, en ung Bornholmer, som for 3 Aar siden kom herover, henvendte sig til Etatsraadinde Koefod, som

Begivenhed. der, som bekjendt, vakte uhyre Opsigt. En interessant Skildring af Sand, hans Daad og dens Følger findes i *Gesch. des Jenaer Studentenlebens von Richard und Robert Keil* S. 435—475.

holdt ham i Skolen, hvor han i tre Aar expederede sig. Han skal være udrustet med en mageløs Hukommelse. For at rumme Mængden ere Høresalene udvidede. — — — Kaas har kun slet spillet op med Skolen¹⁾ ved sit Byggeri, den staar paa meget svage Fødder, alle Lærere og Betjente have af sig selv modtaget Sedler i Stedet for Sølv. Kaas skal endog ville havt den nedlagt, men Brorson satte sig stærkt derimod.

Gravskrifter fra Kjøbenhavns nedlagte Kirkegaarde indenfor de gamle Volde.

Ved Poul Bredo Grandjean.

VII. Garnisons Kirkegaard.

1) Her under giemmes det Forkrænkelige af Georg Christopher v. Styrup²⁾. Ridder af Dannebrog og General. Født den 7de Septbr. 1678. Død den 15. Apr. 1762³⁾. Og hans Daatter Generalinde Sophia v. Hauch. Født den 20 Januar 1731. Død den 15 Febr. 1760⁴⁾.

Blev Moder til 8de Børn af hvilke her hviler en i sine uskyldige Aar bortdød Søn Wilhelm Andreas Hauch.

2) Dem doppelten Andencken eines rechtschaffenen Vaters des Herrn General Major Ludvig Heinrich v. Schimmelmänn⁵⁾, geboren 1743, gestorben 1793, und eines geliebten Kindes Charlotte Henriette Erdmuth Senft de Pilsah geboren d. 5 Jul. 1801, gestorben d. 5 Jan. 1802 gewidmet von einer danckbaren Tochter und zärtlichen Mutter Carolina Senft de Pilsah geb. v. Schimmelmänn⁶⁾ und des Herrn Generals nachgelassene Wittwe Henriette de Schimmelmänn.

3) Generalmajor Erik Onserud C. D. — D. M. Født i Norge d. 24 Novbr. 1766. Død d. 19 Januar 1849.

4) Eilert Peter Tscherning⁷⁾. Født den 2den Februari 1766. Inspecteur paa Frederiksværk fra 1794 til 1830. Død som Oberst af Armeen, Ridder og Dannebrogsmænd den 26de Juli 1832.

5) Sara Sophie Tscherning, Datter af Oberst Eilert Tscherning og Marie Lützou, født den 10de November 1804, død den 29de August 1841.

¹⁾ Herlufsholm, hvor han var Patron. ²⁾ Jvfr. Personallhist. Saml. I, 309. ³⁾ „bisætt i det hvelvede Begr.“ (Kb.). ⁴⁾ Personallhist. Saml. I, 313. ⁵⁾ Jvfr. Biogr. Lex. XV. ⁶⁾ Kb. har † 4 Jan. ⁷⁾ g. m. preussisk Minister. Baron S. de P. ⁸⁾ Jvfr. Biogr. Lex. XVII.

6) Oberstlieutenant | C. R. M. I. v. Barnekow¹⁾. | 1767 — 1830²⁾. | Og Hustru³⁾.

7) Christian August | Lorentzen⁴⁾. | Kongelig Portraitmaler | og Professor ved | det kongelige Academi | for de skønne Kunster. | Fød | den 10de August 1749. | Død | den — — —⁵⁾ 1828.

8) Her under hviler | det ædle Ægtepar | Mathias Thye⁶⁾ | og | Nicoline Thye⁷⁾. | Efter en 35aarig Skilsmisse | ere de atter forenede i Herren.

9) Georg Frederik | Ursin.⁸⁾ | Professor, Dr. phil. | * 16 Juni 1797. | † 4 Decbr. 1849.

10) Albert Wilhelm | Thural | Ursin.⁹⁾ | * 12 Octbr. 1834. | † 10 Jan. 1847.

11) Her giemmes Støvet | af | Henrich N. Erichson¹⁰⁾. | Forhen Mægler i St. Croix. | Fød 1794 og død 1832. | Begrædt | af en sørgende Enke | og 7 Børn.

12) Christiane Hartmann¹¹⁾ | fød Wittendorf. | Født 22 Decbr. 1778, | død 13 Jan. 1848. | August Wilhelm Hartmann¹²⁾. | Født 6 November 1775, | død 15 November 1850.

13) I. P. E. Hartmann¹³⁾ | 1805 † 1900.

14) Emma Hartmann | fød Zinn¹⁴⁾. | Født d. 22 August 1807. | Død d. 6 Marts 1851.

15) Augusta Hartmann¹⁵⁾. | Født 17 Septbr. 1832. | Død 28 Mai 1835. | Marie Hartmann¹⁶⁾. | Født 28 November 1845. | Død 16 Marts 1851.

16) Mangeaarigt Venskab | og skyldig Taknemmelighed satte dette Minde | for | M. M. Astrup¹⁷⁾. | Forhen kongelig Skuespillerinde. | Fød d. 25 April 1760. | Død d. 19 Februar 1834. | Som yndet Kunstnerinde, | øm Veninde, | ædelt Menneske | vil hun stedse bebares | i kjærligt Minde | (af) efterladte Slægt og Venner.

17) Dette Gravstød | tilhører | forrige Skibsværfts Eyere paa Christianshavn | Lars Wilder, | som af ham er bekostet | og dertil har

¹⁾ Christian Robertus Maximilian Julius v. B., jvfr. F. Krogh: Dansk Adelskalender. ²⁾ † 10 Sept. (Kb.). ³⁾ Anna Christiane Rosine f. Tronier † 9 Jan. 1851. ⁴⁾ Jvfr. P. Weibach: Nyt dansk Kunstnerlexikon II, 36. ⁵⁾ 8 Mai (Kb.). ⁶⁾ Sognepræst til Garnisons Kirke † 17 Dec. 1814 (Kb.), jvfr. Wiberg. ⁷⁾ Nicoline Anna Charlotte f. Albek. ⁸⁾ Jvfr. Biogr. Lex. XVIII, og A. Hellemann: Genealogiske og personalhist. Meddelelser pag. 86. ⁹⁾ hans Søn, jvfr. sst. pag. 87. ¹⁰⁾ Hendrich Nicolay E., kgl. Mægler og Procurator paa St. Croix, † 16 October (Kb.). ¹¹⁾ Christiane Petrea Frederikke H. f. Wittendorff (Kb.). ¹²⁾ Jvfr. Schyttes Musiklex. I, pag. 323. ¹³⁾ Jvfr. Biogr. Lex. VII. ¹⁴⁾ sst. ¹⁵⁾ Aug. Johanne Frederikke H. (Kb.). ¹⁶⁾ Maria Regitze Charlotte Augusta H. (Kb.); begge Børn af Prof., Dr. phil. I. P. E. H. ¹⁷⁾ Mette Marie A., Kb. har † 16 Febr., jvfr. Biogr. Lex. I.

erholdt Rettighed for bestandig | af Garnisons Kirkes Patron | efter Begravelses Brev af 26 November 1787. | Her under hviler | Faderen | Carl Wilder¹⁾. | Død den 6 Januarii 1765 i sit 68de Aar. | Moderen Anna Maria Wilder født Grøngaard. | Død den 3die May 1786 i sit 73de Aar. | Svogeren | Carl Rudolph v. Pelt | Oberst Lieutenant i det Siellandske Infanterie Regiment. | Død den 1ste April 1796 i sit 68de Aar. | Og hans Hustrue | Friderica v. Pelt født Wilder. | Død den 5 November²⁾ 1804 i sit 52de Aar. | Lars Wilder³⁾. | Død den 16 April 1810 i sit 72de Aar.

18) Francisca Sophie Louise d'Auchamp⁴⁾ | 1806—1819. | Sophie Elisabeth d'Auchamp⁵⁾ | født Sommer | 1785—1842. | François Louis d'Auchamp⁶⁾ | 1776—1847. |

19) Her hviler Støvet af | Ludvig August Møller, | Capitain | ved det kongelige Ingenieurcorps, | Ridder af Dannebrog | fød paa Ærø den 6te September 1798, | død i Kiøbenhavn den 12te December 1839. | Hans Liv var kort, | men utrættelig Virksomhed, | hans kundskabsrige Aand og ædle Hierte | gjorde ham agtet og elsket. | Herrens Domme ere urandsagelige | og hans Veie usporlige.

20) Her under giemmes Støvet | af | Peder Dahl, | Borger og Skibs Capitain | her i Staden. | fød paa Gaarden Eskedahl | ved Grimstad i Norge | den 4de September 1746, | død her i Staden den 31te Marti 1789. | Kort var hans Levetid, | men vel anvendt, | enhver, som kiendte ham, | tilstaaer dette | og Grimstad Skole | i hans Føde Egn vil | for de kommende Slægter | til Dagenes Ende | hædre denne værdige | Landsmands Minde.

21) Her hviler | Birgithe Møller⁷⁾ | født den 26de September 1766, | død den 18de Februar⁸⁾ 1830.

22) I denne Grav er nedlagt | Oluf Frederik Tofte | Leth⁹⁾ | fød den 29 Juli 1825, | død den 4 August 1825 | og | Hulda Constance Leth¹⁰⁾ | fød den 1 October 1829, | død den 9 October 1832. | I Uskyldsaar forlod I Jorden | og ere i Himlen Engle vordne.

23) Anna Adolphine | Tønder | fød von Saldern, | Enke efter | Stabschirurg N. Tønder. | Fød den 14de September 1771, | død den 28de April 1848. | Fred med hendes | Støv.

¹⁾ Jvfr. sst VIII. ²⁾ Kb. har † 2 Nov. ³⁾ Jvfr. Biogr. Lex. VIII. ⁴⁾ Ifølge Kb. er Navnet Anna Luise Sophie Elisabeth, (Datter af Generalkrigscommissair d'A.), † 24 Juni. ⁵⁾ hendes Moder † 26 Febr. (Kb.). ⁶⁾ F. L. marquis d'A., chevalier de Saint-Louis, Ridder af Lillie Ordenen, dansk Major, Generalkrigscommissair, Directeur for det Kgl. Varedepot. R. af Dbg. og Dhm.; † 29 April (Kb.), jvfr. Slægthaandbogen. ⁷⁾ Birgitte Charlotte M ugift; „Vartfrue“ hos Prinsesse Charlotte (Kb.). ⁸⁾ Kb. har † 17 Febr. ⁹⁾ Kb. har O. Erich T. L. ¹⁰⁾ Kb. har H. Nancy Nathalia L., begge Børn af Bat. Chirurg L.

24) Jordiske Levninger | af | Karen Biørn Schow¹⁾ | fød den XX Marts MDCCXCVII, | død den X Marts MDCCCIV. | Uskyldighed var forenet med Ynde, | Fromhed med barnlig Hengivenhed. | Naturen havde nedlagt en Spire til | mange qvindelige Dyder. | Foraeldrene vare lykkelige | ved stor Forhaabning, | men Døden tilintetgjorde den Glaede.

Herre usporlige ere Dine Veie.

25) Kammerherre, Generalmajor | Detlef von Zepelin²⁾, | Kommandeur for den | Kgl. Livgarde til Fods, | Storkors af Dannebrog | og Dannebrogsmænd. | Fød 26 Septbr. 1769, | død 23 August 1841.

26) Her hviler det Jordiske | af | Jens Lassen Busch, | Kiøbmand paa Island, | født d. 13de May 1747, | død den 4 Aug. 1822. | Hans graae Haar | var en skøn Krone, | thi han fandt dem | paa Retfærdighedens Vei. | Sal:Ordsp: 16 Cap. 31 V.

27) Dette Gravsted tilhører | Johann Buntzen³⁾ | Dispatcheur & Mægler | og hans Arvinger. | 1785.

28) I Ligcapellets Mur er indsat en Tavle med Indskriften: Sognepræst ved Garnisons Menighed | Christian Frederik Brorson⁴⁾, | Professor, Cmd. af Dbg. og Dbg. Md.* | * d. 10 Mai 1768, | † d. 17 Marts 1847. | I meer end 53 Aar dennne Menigheds | nidkjære Lærer.

Savnet udfør denne Gravsten gjemmes | Guds og Dydens varme Prædikant, | han — de Blindes Ven — hvis Minde aldrig glemmes, | efter gavnrig Id her Hvile fandt.

29) Meget forvitret, næsten ulæselig). Her under hviler | Matthias Pedersen Nostrop | døde den (24?) Juni Anno 1750⁵⁾ | i sit Alders . . . Aar fordum Borgere og Brændevinsbrænder | her i Staden med sin kiære Huustrue | Mad. Karen Hans Datter Frost | som blev fød d. (20?) — — 1683 og døde d. 26 August 1760⁶⁾.

30) Magnus Svardalin⁷⁾ | Lieutenant — — — — | fød den . . . October 1760, død den 7 Nov. 1813 og Hustru | Ane From, | anden Gang gift med | Hofguldsmed | Nicolay Lydervahl⁸⁾, | som hun overlevede i 29 Aar, | født den 17 Marts 1774, | død den 19 Mai⁹⁾ 1848. |

31) Her under hviler Støvet | af | Friderich Gieseman(n)¹⁰⁾. | Forhen Oeconomus paa Friderichs Hospital. | Født den 22 December 17 . . . | død den 11 November 1782. | Han var en retscaffen Mand, | en trofast Ven og en øm Fader.

¹⁾ Datter af Justitsraad og Professor S. (Kb.) ²⁾ Jvfr. Biogr. Lex. XIX. ³⁾ Jvfr. Paul Hennings: Familien Buntzen. ⁴⁾ Jvfr. Biogr. Lex. III. ⁵⁾ Mathis Persen Nostrup 77½ Aar. begr. 27 Juni 1750 (Kb.). ⁶⁾ Karen Mathis Persen Nostrups Brændevinsbrænder Enke 77 Aar begr. 30 Aug. 1760 (Kb.). ⁷⁾ Lieutenant ved det borgerlige Infanteri og Kunstdrejer (Kb.). ⁸⁾ † 16 Juli 1819, 60 Aar (Kb.). ⁹⁾ Kb. har † 18 Mai. ¹⁰⁾ Friedrich Ernst Anthon G., 49 Aar, altsaa f. 1733 (Kb.)

Et utrykt Brev fra Oehlenschläger.

Meddelt af Professor, Dr. A. Kraus i Prag.

I Rosenberglægtens gamle Slot Neuhaus i Sydbøhmen, — bekendt ved sin berømte Genganger den „hvide Frue“ — nu tilhørende Greverne Czernin, findes en stor Autografsamling, og i den det her meddelte Brev fra Oehlenschläger. Adressaten er Greve *Moriz Dietrichstein*, f. 1775, d. 1864; Greven var i sin Ungdom Officer, men senere i Hoffets Tjeneste. Siden 1815 — ved Kongressen var han attacheret Kongen af Danmark — ledede han den ulykkelige Hertug af Reichstadts (Napoleon II.s) Opdragelse. Senere blev han „Hofmusikgraf“ (han komponerede bl. a. til flere Digte af Goethe) og fra 1821—1826 Direktør f. Hofburgtheater. Efter at have forestaaet Hofbibliotheket blev han i April 1845 udnævnt til „Oberst-Kämmerer“, i hvilken Egenskab han ogsaa var Hoftheatrenes Intendant. Han nedlagde Embedet allerede 1848. Franz Holbein (1779—1855) var siden 1841 Hofburgtheatrets Direktør; hans største Fortjeneste er, at han skabte *Autortantiømen*. Dr. Fränkl er sandsynligvis Digteren Ludwig August Fränkl, f. 1810 i Chrast i Bøhmen, som siden 1837 levede i Wien, hvor han grundlagde et stort jødisk Blindeinstitut og døde 1894.

Edler Gönner und Freund!

Ich versprach bei unserer Trennung in Wien Ihnen bald einen Brief zu schreiben und das wäre auch längst geschehen, wenn ich nicht immer erst aus Wien eine gute Nachricht erwartet hätte, meiner armen „Dina“ wegen. Der eine Monat verschwand aber nach dem andern, ohne dass ich etwas vernahm. Endlich schrieb mein Freund Holbein mir, das Stück würde von der Censur aufgehalten, sobald er es von der Censur zurückerhalten, wollte er es spielen lassen. Was aber zu der Zögerung Anlass gab, erfuhr ich erst seit kurzem von meinem Freund Dr. Fränkl. Es wären, schrieb er mir, vermuthlich *religiöse* Stellen, die man nicht wollte. Da mir nun nichts in der Welt leichter war, als diese Stellen zu ändern, so habe ich es auch gleich gethan. Eine frohe Nachricht habe ich von Fränkl erhalten, nemlich, dass Sie, mein edler Gönner Theaterchef geworden sind. Von Ihrer Güte und Freundschaft gegen mich und meine Musa haben Sie mir die schönsten rührendsten Beweise gegeben. Keinen Mann könnte ich mir an diesem Posten besser wünschen. Ich sende Ihnen hiemit die Änderungen und sollte man noch in dem Stücke etwas Anstössiges finden, so gebe ich Ihnen und

meinem Freunde Holbein, freie Hände damit zu schalten wie Sie wollen, und Zeilen auszulassen, die von der Censur nicht gebilligt werden.

Ein junger Freund von mir, der Bruder meiner Schwiegertochter, Kammerjunker v. Hedemann, reiste vor einigen Wochen nach Deutschland, kommt auch nach Wien, wo er sich aber sehr kurz aufhalten wird. Ich habe ihm ein neues Lustspiel „Garrick in Frankreich“ mit gegeben, dass (!) er Holbein bringen wird; welches gewiss auf dem Burgtheater schon aufgeführt werden könnte. Jetzt leg' ich alles in Ihre Hände.

Ihre Excellenz haben wohl gehört, daß man mir auch in München große Güte gezeigt. In Paris war ich acht Monate. Der König war sehr gnädig gegen mich, lud mich zur Tafel ein, und zum Concert und Schauspiel wurden mein Sohn und ich öfters eingeladen. Der König schenkte mir das Kreuz der Ehrenlegion. Den König von Belgien traf ich in den Tuileries, er lud mich zu (!) Brüssel ein, da war ich einen Mittag bei ihm, und er hat mir nachher das Officierkreuz des Leopoldordens geschickt.

Jetzt sitze ich in meinem schönen Landhause auf Friedrichsberg eine halbe Meile von Copenhagen, dichte Romanzen und Balladen, (dänisch und deutsch) und habe neulich meinen Sohn in Sorö besucht, der sehr glücklich da mit seiner jungen Frau lebt. Von meiner Tochter in Norwegen habe ich auch neulich gute Nachrichten erhalten.

Erfreuen Ihre Excellenz mich auch bald mit solchen! und behalten Sie immer die Güte in Ihren (!) warmen edlen Herzen für den Novelendichter, mit welcher sie mich seit Jahren erfreuten.

Mit tiefster Verehrung Ihr treuer alter Freund

A. Oehlenschläger.

Kopenhagen d. 19. August 1845.

Dorphiana.

Af D. Thrap.

Den første Prest af Slægten Dorph er *Oluf Nielsen*. Han er efter B. Svendsen¹⁾ Søn af Niels Haakensen paa Gaarden Torp ved Id Kirke. Herom kan ikke tvivles, da Svendsen anfører Skiftet efter ham 12 Aug. 1595. Derimod er der Uoverensstemmelse mellem de 2 Exemplarer af Manuskriptet, der findes. I det ene (Universitetsbibliothekets) har Svendsen forvexlet Oluf Nielsen med den Embedsbroder af samme Navn, der 1593 blev Kapellan ved Domkirken i Oslo og døde der som Sogneprest 1602²⁾. I det andet Exemplar (Rigsarkivet) findes ikke dette, men kun, at han var Sogneprest til Id 1610—45, efter at han var indviet til Kapellan Aaret iforvejen. Han havde 2 Sønner, af hvilke den ene, Peder Olsen Nordmand, udmærkede sig i Krigen mod Carl Gustav og tilsidst blev udnævnt til Oberstløjtnant³⁾.

Oluf Nielsens anden Søn *Niels Olsen* (Olufson) er den første der kaldte sig *Dorph*. Han deponerede fra Kristiania Skole 3 April 1636 og blev ordineret til Kapellan hos Faderen 3 Okt. 1640, og 24 Oktbr. 1640 aflagde han Ed som Sogneprest⁴⁾. B. Svendsen fortæller nu, at han, da Svenskerne under Harald Stake nærmede sig i September 1658, gav sin Broder Meddelelse herom, hviket havde til Følge, at Fienderne maatte vende om, men til Hevn brændte de Prestegaarden og ødelagde Markerne. Dette tør maaske være tvivlsomt. Sikkert maa det i alle Fald efter nedenstaaende Ansøgning være, at Prestegaarden blev brændt af Svenskerne under Stadens 6 Ugers Belejring i Begyndelsen af 1660. Det heder imidlertid, at han selv havde opbygget baade Prestegaarden og Kapellangaarden, og der er saaledes en Mulighed for, at han har set Gaarden afbrænde 2 Gange i disse

¹⁾ Kristiania Stifts Geistlighed. Manuskript.

²⁾ Bang: Den norske Kirkes Geistlighed i Reformationsaarhundredet.

³⁾ Biogr. Lex. 12, 322.

⁴⁾ Edsprotokollen i Rigsarkivet.

3 Aar. Denne Ansøgning om at han maa slippe at have Garnisonsprest paa Halden, samt at faa Enningdalen tilbage som Annex viser, at han har været en kjæk Mand, der gjorde sin Pligt under Belejringens haarde Tid. Han døde 1668, var gift med Petronelle Christophersdr. Friis. Ovennævnte Ansøgning af 24 August 1661 anføres her i Uddrag:

Til Kongen.

Den Skade, som Fienden „mig fattige Prestemand, som den der sad allernærmest under hans Klør“ paaført hafver — i de 2 første Indfald med Røven og Plyndren —, fornemlig i den sidste 6 Uger varende Haldens Beleiring, da han baade Preste- og Capellangaarden, som jeg begge af ny med stor Bekostning hafver opbyggt, gandske afbrændte — efter at have jaget min Hustru med 6 smaa Børn fra Hus og Hjem, saa de maatte gaa lige ind i Fiendens Land og hvor de dog blev bevarede — — jeg mistet mine bedste Livsmidler — Hovedsognet „slet ruinerit“ og nesten afbrændt — har deraf ganske ringe eller ingen Hjælp.

Det eneste, jeg nu har nogen Hjælp af, er Haldens Annex — men ogsaa her er faa Folk — Fattigdom — har udstaaet meget, lidt stor Nød — søger nu at nyde Embedet ubeskaaret — der er forordnet en Garnisonsprest — mig til ikke ringe Skade.

De bedste paa Stedet er veget bort, isteden kom Soldater og Officierer, som Garnisonspresten formener vedkom ham og ikke mig.

Her ligger C. IV beseglede Brev, at Hr. *Oluf Nielsen* og hans efterkommende Prester paa Id skal betjene Haldens Menighed og dem, som sig der nedsætte¹⁾.

Bliver Garnisonspresten forflyttet, saa kan jeg godt betjene hans Menighed, der er liden i Fredstid, ligesom jeg har gjort det i Krigstid.

„Den Tiid den høyeste fristelse paakom i beleyringens Tiid, da saa jeg her ingen af Krigspræsterne, mens jeg blev af velbaarne Tønne Huidtfeld min lehns herre injungeret at opvarte den hele Garnison, som daa bestod udi mange Compagnier, och er det best Gud bekiendt hvad Molest jeg daa udstod, idet jeg matte (sic) mangen Nat saavel som Dagen, daa Kuglerne fløye mig om ørene, gaae omkring och besøge siuge og questede, der døde i saadan lucht och stanck, at jeg vel maatte besuimme. Oc huad jeg ellers gjort hafver sampt min

¹⁾ Kongebrevet findes i N. Rigsregistr VI, 188 dateret 10 Decbr. 1629.

fattige hustru, som daa var under fienden, kand jeg her ey sige, Huus och gaard maatte derforre ligge i Asche.*

Han beder om at beholde hvad han har havt.

Her synes ogsaa nogen Udsigt til Hjælp — et lidet Annex *Enningdalen*, som hører med alting hid til Ide Sogn — men paa nogen Tid *har været betjent af Presten til Nafvestad i Bahus*.

7 Maj 1658 udgik Befaling fra Niels Trolle, Statholder, da Presten til Nafvestad var død, at Almuen i Enningdalen ikke skulde befatte sig med Prestekald, før der kom Besked fra Hove, og mig blev af Bispen injungeret Kirken med Guds tjeneste at forsørge, det jeg och gjorde paa 1 Maanedes tid, indtil jeg hørte, de havde givet den anden Prest fra Nafvestad Kaldsbrev, som dog skal være conditional. Saa synes dog at bemelte Annex ikke længer af en udenbys Prest kan betjenes — derfor bør lægges under Id igjen.

Halden 24 Aug. 1661.

Niels Dorph.

Anbefales i et og alt — dog bør maaske en Kapellan holdes i Enningdalen.

Aggershus 22 Maris 1662.

Ifver Krabbe Henning Stoochflet.

Niels Olsen Dorphs Søn, *Ole Nielsen Dorph*, deponerede 20 Juli 1669 fra Kristiania Skole. Dokumenterne angaaende hans Befordring findes ikke mellem Cancelliets Indlæg i det norske Rigsarkiv, men sikkert er, at han var i Beitstaden — rimeligvis som Kapellan — 1681. Han blev 9 Februar 1684 Sogneprest her og døde 22 Marts 1692. Hans Hustru Marthe Karine Nielsdatter døde 1701.

Sønnen *Niels Dorph* var den ældste af hans 7 Børn. Han blev født 4 Dcbr. 1681, deponerede fra Trondhjem Skole 1698, blev 1705 Kapellan hos Jens Mogensen i Nannestad, 1709 Feltprest, 1712 Sogneprest til Vang (Hedemarken) og Provst, 1733 Sogneprest til Nicolai Kirke i Kjøbenhavn, 1736 til Frue Kirke, Stiftsprovst og Konsistorialraad. Som Tilhænger af den strængeste Orthodoxy fandtes han mindre heldig i Kjøbenhavn i den bevægede Tid og blev derfor uden Ansøgning udnævnt til Biskop i Akershus Stift 1738. Her virkede han til sin Død 30 April 1758. Om ham se Biogr. Lex. 4, 310. Giessings Jubellærere 1, 511—13.

Hans Søn *Niels Dorph* er født 13 Januar 1709 i Nannestad,

hvor Faderen da var Kapellan. Han blev 1720 sendt til Trondhjem og kom i Huset til Konrektor, Mag. Hans Skanke, „hvor“ — siger han — „jeg uagtet mine Forældre ei sparede raisonabel Betaling for mig, lidde meget af hunger og kuld og lærde lidet godt af denne for Skolen unyttige og forsømmelige Mand, saa at det havde seet slet ud med mine studiiis, dersom jeg ej i min faders huus havde lagt god Grundvold og med egen fliid og den brave lectoris Thomae v. Westens tilskyndelse bygget derpaa“. Han deponerede 1725, fik ex. phil. 1726, Attestats med laudabilis 1727, drog hjem og blev i 6 Aar hos Faderen, hvor det stille Liv og „mødende Fortrædeligheder“ — han siger ikke hvad det var — paadrog ham Hypokondri. 1733 drog han med Forældrene til Kjøbenhavn, hvor han efter at have prædiket for Kongen 3 Søndag efter Paaske 1734 blev udnævnt til Sogneprest til Land. 1759 lod han sig af Biskop Nannestad overtale til at blive Provst, hvad han mange Gange maatte angre. Sognepresterne Herman Ruge i Slidre og Niels Glatved i Vardal, som begge gjerne vilde have havt Provstiet, viste sin Fortrydelse ved at søge sig bort. Antagelig har de bidraget sit at gjøre ham Provste-Embedet mindre behageligt. Han blev gift 1736 med Dorthe, Datter af Bent Mogensen, Sogneprest til Eidsvold, og havde med hende en Datter Karen, der blev født 1738 og 1758 gift med Fredrik Mandal Sogneprest i Sørum. Hun døde i Juli 1769 og efterlod Døtrene Maren, Dorthe, Nicolava, Christiana, Karen Malene, Sophie. Af disse blev den ældste, Maren Mandal, 23 Februar 1781 gift med Sognepresten til Eidsvold Christopher Leganger. Niels Dorph fejrede sit Guldbryllup 11 Juni 1786 og døde 15 Juli samme Aar.

I Lands Kaldsbog har N. Dorph skrevet 1774: . . . Ved dette Aars Ende blev Stiftet glædet ved en nye og berømmelig Biskop Hr. Christian [v: Christen] Schmidt, efter at den gamle Dr. Friderich Nannestad med en Pensjon var bleven afskediget, som udi 16 Aar hafde været Stiftet til liden Nytte og endnu mindre hans gjerrige Amanuensis og Brodersøn Hans Nannestad, som af den megen samlede uretfærdige Mammon tilkjøbte sig et stort Gods udi Thronhjems Stift samt en Cancellie Raads

Rang, hvoraf han, som kort efter Biskop Nannestads Død og maatte forlade Verden, fik kun liden nytte.“

En anden Notits er denne: „Da mig er bleven foræret Hr. Christopher Tanchs og Hr. Bernt Ankers Skilderier af deres Børn, har jeg ladet dem sætte i Hovedkirken og videre *bekostet de øvrige Presters Skilderier.*“ Den sidste Bemærkning har Interesse, da den maaske kan sprede Lys over de gamle Prestebilleder, vi finder i flere af Oplandets Kirker. De tidligere Prester, hvis Billeder altsaa Dorph har „bekostet“ er efter Kaldsbogen 1) Didrich Kielsøn † 1600, 2) Peder Franssøn † 1634, 3) Niels Gram † 1679. Billederne af disse 3 Prester maa altsaa være lavede af en eller anden „Kontrafeyer“ enten efter andre Billeder eller efter Fantasien. Der findes i Lands Kirke — ikke ophængt — et Maleri, der er betegnet som skjænket af Niels Dorph og malet af E. Munch¹⁾. Denne er da maaske ogsaa Mester for de 3 Portræter og muligens flere end disse. Det bekjendte Prestegalleri i Totens Kirke er jo tydelig nok fabrikeret af en Mand i sidste Halvdel af 17 Aarhundrede. Jeg blev i Sommeren 1903 opmærksom paa, at Billedet af Provst, Mag. Hans Holst, der døde 1725, synes at være — for Hovedets Vedkommende — en Kopi af Biskop Hans Munchs i v. Frelsers Kirke i Kristiania. Biskopens Portræt skal være et Kunstverk og kan saaledes have frembudt sig som et ønskeligt Stykke at kopiere. Da Biskop H. Munch døde 1711, tør vi her have et Aarstal, foran hvilket Billederne ikke kan sættes. De maa imidlertid være yngre, da den ensartede Række slutter med Sogneprest Heuch, der levede til 1773. Det er maaske den samme „Kontrafeyer“, der ved denne Tid har forsynet Kirkerne paa Vang (Hedemarken), ø. Toten og Land med Fantasibilleder af de gamle Prester. Maaske har han været flere Steder paa Oplandene og i Dalene for saa at drage over Fjeldet til Bergens Stift, hvor en hel Række af Prestebilleder findes i Indvikens Kirke. Efter den Undersøgelse, Sogneprest Revers her anstillede 1896, synes det tydeligt, at samtlige gamle Billeder ere producerede af

¹⁾ Meddelt af Maleren Eilif Petersen, der har seet det. E. Munch har jeg forgjæves søgt i Weilbachs Lexikon. D. T.

den samme Mester¹⁾. Sognepresten antager, at de skriver sig fra Slutningen af 17de eller Begyndelsen af 18de Aarhundrede. Under alle Omstændigheder giver Niels Dorphs Notits os fuld Besked om, hvorledes disse gamle Billeder ere blevne til i Landskirke, og man tør vel deraf drage Slutningen til de andre.

Provst Dorph havde — efter J. C. Berg — samlet en Del til den norske Geistligheds Historie, hvoraf Noget var udarbejdet ved hans Død saasom Levnetsbeskrivelser over Biskopperne i Kristiania Stift. B. Svendsen har formodentlig havt dem til Afbenyttelse, da det andetsteds i hans Manuskript sees, at han har kjendt dem. Dorphs Portræt er malet af Bonden Peder Odnæs.

En Nordmands Optegnelser fra Kjøbenhavn 1838.

Meddelt af **Alf Collett**.

Cand. jur. *Jonas P. Collett*, f. 1813, gift 1841 med *Camilla Wergeland* (Forfatterinden) og død 1851 som Professor juris ved Christiania Universitet, gjorde Høsten 1838, i 25-Aars Alderen, en Reise til Danmark for at studere Folkeliv og Kunst. Under sit Ophold i Kjøbenhavn kom han til *Oehlenschlägers*, *J. L. Heibergs*, *H. C. Andersen* m. fl. og færdedes forøvrigt meget sammen med *Orla Lehmann*, som han kjendte fra dennes Norgesreise i 1836, da de med et Par andre unge Mennesker gjorde en Fodtur sammen fra Christiania over Telemarken til de bergenske Fjorde²⁾. Om Besøget i Kjøbenhavn har han efterladt sig nogle Dagbogsoptegnelser, som her meddeles i Uddrag. Trods deres yderlig knappe Form — der formodentlig har været beregnet paa senere Udfyldning — tør de paaregne Interesse, fordi de indeholde friske Træk af Livet i Kjøbenhavns literære og kunstneriske Kredse i Slutningen af Fredrik VI's Dage, seet af en ung Nordmand, hvis Bladartikler om æsthetiske Arbejder i hans Hjemland havde vakt Opmærksomhed ved sin skarpe,

¹⁾ Se Lampe: Bergens Stifts Biskoper og Prester II, 192.

²⁾ Se: Orla Lehmann: „Norge og Nordmændene. Reiseerindringer 1836 og 1865“ 2det Oplag, Side 37 og 136 fl.

ofte træffende Kritik og sit livlige, mere end almindelig smukke Sprog. Om Professor Collett bør det maaske bemerkes, at han var en varm Ven af Danmark og en fremtrædende Forkjæmper for den skandinaviske Ide. Fra 1847 til sin Død skrev han fra Christiania til Plougs „Fædrelandet“ en Række Korrespondancer, som Samtiden skal have sat meget høit.

Kjøbenhavn fra 28de Septbr. til 30te Novbr. 1838¹⁾.

1ste Octbr. Hos *H. C. Andersen*. A. bag et Gardin. Andersen lang, ligner Cromwell; speilede sig idelig, forærede mig strax et Hefte „venskab. fra fra H. C. A.“ af hans Børneeventyr, snakkede om sine Romaner, yderst naiv og god, vil skrive en svensk-dansk. Bar selv sit Thebræt ud og bad mig undskyldte, at han havde Tandpine; en vis Livlighed og Ungdommelighed i ham. Elsker meest sin „Spillemand“ . . . talte idelig om Christiania som derinde; saa sig i Speilet og pyntede sit stygge Haar. Gnider sig ned over Benene, naar han fortæller, eller sidder og ruller en lang Pen mellem Fingrene. Ligner Georg Sibbern i Holdning. „Hvad synes De om mine Eventyr?“ „Bi nu, skal De see!“ — et Manuscript frem . . .

D. 3die Octbr. Hos *Øhlenschläger*²⁾. Vimsede længe om paa Gangene, endelig bankede jeg paa. Der gik Digterkongen lyk og fed i en Bomuldstøis Frak, et Slags Skjorte med Rynker om. Men endnu smuk, kun lidt graahaaret. Paa Forhøiningen Frkn. *Marie*³⁾ og en anden Dame. M. ret smuk, glad og munter. Ø. tog mit Brev og bad mig sidde. Jeg maatte da til at conversere Frkn. M. . . . Saa kom Digterkongen ind og satte sig hos mig. Vi begyndte om Norge og Cultur og Souverainitet, som han yndede for Kunsternes Skyld. Saa om Stortinget og Raahed. Saa om Norges Beskaffenhed, Bergens Stift, Landets Besværlighed. Hans Anstrængelser nede i Gruben⁴⁾. Saa om Litteraturen, om *Paludan-Müller*, som han ikke yndede

¹⁾ Med nogle Afbrydelser ved Ture til Sydsjælland (Lundbygaard), Fredriksborg og Fredensborg m. fl. St.

²⁾ Paa Fredriksberg.

³⁾ Senere Fru Konow.

⁴⁾ Ved Besøget paa Kongsberg under Norgesreisen 1833.

og erklærede temmelig talentløs; men han yndede heller ikke *Hertz* og syntes kun betinget om Svend Dyring. Jeg yttrede min Beundring og erklærede især Characterskildringen og det middelalderske Præg godt. Dette bifaldt han; især syntes han og om Ragnhilds Lidenskab, men unaturlig mente han, Lasten besmykkes, thi hun er en „Mær“. *Christ. Winther* yndede han lidt, men Heines Poesi kaldte han en Luderpoesi. Intet godt, uden det er i Heine, men kun øieblikkelig som Glimt, saa leer han af det, grændseløs Frækhed; intet i Fred; han ingen Mand, ingen Troskab, ingen Styrke, ingen Kraft. Jeg beundrede Heine og tænkte i mit stille Sind, Alt hvad du der dadler, er jo just det, jeg beundrer; thi der gaar en grændseløs Verdenssmerte gennem hele Heine: det du kalder Frækhed er den rædsomme Tvivl, som aander gennem Nutiden, som bryder ud i Latter over sin egen Jammer; det du kalder Luderagtighed er meer begrundet, thi ofte lidt Snarer for Læseren, men ogsaa begrundet i Tidens Søndersplittelse. H. vrænger Himlen. Det er Verdens famlende nøgne Nerveender, som krymper sig ud af hans Hjerne. Nu til *A. Munch*, som nylig havde været der, men han led ikke, at han sad der med lukkede Øine og saa paa ham. Jeg fortalte om Munchs Poesi. Nu ind paa Theorierne. Han meget tilfreds med mig. Nu, jeg mærker, De har tænkt meget. Han efterhaanden i en Art Begeistring. Nu gik Marie og den anden Dame, men M. kom senere ind lidt igjen. Om *Welhaven*, om han havde Opfindelse og Følelse. Om „*Olaf d. Hellige*“, hvor jeg misbilligede Slaget ved Stiklestads Udførelse, da det kun kan blive noget Spilfægteri. Han fandt, at det gjorde god Virkning. Han havde skrevet den paa 5 Uger, men gaaet med den i 32 Aar. Fortalte mig om „*Knud den Store*“. I sine Theorier satte han altid Phantasi og Følelse øverst, og jeg kunde mærke, han led ikke, at man trængte paa Skildring af Characterer og Tider. Her talte han endog lidt Tøv, fortalte om, at man alligevel ikke kunde give Charactererne og Tiden og Talen, som den var: de tale ei i Jamber etc. Men stedse meer og meer varm. Til sidst begyndte han at opmuntre til at sætte Liv i den norske Litteratur og sagde mig noget Smukt. Saa sagde han: Nu skal

jeg læse for Dem et Digt, som jeg har skrevet til Festen paa Søndag; jeg takkede. Jeg troer gjerne, Digtet er slet, men han læste det saa mesterligt og med en slig Begeistring, at det hvert Øieblik gik mig koldt ned ad Ryggen, og tilsidst kom ganske ærligt Taarerne mig i Øinene. Dette glædede ham øiensynligt, skjøndt han selv var rørt ved sit Digt. Han trykkede min Haand og gjemte det. Han bad mig komme igjen, hvilket jeg med Glæde modtog, jeg elskede ham jo allerede. Jeg gik ganske beruset bort og erkjendte, at han var den største, de have dernede . . .

. . . Været hos *Winther*. Et pæent forekommende Væsen, med et forbindtligt Smil, men en dyb hjærtelig Følelse derunder. Talte om meget. Yderst venlig, saa det gjorde mig godt; jeg holder alt af ham. Vilde endelig gjøre Visit hos mig, som jeg frabad mig. Folk her stærke i Visitter . . .

. . . Om Aftenen med *Lehmann*¹⁾, saa „Axel og Valborg“, hvor jeg blev uendelig greben af Ø.s umaadelige Geni, medens jeg dog idelig harmedes ved hans Feilgreb. Fandt *Nielsen* utaalelig. Herom en stor Strid med Lehmann gjennem flere Gader . . .

. . . Hos *Andersen*, hvor jeg talte meget, ret godt, dog utilfreds med mig selv. Hørte hans Digt forelæse, som jeg ikke fandt godt, skjönt jeg løgnagtig sagde et Par, dog kolde Ord. Talte om hans Romaner, hvor jeg i meget fyndige Ord erklærede meget for slet og forfejlet. Han er saa lang og marekatagtig, sad paatvers paa en Stol, fægtede med de lange Arme, foer saa hen for at hente mig en af sine „Bøier“, saa et forbindtligt Brev fra Chamisso; hans Buste stod der; speilte sig idelig, stod utækkelig nok op af sin Stol og stilte sig saaledes til mig, at han hvert Øieblik kunde kaste et Sideblik i Speilet. Veg og blaut. Fortalte mig meget om de Danskes Vittighed. Har intet videre Øie for det Characteristiske ved Folk, men for Landskaber, fortalte mig om Heine, som var temmelig ubehagelig, om Victor Hugo, som han havde været hos. Men hans Tale ligner ikke hans Skrift; der er ingen Glød udvendig ved ham, han taler

¹⁾ Collett havde gaaet Fodtur til Bergens Stift med Orla Lehmann Sommeren 1836.

ikke just godt. Fortalte om Paludan-Müller, som svadser følt. En yderst letvakt Sjæl er han; han undfanger strax og føder i næste Øieblik. Derfor er ikke Indtrykkene meget varige . . .

(Søndag 7 Oct.) . . . Middag spist med *Phister*, men oppe i et Selskab af danske Vitsmagere, *Veis, Veis, Lorck, Krøyer*¹). *Phister* temmelig nonchalant, men jeg gik bort med en indvendig Trøst. Virkelig ret vittige, men bare Gnister, intet Sammenhængende, ingen Fornuft . . .

Fest i Hotel d'Angleterre²). Levende Krandse om Væggene, 300 Pers. ingen af Hoffet. Saa Fru *Heiberg*, nydelig, *Heiberg, Hertz, Grundtvig*, talte med *Øhlenschläger*, og *Nielsen* og *Reitzel*, en vakker Mand. Taler og Sange. Varmt. Mad. Dands. Saa *Thorvaldsen*, prægtig Holdning. *Heiberg* og Fru H. saa jeg paa med et Slags fortroldede Øine . . .

Winther er en herlig Fyr. Jeg blev ordentlig fortrolig med ham og han med mig d. 8de (sic). Skade, at han ei kan føre mig ud til *Heibergs*. Jeg var der idag, men blev ikke modtaget, skjønt jeg kunde see paa Tjenerens Rødme om Øinene, at han var hjenme. Gid jeg kun ikke havde været der. Jeg gik did saa lykkelig. Dagen var begyndt saa godt. Først hos *Andersen*; han fortalte mig Fablen til en ny Tragedie, han arbeidede paa. Den var god. Dernæst med *Hillerup* hen i *Freunds* Atelier. Han arbeidede paa nogle Milepæle og en Mængde Buster. Rundt om dog ogsaa Billedstøtter. En af Marmor en ung Hyrdinde, der giver en Ged at drikke. Men hans Værelser mesterlige, dekoreret paa Pompejansk. Røde Vægge, brune Døre, alle Slags ternede Gulve (Efterlign. af forsk. coulørt Marmor etc.). Og paa Væggene flagrede allehaande Amoriner, Dandserinder, Centaurer, Diana, der kommer til Endymion, Venus og Amor, der sidde og fiske, Centauren, der bortfører *Dejaneira*, Amorer og andre flyvende Væsener, der kjøre Fiske. En deilig liden Amor, der rider

¹) Vistnok Lægen J. H. Lorck, jfr. dennes „Fem og halvfjerdsindstyve Aar“ Kbh. 1885 S. 106—12. Ved de 2 Veiser tænkes sikkert paa de musikalske Brødre Weis, af hvilke Carl Mathis blev Departementchef og Ernst Overretsassessor. Krøyer er rimeligvis den bekendte Zoolog.

²) Sandsynligvis for *Thorvaldsen*, som netop var kommen tilbage fra Italien.

paa en Basilisk, en drukken Bacchantinde med røde Øine, en kvindelig Skabning, der rider en Tiger, som hun giver at drikke, et Par Dandserinder. Hvor man saa hen, i Quadrater og inde i Arabesker flagrede en eller anden herlig liden Skabning. Opad Væggene strakte sig — ud af en deilig Vase med Figurer paa — en deilig Vedbend eller Vinløv, og paa Spidsen sad en Fugl og vuggede. Carnisser og Dørkarme yndige, hver Linie udført af Kunstnere. Taget i Salen decoreret med smaa Malerier, Fugle, Basilisker. Møblerne antique. I hans Atelier arbeidede Frøken Herbst, Billedhuggerinde, sværmede især for Heste Dernæst til *Bissen*, rødt Skjæg. Han arbeidede paa Modellerne til 2 Figurer for Donner i Hamburg, en Jæger med en Hund og en Atlanta. En colossal Gipsafstøbning af Ørsted. Han gik mellem begge med en Træflis i Haanden og gjorde et Strøg her og et der med Fingeren.

. . . Kjørte om Eftm. ud med *Phister* til *Øhlenschlæger*. Sad og spiste. Talte med ham om mangehaande. Marie med i Samtalen. Elskværdig og lidt bly. *Phister* har en lav Trællepande; jeg saa det havde noget at betyde, da han bad om Ø.s Manuscript til hans Digt, item talte om Veis'ernes Begeistring derfor, jublede over en Parodi over Thorvaldsen etc. etc. Buden til næste Søndag

. . . Hos *Heiberg*. Traf ham i Ridestøvler og Fløielsfrakke. Ligesom et Spiskammer i hans Værelse. Blød Sopha. Ungdommeligt Ansigt, lidt tyk, noget skaldet. Talte omtrent om de samme Ting som de andre. Men Samtalen gik meget let. Yderst human. Et Slags Tillid. Fortalte mig om Houen (?) og hans Digte. Jeg proponerede ham at myrde den hele Skare unge Digtere. Han mente, de gjerne kunde staa der og gale . . .

Phister hos Øhl. Fuld af Complaisance og Løgn; udbeder Manuscriptet. Ø. glad og declamerede. Lav Pande men ægte Kunstnervarme . . .

13de. *Svend Dyrings Hus*. Fru H(eiberg) behagede mig ikke. Ragnhild heftig, lidt ond, men dyb. Følgelig nok stor Smerte, men hun er stærk og grændseløs stolt. I første Act fremtraadte hendes heftige Character ikke nok; hun for høitidelig.

Spøgelsehistorien skal hun tage med mere Heftighed end Høitidelighed, blandet en vis kold Tvivl med den ungdommelige Frygt. Lidt mere stille i sit Forhold til Regisse. I Overgangen til Kjærlighed en større Frimodighed i Førstningen, f. Ex. vende sig raskere om for at see paa ham de første Gange, saa lidt mere bly og skjælvende. Derefter tankefuld, men dog ikke høitidelig. „Hvad var det Ridderen sagde“ — kun distrait og mere pludselig opvaagnende, da Tage taler til hende. 2den Act; mere heftig. Seer sig strax om i Salen. De¹⁾ søger at dæmpe det med en for stor Blyhed. Heftighed afvexlende med en gribende Ro. Dette vilde gjøre mere Effect. Det vilde (ved?) enkelte Udbrud gjøre Folk gale, medens de nu sidde og smage paa det — f. Ex. da hun tager Æblet frem. „Det er sandt, mens jeg husker det, har du seet det Æble.“ Den begyndende Forvildelse udtaler sig bedre hos en slig heftig Character gennem Udbrud og en vis Pirrelighed og Heftighed end gennem Høitidelighed. En vis Nervesvaghed heri, men ikke sygelig og unaturlig. 3die Act. Opvaagningen mesterlig, hendes Forundring og den underlige Blanding af Drøm og Sygdom. Men strax ovenpaa; hine stolte Udbrud til Svenden viser, at hun skal være den gamle. En vis overlegen Strenghed og Haardhed maa udtale sig i Characteren, ikke denne overstrømmende Veghed og Pathos. Da hun igjen kommer frem, maa Smerten være voxet, Pathos mere naturlig, men De forvandsker den med altfor meget ne quid nimis. Man nyder den bedre ved større Ro. Det Høie og Rørende bliver just gribende ved en vis Simpelhed. Scenen med Stig slig nervøs Sammenblanding af den dybeste, heftigste Elskov og Stolthed. Slutningen: „Da er det atter Gilde“ en qvalt Heftighed og en douce forsmaaet Smerte, der bryder ud, da hun beder ham græde paa hendes Grav. Vanviddet ligger jo begrundet i hendes egen Character. Det kan altsaa vanskelig tee sig i bare Smerte. Der maa det brænde skjult, indtil det halvveis har fortæret hendes Hjerte. 4de Act mere Holdning. Der er hendes Heftighed mere kuert og Smerten større. Men al hendes Heftighed bryder frem

¹⁾ Fru Heiberg,

i Jalousien over Stig i Scenen med Regisse og ligeledes da hun siger: „staar det til mig, har hun levet sin længste Dag.“ Dette maa være sagt med et ondt Vanvid. Men forresten lad det storme og bryde frem. Her holdt De bedst Maade, skjønt her havde Irritationen og Spændingen naturligvis naaet sin Høide. Større Irritation og voldsommere Overgange. — Mad. *Holst* kold og kjedelig og gjør Regisse uinteressant; hun maa være mild, mere dyb og inderlig, tænk i hvilken Sød af Smerte hun opfødes. Stig temmelig slet. Byrge skulde være en større Blanding af Omhu og Klage. Jomfru Jørgensens Guldborg god, skjærende Stemme.

. . . Igaar Aftes Selskab i Foreningen — Studenter. Modtoges med en flau Sang i Haven. Blaalyt og Begfakler. Sang. Tilsidst spiist. Skaal for Th(orvaldsen). Skud fra Engelsborg. Svar fra Trekroner. Skaal for Øhl(enschlæger), Skud fra Trekroner, Svar fra Engelsborg. Under Sangen afsløredes et Maleri af Marmorkirken, indrettet efter Hetsch's Tegning til et Galeri for Thorv.'s Verker. God Effect. Usynligt Chor. Et udødeligt Hurra. Fulgte ham hjem. Bordet decoreret med Gibsfigurer efter ham. En liden Amor. Albanesisk Pige. Mercur. Venus. Krands om Væggene. Basreliefs ophængte. Skaaler for Kunst og Videnskab etc. Øhlenschl. . . .

Flyttet ind til Lehmann. Mange Folk. Hage; Olsen; David. Det danske Regimente en Afgudsdyrkelse. I Kuppelen sidder den lyse Frederik med Elephantordenen paa Brystet og dumt Ansigt, og Etatsraader og Virkeligcancelliraader og Folket ligge og bede til ham. Kun et Par staa der trodsige og tilbede „Kjøbenhavnsposten“.

Var igaar hos Øhlenschl. Sad der med Digterkongen i Sophæen. Talte saa luunt og godt. Sønnerne kom ind og et Fruentimmer — Mutter. Hun talte om Cappelen¹⁾ og 50 pCt. mod contant Betaling. Digteren sad og hviskede saa sagte og ærgrede sig over, at man ikke fandt „Olaf den Hellige“ god. Alle Børnene vare lige saa gale som Fatter qvoad „Svend Dyring“. Spiste godt. Efter Bordet talte med Marie. Elskværdig. Dig-

¹⁾ Boghandler C. i Christiania, med hvem Digteren stod i Forretningsforbindelse.

teren sad med Sophie paa Skjødets og hviskede lidt om sin Podagra og var vred over Hegelianismen. Gik til Beriderne med Johannes. De vare smukke . . .

. . . Om Aftenen d. 14de med *Phister*, en umaadelig Tour. Vi talede ret godt, nu forstaar han mig bedre og agter mig meer. Ud af Østerport til Vesterport og hjem til ham. Her begyndte han at fortælle om sin Kone. Han forelæste mig lidt af sine Breve og lidt af hendes. Fortalte mig om hendes uendelige Skinsyge, om hendes Vid, om deres Forlovelse. Han traf hende en Formiddag, og om Middagen sagde han, hun skulde blive hans Kone. Kom der og blev forelsket. Han kom oftere. Øhl. lo; ofte Historier. Folk begyndte at tale derom. Øhl. gal, dog Lotte 2 Gange ugentlig. *Phister* blev en Aften buden der, men samme Aften buden til *Holstein*, gik op for at sige det; hun rasende. Han: „hvor kan man tænke paa Camilla Holstein, naar man kommer fra Frøken Ø.“ „Nei, Du skal slippe at glemme mig.“ En Ring paa Fingeren, trykkede den ned. Næste Dag Stævning til Østergade. Gik i flere Timer. „Hvad skal det blive af.“ „Ja Gud veed.“ „De bør forlove Dem med mig, hvis De vil handle ufornuftig, men ellers bør De ikke gjøre det. Betænk Dem, til De kommer til Porten.“ „Farvel min Ven, kom snart igjen.“ . . .

. . . Hos *Heibergs* Tirsdag. Ind i Fruens Gemak, ræd som en Synder. Luunt og en dunkel Lampe. Tæppe paa Gulvet. Thebræt. Neiede dybt, bukkede item. „Maa præsentere mig selv.“ Talte smukt. Hr. Andræ. Fru Gyllembourg. Professoren kom. Muntert. Ole Bull paa Bane. Mad. Spiste til 11¹/₂. Talte med Fru H. om Svend Dyring. Enige tilsidst. Om Norge. Hun sød og yndefuld. De andre imidlertid om fransk Krudt og franske Morterer. Vi undertiden alene, men Prof. gentil. Hun seer godt. Havde afluret Mad. Hoppe¹⁾ hendes Svagheder.

Hos *Winther* med Lehmann, hvor jeg blev overseet. Kunde mærke paa Zahrtmann, der forleden havde talt med Winther, at han fandt mig forceret. Jeg yderst elendig for Tiden, har ingen Frugt bund; men skjønte de Danske sig bedre paa Folk,

¹⁾ Boghandler Hoppes Hustru i Christiania.

vilde de mærke, at der boer en dyb, ærlig Sjæl i mig, der vistnok undertiden falder og søler sig i Sand og Gruus, men som dog foragter sig selv under dette. Veis viser mig stedse en grundig Ringeagt (Hillerup og Holst altid venlige). Forleden alene med *Giødwad* og *Lehmann*. En prægtig Passiar, hvori jeg udkastede smaa Skizzer af norske Storthingsmænd og norske Notabiliteter, hvilket lykkedes mig ret godt, hvori jeg nød megen Opmærksomhed. Lehm.: „Det er et Fandens malerisk Sprog han taler,“ hvilket jeg lod, som jeg ikke forstod, hvorfor Lehm. bøiede om. En god Aften. Ligeledes gode andre Timer med Lehm. Men idag paa Veien bebreidede jeg ham, at han tog tiltakke med mange uægte Sønner af den ny Forfatning, hvilket han slet ikke skjønnede han gjorde (Lehm. her ikke skarpsindig) og gjorde mig ækle Complimenter om Genialitet. Men da han kom til Winther, tog han Hævn ved at erklære min Yttring og Misbilligelse over Holst's Digt i Søndags, at det var dødt og ugenialt, for *flau*. Jeg erklærede et sligt Ord over sligt middelmaadigt, som hverken var koldt eller varmt, for det eneste passende. Winther viste ham den største Opmærksomhed og erklærede hans Udsagn for „meget gode“ og vendte sig den hele Tid fra mig. Jeg skulde været stoltere og tiet ganske, men jeg var svag nok til at tale. Tilsidst om svenske Forhold, hvor jeg paastod, at L. havde Uret, da han fortalte, at svenske Oppositionsmænd (endog af Adelen) kjøbtes. Tilsidst I. (Ingemanns?) Romaner, hvorom jeg talte. Men Kulde fra W.s Side. . . . L. dygtig, virksom, arbeidsom, et let Hoved, fatter strax og ret skarpsindigt, skjønt ikke saa meget; ikke af de dybeste troer jeg, skjønt ikke grund, megen Aandsnærværelse og sine Kræfter meget mægtig; bruger endog flere end han har. Staar som en Heros mellem de øvrige. Men en Gentleman, derfor kanskee ikke ret ærlig mod mig. Undertiden taler han ret genialt og altid livligt, men spilder sit Foredrag ved „jeg mener“. Nyder en uendelig Anseelse; en Dygtighed, som er utvivlsom, en stærk Villie og megen Bevægelighed og Modtagelighed.

Øhlenschläger i høieste Grad umiddelbar Digter, har altid skrevet med stor Lethed — 5 à 6 Uger om en Tragedie, 2 à 3

Blade hver Dag om Morgen. Lyriske Digte bare efter umiddelbar Indskydelse og vilde ikke vide af den dybere Tænkning. Elsker den humane Aand høiere end alt. Ankede over Hertz's Tilbedelse af sin Ragnhild, han mente, at han som Jøde ikke var højhjertet nok og fandt ingen ret højhjertet ædel Character i hans Stykke. Jeg spurgte, hvilken Tragedie han yndede meest. Han begyndte med Hakon Jarl og Palmatoke og endte med Dronning Margrethe; og senere undskyldte han, at han havde glemt Værringerne i Miklagard. Han klappede mig og fortalte om Gøthe. Gjentog en god Deel Udtryk, han havde brugt om Svend Dyrings Hus . . . Da Øhlenschl. læste Correggio [høit, sagde] Ranch, „es ist hübsch“. Thorvaldsen, „nein, es ist grosz.“ . . .

Søndag. Paa Comedie: Frederik med det hvide Blod. Fruen stolt og straalende af Diamanter. Caroline med Sommerfuglespyt. Hendes Bryn, en Læbe som en hængende Skatolklap, uafladelig tittende udover Rækværket, hilsende, saa talte hun med Kongen, saa plagede hun Hertugen af Glücksborg, saa Mama. 2 Prindser: Ferdinand og (?) af Glücksborg. Tilhøre Hofdamer, meget stygge, besaaet med Diamanter. Stemann og endel andre. Stem. klappede for Dronningen. Bag i 1ste Logerad Corps diplomatique, hovne og stygge, fulde af Diamanter. 3 Slag mod Suf-flørkassen. Kongen bag Dronningen, glathaaret, lignede Christen Braatan frappant. En Sang og Klap. Til sidst igjen Klap, Gud ved enten for Stykket eller Dronningen¹⁾. Hun takkede.

. . . Mandag hos *Øhlenschlæger*. Professoren ikke hjemme. Med Marie og Johannes etc. til Aftenen fra Middagen. Gik godt. Marie fortalte om Jødernes Usselhed . . . Fru Øhlschl. kom ind og faldt i Søvn. William fnisede. Marie yderst tækkelig og munter, galede og sang og lo og fortalte om Fru Ingemann med en prægtig Stemme: „Jeg har tænkt mig Christusbarnet sovende paa en Bakke, medens Engle bestrøede det med Blomster.“ Paa Bordet stod en grøn Ost og Rugbrød. Ingen Dug og en Kniv, der næsten var afslidt. Ingemann skjænkede Snapse. — Øhlenschlæger kom hjem ved Bordet og fortalte Historier fra sin Ung-

¹⁾ Det var Dronningens Fødselsdag

dom. Johannes sad i Sophaen og gav store Ord. Kongen lider ikke Øhlschl. og dette er Ø. svag nok til at tage sig nær.

. . . Fredagen efter hos *Øhl.* Talte en Times Tid med ham om (Ole) Bull, Gøthe etc. Han læste for mig af sine tyske Værker og gav mig en fordeelagtig Recension at læse. Han læste af Yrsa og Helge meget smukt. Jeg: „Men det kan dog ikke gjøre den Effect paa Tydskere som paa Nordboer.“ „Da vil jeg dog haabe, at det gjør nogen Effect.“ Spiste om Middagen. *Boie* ubetydelig, eftersnakkende Tale ved Bordet om „Lille Dahl“ og Wergeland. Spurgte om „Papegøien“¹⁾. Wergeland og Englænderne. *Øhl.* kan ikke lide, at jeg foragter Beskow. Han kaldte ham en skøn Aand med et ædelt Hjerte og med Følelse. Jeg kaldte ham for en af Prof.'s Skosvende. Dette forargedes han over og holdt en varm Tale til mig. Da jeg kom hjem fra Comedie med Johannes, laa Fruen og sov paa Sophaen inde i Stuen.

. . . *Gjødvad* har i Honorar 1000 Rdl., *Lehmann* indtil 600, 12 Rdl. 3 ¼ Numeret . . . *Paludan-Müller* er saa tyndhaaret af Naturen som et nyfødt Barn.

Søndag 4 Novbr. var jeg i Frue Kirke. Apostlerne²⁾ greb mig meget, især Petrus med hiin stærke Bevidsthed. Christus med Nagelhullerne og sænket Hoved. Simon Zelotes glathaaret med tykke (sic) Øienhuler og en inderlig Fanatisme i Ansigtet. Seer ned, staar med en Saug. Johannes deilig. Seer op, ungdommelig smuk. Hver har sit Symbol, Paulus med Sværdet, Bartolomeus en Kniv, Thomas en Vinkel. Johannes og hans Broder Jacob ligne hinanden lidt, og Petrus og hans Broder. Ingen stirrede til hinanden. Enhver søgte Styrken hos sig selv, kun det fælles Kald forbandt dem. Denne Hensynken meget gripende. Jeg vidste ikke ret, hvorfor det greb mig saa, men tilsidst opmærksom paa, at der fra Orgelet spilles henrivende. Det var Weyse. En Jøde luskede sig langs Væggen og stirrede med stjaalne Blikke paa Apostlerne. Under Prækenen saa han med sine skye Øine den hele Tid paa Christus.

. . . Seet *Tscherning*; lang, mager, ædel, smuk, stærke Negle,

¹⁾ Henr. Wergelands Parce „Papegøien“, udg. af Bogh. Dahl, der selv var Papegøien.

²⁾ Thorvaldsens Christus og Apostlerne var just opstillet.

fuld af Ild. Hvert Ord som det var støbt og klingende. Radikal. Kongen repræsenterer Folket i egentligst Forstand; den samme Raadenhed. Tilbudt Ansættelse i Frankrig som Bestyrer af en Fabrik. Umaadelig nøisom. Indsaa dybt Folkets Fordærvelse. En tænksom Sjæl. Folket skjørt, der er intet Hold i dem til at hugge noget fast. Det var en Mand, som ikke var gildet. Skjægedede Ord. Noget høist imponerende. Lidt hengiven til Paradoxer.

^{9/11}. „Hakon Jarl“ om Aftenen. Ryge spillede godt. Øhl.s bedste Tragedie, thi Character. Den ungdommelige Saftighed ikke det eneste, ogsaa den gribende Modsætning f. Ex. Scenen mellem Olaf og Hakon, 2 ædle Naturer, der modsige hverandre. Ægte tragisk. Dette ægte Handling i Hytten, hvor Olaf møder ham. Her bliver det ikke blot Vrøvl. En Feil i Tragedien, at saa meget trækkes frem, som ikke kan blive noget fuldstændigt. Her bliver alt Kunst, f. Ex. Bondescenerne. Item naar Bønder holde Ting eller naar Folkeforsamlinger kaldes sammen. Ryge holdt langt bedre Maade, end jeg havde ventet. Meer mandig Kraft . . . Nielsen ækel baade som Einar og Axel, fortaler sig og raser, fed og fatal. Intet Talent, en svag Sjæl, vil gjerne nedsætte de andre. Øhlenschlæger uendelig tilfreds. Vendte sig om mellem 4—5 Act og saa ret glad paa Publicum. Fuld af Glæde omfavned Thorvaldsen ham og kyssede ham. „Gud signe dig min Ven og lade dig skrive mange Verker endnu.“ Hjemme blev han ikke færdig med at tale derom. „Ja jeg tilstaar, af mine bedste Verker, men man gjør de andre Uret.“ Hver Gang vi begyndte om noget andet, han om Hakon Jarl. Vanskeligt nok at tale hos Øhl., thi kun eet Thema, naar han er tilstede . . .

. . . Fredag spiste hos *Øhlenschlæger*. Meget morsomt. Efter Bordet sad jeg alene med Fruen og Frøkenen og Anna Zeuthen og fortalte Trolddom. Johannes' Kjæreste ogsaa. Paa Tølløse, Zeuthens Gods, spørger det. Hun fortalte meget derom. Fru Øhl. havde ligget der en Nat og det susede om hende som 1000 Bremsen . . .

. . . *Ole Bull* ingen Lykke. Syg igaar. Et Skrift mod ham. En bedragerisk Secretair. I Helsingør 2 Concerter og 20 Rds. Overskud. Bull utilfreds med Prindserne . . . Hos Øhl. og hørte

„Knud den Store“. Bournonville. Ole Bull, Rosenvinge, Ørsted, Engelstoft, Hartmann. Talte med Marie, drak Duus med Gutterne. H. P. Holst.

. . . Hos *Heibergs*. Martensen. Phister god. Fru Heib. elskværdig. Nielsen forelsket i hende, da hun var i Norge. *Fougstad*¹⁾ red afsted med hende. Hun led ondt derfor. Til sidst sad hun hjemme . . . Nielsen en Klods. I „Olaf den Helige“: Odin for Olaf . . .

Øhlenschlægers Medlidenhed med Vorm²⁾. Jeg kan ikke lide, at man taler ilde om et Menneske, som har tænkt paa mig i sin sidste Stund³⁾. Naar hans Hoved er af, da Verden forsonet. Øhl. Afsked med mig, hjertelig, elskværdig, Marie, Fruen, Johannes og William . . . Boye.

Mogens Bille — Mogens Lauridssøn Løvenbalk.

Af William Christensen.

Det er i lang Tid blevet anset for en fastslået Kendsgerning, at et Medlem af Bille-Ætten ved Navn Mogens i Slutningen af Kong Hans's Regeringstid har opholdt sig i flere År ved den skotske Konges Hof. Allerede Hvitfeld véd at berette om, at „Mogens Bilde, en danske Herremand, som tjente udi Kongens Gård af Skotland“, i 1513 kom til Danmark som Sendebud for Kong Jacob IV af Skotland, der søgte dansk Hjælp mod England, men at han måtte vende tilbage igen med et lidet tilfredsstillende Svar fra Christiern II⁴⁾. Endnu findes i Rigsarkivet Jacob IV.s originale Kreditiv for „Magnus Beld“ til denne Sendelse; det er dateret 17. Jan. 1513⁵⁾, er stilet til den dengang endnu levende Kong Hans og omtaler, hvorledes Overbringeren i flere

¹⁾ C. A. Fougstad, † som Borgermester i Christiania 1871.

²⁾ Som blev henrettet et Par Dage i Forveien for et Rovmord, han i 1836 havde begaaet paa den bekendte originale Litterat Jens Peter Tønder.

³⁾ Det lader til, at V. ved sin Henrettelse sagde: „Nu over Lethe! Du er lykkelig.“

⁴⁾ Hvitf. VII. 17 (Folioudg. S. 1100).

⁵⁾ Originalen har 1512 ifølge den i Skotland dengang brugte Skik at regne Årets officielle Begyndelse fra 25. Marts.

År havde tjent Kong Jacob til hans Tilfredshed¹⁾. Også Ordlyden af den Instruktion, som medgaves „Magnus Beilde“ ved denne Lejlighed, er bevaret²⁾, og hvad Sendebudets forudgående Ophold i Skotland angår, anfører et skotsk Skatmesterregnskab under Maj og Juni 1512 et Par Udbetalinger til „Mawnis Beild“³⁾. Der synes da at være samstemmende Vidnesbyrd nok om Mogens Billes Skotlands-Ophold og om hans Sendelse til Danmark i 1513, så at det ikke er til at undres over, at Sagen gentagne Gange er bleven omtalt af danske Historikere⁴⁾. Og da der i Bille-Ætten på den omhandlede Tid kun fandtes én Mogens, har Museumsdirektør Møllerup, som rimeligt er, i sin Fremstilling af Slægtens ældre Historie henført Efterretningen til denne ene Mogens Bille, der var Søn af Peder Bille og Anne Knudsdatter (Gyldenstjerne) og Broder til Kongens Kansler, den senere Århus-Biskop Ove Bille og til den senere så bekendte Esge Bille, og som selv døde 1538⁵⁾.

Der findes imidlertid et hidtil utrykt Brev⁶⁾, hvoraf det fremgår, at en anden, med Bille-Ætten beslægtet Mogens ved samme Tid har opholdt sig i Skotland. Dette Brev, af hvilket

¹⁾ Rigsarkivet, Skotland og Orknørne 30 i, trykt i Aarsberetn. fra Geheimearch. I. 67 (og tidligere — efter skotsk Kilde — i *Epistolæ Jacobi Quarti, Jacobi Quinti et Mariæ Regum Scotorum I* (Edinburgi 1722) 168 f.; sstds. S. 174 findes et lignende Brev for „Magnus Beilde“ til Dronning Christine, jfr. også sstds. S. 186 (svarende til Skotland og Orknørne 30 in)).

²⁾ Sidst anf. St. S. 169—73. Instruksen er her dateret 12. 1512 (uden Angivelse af Måned); P. W. Becker, *De Rebus inter Ioannem et Christianum II ac Ludovicum XII et Iacobum IV a. MDXI—MDXIV actis* S. 82 f. (jfr. 80) henfører den til 12. Decbr., men da „Magnus Beld“s Kreditiv først er dateret 17. Jan. 1513, synes det rimeligere, ligesom det er sket i *Regesta dipl. hist. Dan. 2. Række Nr. *9864*, at indsætte Januar i Stedet for December i Instruksen's Datum, hvorved den vil blive af 12. Jan. 1513 efter vor Tidsregning (jfr. S. 272 Note 5).

³⁾ *Accounts of the lord high treasurer of Scotland* edited by Sir James Balfour Paul IV. 346, 348.

⁴⁾ Se således Hofman, *Danske Adelsmænd* III. 335 og Tab. I ved S. 323; P. W. Becker, anf. St. S. 80 f.; Allen, *De tre nord. Rigers Hist.* II. 125 (jfr. IV. I. 157, V. 354); Møllerup i *Hist. Tidsskr.* 5. R. V. 94.

⁵⁾ Møllerup og Meidell, *Bille-Ættens Hist.* I. 504 f. I *Hist. Tidsskr.* 5. R. V. 94 er der derimod indløbet en Unøjagtighed i Angivelsen af Mogens Billes Forældre.

⁶⁾ Rigsarkivet, Pers. Saml. Pap., Ove Bille, Udat. (Orig. med 1 brevlukkende Segl).

ganske vist kun Efterskriften har direkte Interesse for det foreliggende Spørgsmål, lyder fuldstændigt således:

Erlig oc welburdyg man mesther Owæ Bille syn kiere brodher kierlig kommendis thette breff.

Søstherlig kierlighe helssen edher nw oc altiit tillscreffuet met Gud. Kiere broder mesther Owæ Bille, tacker jeg eder kierlig oc ydmywglig for all broderlig kierlighed, som i haffuæ meg altiit bewiist i alle hande maade; Gud gaffuæ, thet jeg matlhæ leffuæ then dag, jeg kunnaæ noget forskyldet met edher; tha skall jeg were alleitiid ther redebwndhen till, som meg bør at giøre. Item kiere brodher, kommer gardhens aff graabrødercloster i Viborg bodh till eder om noghen erindhæ. som clostert ligger stoor magt paa, oc haffuer han ydermere scriffuelsæ till eder, som i faa at see; thi kiere broder, beder jeg eder kierlighe, at i ville for Gudz skyld oc for hwess jeg noghen tiidh kan forskyldte met eder, thet i vilde were hannom behielpelig met, at han kwnde faa myn herris tilladelsæ oc stadfestelsæ therpaa, som clostert kwnne were beholpen met. Kiere broder, hwad diell som i skulle haffuæ for breffuet eller for eders vmag, ville i well giøre oc bywde meg thet till met thette saame bodh; tha will jeg were eder ther good for, thet i skulle visselig faet forwdhen all hinder effter eders villiæ. Kiere broder, som i well fortencckæ, at then sisthæ tiid, jeg war hoss eder paa Kroghen, tha forhweruet i oc saame closter noghen priuilegia vtaff myn herris naade; sythen then dag haffuer saamæ brøder holdet for eder en songhen messæ for war frwæ alther om vghen, oc nw haffuer for^{ne} gardhen loffuet oc jett meg paa trow oc sandhen, thet han oc hanss brøder skulle ydermere i thette aar holde en songhen messæ for sancti Francisci alter for eder vtaff eders patrona sancta Anna hwer tistag, oc thertill haffuer for^{ne} brøder loffuet meg, at thi skulle were eders capellaner till Gud i theris messer oc andher gudztienest. Kiere broder, giører hervti, som myn gode trow er till eder, oc jeg kierlighe forskilde will i alle maade. Kiere broder, giører well oc syer myn modher oc myne brøder mange gode natther paa myne vegnæ. Raader oc bywder altiit offuer meg som offuer eders kiere søsther. Hermet eder thi helligtrefoldighed befalendis. Screffuet i Wiborg die Agnetis virginis.

Karinæ Billes dotther.

Seddel:

Kiere broder, bedher jeg eder for Gudz skyld oc for all then gode trow, jeg haffuer till edher, at i tage meg thet icki till mystickæ, at mit hod haffuer icki veret hooss edher; kiere broder, først Gud will, wii findess, tha skall jeg sye edher, hwad forsømmelss ther haffuer werett paa ferdhe. Kiere broder, maa i oc viide, thet jeg screff Mangnss Laurissß myn søn till twenne eller trende reysser i sommer met Skotther, som vare for Alburg, oc jeg haffuer inghen swar fott fraa hannom; ville i vell giøre oc bywde meg till, om i haffuæ noghen tidend faet fra hannom.

Den her i Efterskriften nævnte Mogens Lauridsøn var en Løvenbalk og turde være et større Publikum bedst bekendt fra H. F. Ewalds historiske Roman „Den skotske Kvinde paa Tjele“ som Genete Jacobsdatter Craigengelts Mand. Han var Søn af Brevskriverinden Karine Pedersdatter Bille (en Søster til Ove,

Esge og Mogens Bille) og af Laurids Mogenssøn (Løvenbalk), og som det fremgår af det aftrykte Brevs Efterskrift, har han altså opholdt sig i Skotland i alt Fald i Sommeren før den 21. Januar (dies Agnetis), da Brevet blev skrevet, og formodentlig også på den Tid, da Brevet skreves; i det mindste véd Moderen øjensynlig intet om, at han skulde være rejst derfra.

Som det vil ses, savner Brevet uheldigvis År. Imidlertid er det af Udskriften, sammenholdt med Brevets Indhold, klart, at det må være skrevet i Ove Billes Kanslertid og inden han blev Biskop i Århus, hvad der skete 1520; på den anden Side kan der efter den Måde, hvorpå Brevskriverinden anmoder Broderen om at hilse deres Moder, næppe være Tvivl om, at Brevet er skrevet, efter at denne sidste, Fru Anne Knudsdatter, var blevet Enke ved Peder Billes i 1508 indtrufne Død. Men der er intet til Hinder for, at Brevet kan tilhøre Kong Hans's Tid¹⁾, og i de skotske Skatmesterregnskaber forekommer der da også i 1512 Udgifter til Klæder m. m. til en „Mawnis Laurence“, ganske vist uden nærmere Angivelse af hans Herkomst²⁾.

Mogens Lauridssøn (Løvenbalk) har altså opholdt sig ved den skotske Konges Hof i alt Fald 1512, og det synes da på Forhånd lidet sandsynligt, at der her på én Gang skulde have levet 2 danske Mogens'er. Man kunde indvende, at de skotske Regnskaber netop gør Forskel på Mogens Bille og Mogens Lauridssøn. Men en nærmere Betragtning viser, at dette slet ikke er gennemført; thi medens Regnskaberne nævner Mogens Bille og Mogens Lauridssøn tilsammen 4 Gange, omtaler de langt hyppigere en Person, som de kun betegner som „Mawnis“ fra Danmark eller slet og ret som „Mawnis“ uden nærmere Tilføjelse³⁾, Betegnelser, der jo kun vilde være egnede til at vække For-

¹⁾ Brevskriverinden kan vel overhovedet vanskelig påvises som levende efter den nævnte Konges Død. I alt Fald omtaler Stamtavlen i Danm. Adels Aarvog 1903 S. 292 hende sidste Gang i 1511; men ganske vist forekommer hun endnu 1512 — som Fru Karine i Tjele — i et „Register på det Folk, som vorde forskrevet at komme Riget til Tjeneste in anno 1512“ (Bl. 3a; Danske Kongers Hist., Fasc. 3).

²⁾ Det ovfr. S. 273 Note 3 anførte Værk IV. 244, 370.

³⁾ Se det nævnte Værk IV. 644, de i Registret under „Mawnis“ anførte Steder.

virring, hvis der fandtes 2 danske Mogens'er, som skulde holdes ude fra hinanden¹⁾. Naturligere vilde det være, hvis alle de forskellige „Mawnis“er i Regnskaberne kun var forskellige Navne på én dansk Mand; men Spørgsmålet bliver da, om det rette Navn er Mogens Bille eller Mogens Lauridssøn (Løvenbalk), og hvis dette kan afgøres, hvorledes da det andet af de to Navne er fremkommet.

Når det drejer sig om at vælge mellem Mogens Pederssøn Bille og Mogens Lauridssøn (Løvenbalk), vilde man måske straks være tilbøjelig til at foretrække Mogens Bille, da hans Navn forekommer hyppigere i Kilderne end Mogens Lauridssøns. Alligevel turde det ved et nærmere Eftersyn vise sig, at det er den sidste og ikke Mogens Bille, der har opholdt sig i Skotland i Kong Hans's Tid og blev sendt til Danmark 1513. I et udateret Brev fra Jacob IV til Kong Hans, der synes at være fra samme Tid som Kreditivet af Januar 1513, men mulig aldrig er blevet til andet end et Udkast, nævner den skotske Konge nemlig Kong Hans's Kansler Magister Oswaldus Beilde som „Magnus Beilde“s „avunculus“²⁾. Oswaldus er selvfølgelig her kun en skotsk Oversættelse af det danske Ove, og hvad Slægtskabsforholdet angår, er der jo al Grund til at anse det for rigtig angivet, da Kong Jacob sikkert havde sin Viden derom fra „Mogens Bille“ selv. Men nu er det i højeste Grad usandsynligt, at en Mands kødelige Broder (hvad Ove Bille jo var i Forhold til Mogens Pederssøn Bille) skulde betegnes som hans avunculus i Stedet for med det naturlige Navn frater. Ordet frater kan i Tidens Sprog bruges om et fjernere Slægtskab end det mellem 2 virkelige Brødre, men at dette sidste Slægtskab

¹⁾ At Sendebudet til Danmark i 1513, der i sit Kreditiv og sin Instruktion hedder Mogens Bille, i Skotland ogsaa er blevet kaldt Mawnis alene, er sikkert nok. Ikke blot hedder han således i de skotske Regnskaber, hvor de forskellige Udgiftsposter anføres, som står i Forbindelse med hans Sendelse (anf. St. IV. 402, 431, 463; på dette sidste Sted dog Magnus); men det originale Kreditiv for ham (se ovfr. S. 273 Note 1) bærer på Bagsiden ved Siderne af Seglet 2 øjensynlig i det skotske Kancelli gjorte Påtegninger, der kun anfører Overbringerens Navn, og dette lyder på det ene Sted: Mawnis, men på det andet: Magnus Beld.

²⁾ Epistolæ Jacobi Quarti, Jacobi Quinti et Mariæ Regum Scotorum I. 173.

skulde betegnes med Ordet avunculus, er næppe tænkeligt. Avunculus har ganske vist i hin Tid også jævnlig en ret ubestemt Betydning; oprindeligt betyder det jo imidlertid Morbroder, og selv om det kan anvendes ved forskellige Slægtskabsforhold, der er fjernere end det mellem Morbroder og Søstersøn, kan det næppe benyttes om et, der er nærmere. Men hvis der med „Magnus Beilde“ er ment Mogens Lauridssøn (Løvenbalk), bortfalder Vanskeligheden, idet avunculus i så Fald netop får sin rigtige Betydning; thi Ove Bille var jo som Broder til Karine Pedersdatter Bille Morbroder til Mogens Lauridssøn. Og også ved en anden Lejlighed kan man finde Mogens Lauridssøn benævnet med Bille-Navnet. En halv Snes År senere, i 1525, var han atter i Skotland, denne Gang som Sendebud for Frederik I¹⁾, og han kaldes da på ny et Par Gange Mogens Bille, nemlig i Breve, som Tilhængere af Christiern II, der opholdt sig i Skotland, skrev til deres Herre²⁾.

Det kan således formentlig slås fast, at det er Mogens Lauridssøn, der har opholdt sig i Skotland i Kong Hans's Tid, og at det er ham, der betegnes med Navnet Mogens Bille, medens der altså under Forudsætning af denne Opfattelses Rigtighed intet vides om, at Mogens Pederssøn Bille har været i Skotland. Spørgsmålet bliver da, hvorledes Mogens Lauridssøn er kommet til Bille-Navnet. Hvis det kun drejede sig om Tilfældet fra 1525, kunde man tænke sig, at her forelå en ligefrem Fejltagelse, en Forveksling af de 2 Personer³⁾; men en sådan Forklaring slår ikke til for det længere Ophold i Kong Hans's Tid. Mogens Billes Navn har dengang næppe været synderlig kendt i Skotland, så at det kunde tillægges Mogens Lauridssøn blot ved en Forveksling, og efter de pågældende Kilders hele Karakter kan der ikke være Tvivl om, at Mogens Lauridssøn virkelig har gået

¹⁾ Allen, De tre nord. Rigers Hist. V. 109 f., 354.

²⁾ Allen, Breve og Aktstykker til Oplysn. af Christiern den Andens og Frederik den Førstes Hist. I Nr. 179 S. 355, 357, 360. Dipl. Norv. X Nr. 469. — Når Sendebudet i 1525 også hos Hvitfeld (VIII. 119, Folioudg. S. 1288) kaldes Mogens Bille, må dette altså ligeledes anses for en Forveksling med Mogens Lauridssøn.

³⁾ Således Allen, De tre nord. Rigers Hist. V. 354.

under Navnet Mogens Bille. Mulig har han først antaget dette Navn i Skotland; det forekommer, som nævnt, først i Året 1512, medens derimod en „Mawnis“ fra Danmark omtales i de skotske Regnskaber allerede i September 1507¹⁾. Og mulig er det især i Skotland, at han har båret Navnet; Kildernes Art kunde pege i den Retning, skønt en sådan Slutning ganske vist er en mislig Sag i et Tilfælde som det foreliggende, hvor der næppe vides synderligt om Mogens Lauridssøns Liv her i Landet i hans yngre Dage. Men Forklaringen på Navnets Opkomst er i alt Fald ret nærliggende. Mogens Lauridssøns Moder hørte jo til Billerne, og der foreligger da øjensynlig her et af de ret hyppig forekommende Tilfælde, hvor en Mand med Bibeholdelse af sit fædrene Våben antog sin Moders Slægtnavn, så at der, hvis Manden efterlod Børn, kunde opstå en hel ny Slægt med samme Navn som en ældre, men med et andet Våben²⁾. Noget sådant skete nu ikke her, idet allerede Mogens Lauridssøn selv igen opgav Bille-Navnet. Som nævnt, kaldes han Bille endnu 1525; i det følgende År fremkom imidlertid Frederik Is Påbud om, at de Adelsmænd, som ikke havde faste Tilnavne, skulde antage sådanne „udi så Måde, at de, som føre ens Skjold og Hjelm, skulle have ens Tilnavn“³⁾, og i ethvert Fald fra 1528 kan man så finde Mogens Lauridssøn benævnet Mogens Løvenbalk⁴⁾, altså med det Familienavn, hvorved Eftertiden betegner hele Slægten.

Endnu skal her tilføjes et Par Ord om Mogens Lauridssøns Ophold ved det skotske Hof i Århundredets 2 første Årtier.

¹⁾ Det ovfr. S. 273 Note 3 anførte Værk IV. 49, jfr. 50—53. Det må dog nævnes, at der for Tiden Aug. 1508—Aug. 1511 ingen Regnskaber findes.

²⁾ Jfr. Thiset i Hist. Tidsskr. 5. R. I. 605—38, bl. a. Eksemplerne S. 636 f.

³⁾ Kong Fred. den Førstes danske Registr. S. 347, jfr. Heise i Hist. Tidsskr. 5. R. I. 558. Når Heise på sidstnævnte Sted nævner Tilfælde fra andre Familiers Navnebrug, som har været egnede til at frembringe Forvirring, og som, „maaske forstærkede med flere lignende, nu ukjendte“ Tilfælde, efter hans Mening „har virket til at fremkalde“ det kongelige Påbud, kan man jo have Lov at henregne Mogens Lauridssøns Brug af Bille-Navnet til sådanne „lignende“ Tilfælde. Det synes heller ikke udelukket, at de dalevende Medlemmer af Bille-Slægten kan have set skævt til, at deres gamle Familienavn således kom i Brug i en helt anden Slægt.

⁴⁾ Kong Fred. den Førstes danske Registr. S. 191, 314, 458, 466, 475 f. (S. 371 derimod kun Mogens Lauridssøn endnu 1531). Dipl. Viberg. Nr. 235.

Som alt berørt, forekommer „Mawnis“ fra Danmark i de skotske Regnskaber fra September 1507 af¹⁾. Regnskaberne for August 1508—August 1511 er tabte, men i de derefter følgende Regnskaber nævnes han atter indtil Januar 1513. Han er blevet „educatus“ blandt Kongens „honorarii juvenes“²⁾, og der udbetales i Regnskaberne Penge til hans Beklædning m. m.; men om nogen egentlig Opdragelse er der sikkert ikke Tale, derimod vel om en Uddannelse i alt, hvad et ungt Menneske kunde lære ved en Konges Hof. Ret gammel har han naturligvis ikke været — hans Moder var hans Faders anden Hustru, og den første skal være død c. 1488,³⁾ — men heller ikke noget helt Barn, når Kongen i 1513 kunde bruge ham i en diplomatisk Sendelse til Danmark⁴⁾. Efter alt, hvad man kan skønne, er han sejlet fra Skotland i Januar 1513⁵⁾, og han benyttede sit Ophold i Danmark bl. a. til at hverve en Bøsseskytte („gunnar“) Peter Beym til skotsk Tjeneste. Den første Gang, da Bøsseskytten fik udbetalt Løn i Skotland, var, som det synes, ved Slutningen af Maj⁶⁾, og han er da muligvis kommet til Skotland ikke længe i Forvejen. Om han er rejst derover sammen med Mogens Lauridsøn, vides ikke⁷⁾; men denne er i ethvert Fald vendt tilbage til Kong Jacob. Det fremgår allerede af Hvitfeldts Beretning om

¹⁾ Jvfr. ovfr. S. 278. Derimod nævner Regnskaberne ham ikke tidligere (han forekommer i det mindste ikke i deres Registre), skønt der er bevaret Regnskaber lige fra 1501 til Aug. 1508. Når da Mollerup (Bille-Ættens Hist. I. 504 f.) lader „Mogens Bille“ være i Skotland allerede fra 1504, er han øjensynlig blevet vildledt af en mindre nøjagtig skriftlig Meddelelse til ham fra Skotland vedrørende de for de pågældende År dengang endnu ikke udgivne Regnskaber (Hist. Tidsskr. 5. R. V. 93 f.).

²⁾ Epistolæ Jacobi Quarti, Jacobi Quinti et Mariæ Regum Scotorum I. 173.

³⁾ Danm. Adels Aarvog 1903 S. 291.

⁴⁾ Udtrykket „a teneris educatus“ i det nedfr. meddelte Brev af 24. Apr. 1515 skal således sikkert ikke tages alt for bogstavelig.

⁵⁾ Se Kreditivets Datum ovfr. S. 272 og Datoerne i Accounts of the lord high treasurer of Scotland IV. 402, 431, 463. Derimod behøver Notitserne sstds. S. 404 f. ikke at forstås således, at han var i Skotland i Febr. 1513.

⁶⁾ Anf. St. IV. 480 (jfr. 498, 507).

⁷⁾ Skulde det være dem, der har overbragt Budskabet om Kong Hans's Død? 13. Maj 1513 købes (eller i hvert Fald betales) der Sørgeklæder til Jacob IV med flere i Anledning af den danske Konges Død, og 17. Maj læses der i Skotland Sjølemesse for denne (anf. St. IV. 422, 439).

„Mogens Bilde“s Sendelse 1513¹⁾, og de skotske Regnskaber viser, at han i Juni og Juli 1513 på ny var i Skotland²⁾. Men fra August 1513 til Juni 1515 mangler Regnskaberne atter, og da de igen begynder, var Mogens Lauridssøn rejst tilbage til Danmark. Han var blevet hjemkaldt af sine danske Slægtninge, som det hedder i et Anbefalingsbrev³⁾, som Jacob IV.s Enke Margrethe (den engelske Konge Henrik VIII.s Søster) under 24. April 1515 medgav „Magnus Beld“ til Christiern II, og ifølge hvilket hun må antages at have betroet ham Udførelsen af et særligt Hverv hos den danske Konge. Brevet har følgende Ordlyd:

Illustrissimo et potentissimo principi Cristierno Dacie, Suecie, Noruegie, Slauorum et Gothorum regi, Holsacie, Stormarie, Ditmarie duci. in Oldenborg et Delmenhorst comiti.

Illustrissimo et potentissimo principi Cristierno dei gracia Dacie, Suecie, Noruegie, Slauorum et Gothorum regi, Holsacie, Stormarie, Ditmarie duci, in Oldenborg et Delmenhorst comiti Margareta regina Scocie salutem et felices successus. Illustrissi[me] et potentissime princeps, Magnus Beld vester nacione subditus, a teneris educatus, juuenem se prestitit sua domo non [indignum, qui regi et nobis liberaliter inseruiens mores et vitam sic composuit, vt vndique gratus in hoc regno occurrat et nostro seruicio satis intentus. Nunc domum se dimitti postulauit, a suis accersitus et hinc euocatus. Eum maiestati vestre commendatum habemus, nam probe et decenter hic versatus nostram commendacionem meruit. Cui ad vos mandata dedimus; sibi fidem esse apud vos nostro nomine, rogamus. Illustrissime et potentissime princeps, feliciter viuite. Ex oppido Edinburgo vigesimo quarto die mensis aprilis anno quintodecimo supra millesimum et quingentesimum.

Regina Scocie testamentaria regis tutrix

‘Margaret R.’

Når Frederik I da 10 År senere, i 1525, valgte en forholdsvis så lidet fremtrædende Mand som Mogens Lauridssøn til Sendelsen til Skotland, turde der efter det her anførte ikke være Tvivl om, at Valget skyldtes det Kendskab til skotske Personer og Forhold, som Mogens Lauridssøn havde erhvervet i sine yngre År. Og at dette Kendskab er kommet ham til god Nytte på Sendelsen

¹⁾ Hvitf. VII. 17 (Folioudg. S. 1100): „Disse .Erinder og denne Besked hvervede og fik Mogens Bilde.“

²⁾ Accounts of the lord high treasurer of Scotland IV. 413, 435 f.

³⁾ Rigsarkivet, Skotland og Orknøerne 30 o (Orig. på Papir med Spor af 1 brevlukkende Segl).

⁴⁾ Uden Tvivl egenhændig Underskrift.

under hans Bestræbelser for at skade Christiern II.s Tilhængere så meget som muligt, turde også være utvivlsomt efter den Måde, hvorpå disse sidste omtaler ham i deres Breve¹⁾).

Meddelelser om Samfundets Anliggender.

Bestyrelsen for **Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalthistorie** bestaar for Tiden af følgende Medlemmer:

Norske Afdeling:	Danske Afdeling:
Expeditionschef A. Collett* , Formand,	Forfatter L. Bobé* ,
Professor, Dr. L. Daae* ,	Arkivsekretær i Rigsarkivet G. L. Grove* ,
Kommandør T. Dannevig ,	Sekretær,
Rektor i Stavanger, A. E. Erichsen ,	Oberst H. W. Harbou* ,
Afdelingschef i Udenrigsdepartementet	Overretssagfører P. Hennings ,
A. Chr. Z. Kielland ,	Etatsraad, Stiftsskriver H. R. Hiort-
Artillerikaptajn Chr. M. Munthe ,	Lorenzen ,
Amanuensis i Rigsarkivet A. W. Rasch ,	Professor C. Nyrop ,
Sekretær,	Sognepræst, Dr. H. F. Rørdam , Lyngby,
Arkivar i Rigsarkivet E. A. Thomle* ,	Hofjægermester C. E. A. Schøller .
Fhv. Sognepræst D. S. Thrup .	Kreditforeningskasserer F. C. W. Sommer ,
	Arkivar i Rigsarkivet A. Thiset* ,
	Formand.

De med * betegnede Herrer udgjøre Skriftudvalgene.

Samfundets Regnskab for 1905 er aflagt af Sekretæren for den danske Afdeling og godhedsfuldt revideret af Dhr. Hofjægermester C. E. A. Schøller og Oberstløjtnant H. F. Grandjean. Ved Revisionen fandtes Intet at erindre.

Til Medlemmer af Bestyrelsens danske Afdeling er i Aar valgt Etatsraad, Stiftsskriver H. R. Hiort-Lorenzen og Overretssagfører P. Hennings, medens Provinsarkivar G. L. Wad efter eget Ønske udtraadte. Til Medlem af Skriftudvalget i dennes Sted valgtes L. Bobé. Bestyrelsen vedtog at nedsætte Prisen paa ældre Aargange af Tidsskriftet, se Omslaget.

Til Hjælp til Tidsskriftets Udgivelse har Samfundet, hvis Regnskab for 1905 var tyngt af Udgifter til Jubilæumsheftet, haft den Glæde af den Raben-Levetzauske Fond at modtage 300 Kr.

Samfundets Bogsamling opbevares hos den danske Kommissionær, hvorfra de udlaanes til Medlemmerne.

Antallet af Medlemmer var ved Udgangen af 1906 296, deraf 91 norske, 205 danske og Udlændinge.

¹⁾ Se de ovfr. S. 277 Note 2 nævnte Steder.

Oversigt over Regnskabet for 1905.

Indtægt.	Aktiver.	Kasse-Indtægt.	Udgift.	Aktiver.	Kasse-Udgift.
I. Kassebeholdning ved Regnskabsaff. for 1904:			I. Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts Legat“ tilskreven Kapitalen.....		26,39
A. Paa Sparekassebog Nr. 1.....			II. Honorarer.....		484,25
B. — — — Nr. 2.....		403,98	III. Papir.....		344,74
			IVa. Trykning.....		1341,50
Aktiverne udgjorde ved samme Tid:			IVb. Reproduktioner til Jubilæumsheftet.....		334,70
A. Indskrivningsbevis Litr. G., Fol. 1728..	500,00		V. Hefkning.....		118,75
B. Tillæg til Grundkap. paa Sparekassebog Nr. 2.....	100,00		VI. Kommissionsrabat.....		298,12
C. „En Unævnts Legat“ indestaaende paa Sparekassebøger.....	1560,75		VII. Leje af Lokale til Opbevaring af Samfundets Skrifter.....		24,00
D. Tilgang i 1905: Halvdelen af Aarsrenten af „En Unævnts Legat“ tilskreven Kapitalen.....	26,39		VIII. Assurance og Porto.....		16,16
II Medlemsbidrag for 1904.....		1746,00	IX. Kassebeholdning ved Udgangen af 1904:		÷ 0,16
III. Solgt af Samfundets Skrifter.....		240,00	Til Balance anføres Aktivbeholdningen ved Udgangen af 1905:		
IV. Understøttelse gennem Kultusministeriet..		500,00	A. Indskrivningsbevis G., Fol. 1728.....		500,00
V. Renter.....		98,47	B. Tillæg til Grundfond (hævet ved Sparekassebog 2).....		100,00
			C. „En Unævnts Legat“ (Sparekb. N. 3 1442,38, N. 4 144,76)....		1560,75
				2187,14	
Balance...	2187,14	2988,45	Balance...	2187,14	2988,45

Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk-norsk Genealogi og Personalhistorie.

(1906.)

Danske Medlemmer.

Hs. Maj. Kongens Haandbibliothek.

Hs. Højhed Prins Hans af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg.

Aalborg Stiftsbibliothek.

Ahlefeldt-Laurvig, C. J. F., Lensgreve. Kmh., Tranekær.

F. W., Greve, Cand. polit., Møllerup.

Andersen, A. H., Sognepræst, N. Alslev. Askov Højskole.

Bang, V., Sognepræst. Kirke-Hvalsø.

Barth, Erling, Cand. jur.

Bauditz, V., Toldkontrollør.

Behrens, C., Redaktør.

Bidstrup, J., Arkivskriver.

Bille-Brahe-Selby, Lensgreve. Kmh., Brahesminde.

Bloch, J., Arkivsekretær.

Bobé, L., Forfatter.

Bock, R. E., Grosserer.

Boeck, H., Premierløjtnant.

Bondesen, I., Skoleinspektør.

—, **P. C. B.**, Skolelærer, Magleby.

Bornemann, C., Kammerherre.

Boye, M. A., Sognepræst, Odder.

Brandt, Jacob, Sagf., Aarhus.

Brockenhuus-Schack, L. F. H., Greve. Amtmand, Svendborg. (†)

Bryndum, Cand. polyt. Silkeborg.

Brønnum, Forpagter, Gudumlund.

Buntzen, Andr., Cand. jur.

Bøgh, Justitsraad, Tranekær.

Bøgh, Nie., Professor (†).

Carlsen, E., Stiftsdame, Gl. Kjøgegaard.

Carøe, K. F., Kredslege.

Cederfeld de Simonsen, C. C. S., Provst, Tyrsted.

Christensen, Chr. Villads, Dr. phil., Raadstuearkivar.

Colding, T. A., Cand. polyt., Ingeniør.

Dahl, F., Professor.

Dam, E., Cand. pharm.

Danneskjold-Samsøe, Lensgreve. Kmh., Gisselfeldt.

Dessau, Martin, Etatsraad.

Dons, J., Etatsraad.

Elvius, S., Justitsraad.

Erslev, K., Professor.

Estrup, J., cand. theol.

Estrup, J. B. S. Godsejer.

Fausbøll, Th. Hauch, Redaktør.

Foss, Vilh., Grosserer.

Fridericia, J. A., Dr. phil., Professor.

Friis, C., Cand. phil.

Frijs, M. Krag-Juel-Vind, Lensgreve, Kmh., Frijsenborg.

Fyens Stiftsbibliothek, Odense.

Fyens Stifts Læseforening, Odense.

Gad, Fr., Boghandler.

Garnisonsbibliotheket, Kjøbenhavn. Generalstaben.

Giersing, N. V., Kancellist i Marinem.

Gjellerup, S. M., Underbibliothekar.

Gram, H., Kontorchef i Landbrugsmin.

Grandjean, H. F., Oberstltn.

—, **P. B.**, Litterat.

Grevenkop-Castenskiold, Hofjægermester. Hagested.

Grove, G. L., Arkivsekretær.

Gronvald, F., Kontorchef.

Hagemann, H. A. K., Sognepræst, Vinding.

Hagen, S., Komponist.

Hagerup, E., Boghandler.

Handels- og Kontoristforeningen.

Hansen, J. H., Lærer, Kjøge.

—, **N.**, Lærer, Aaker østre Skole.

—, **S.**, Cand. mag., Vejle.

Harbou, H. W., Oberst, Helsingør.

Harder, F. C. C., Justitsraad.

Hartvig, F., Tegner.

- Heckscher, R.**, Frøken.
Hedemann, C. E., Oberst.
Heering, P., Grosserer.
Hennings, P., Overretssagfører.
Herlufsholms Skolebibliothek.
Hiort-Lorenzen, H. R., Etatsraad,
 Stiftsskriver, Roskilde.
Hirsch, J. C. W., Oberstltn.
Hirschsprung, Bernhard, Fabrikant.
 —, **Holger**, Direktør.
Holm, E., Dr. phil., Professor.
Holten, J., Etatsraad.
Hovgaard, Frue.
Hvass, A., Overretssagfører.
Hvidt, L. N., Dispatchør.
Højesteret.
Industriforeningen.
Ingerslev, V., Dr. med., Distriktslæge,
 Præstø.
Jacobæus, A., Direktør.
Jantzen, A. T., Sognepræst, Gjentofte.
Jensen, C. A., Musæumsassistent.
 —, **S. H.**, Distriktslæge, Nordby.
 —, Typograf, Nykjøbing p. F.
Joensen, J. C., Kolonibestyrer, Egedes-
 minde, Grønland.
Juel-Broekdorff, Baron, Kmh., Taa-
 singe (†).
Kaas, Fr., Ingeniør, Helsingør.
Kiær, H. S., Læge, Grønland.
Klubben, Kjøbenhavn.
Knuetzon, N. H., Grosserer, Fredens-
 borg.
Koefoed, J., Statsraadssekretær.
Krabbe, C., Herredsfoged, Kjellerup.
Krag, C. M. G. R., Etatsraad.
Krarup, F., fhv. Registratør.
Krigsministeriet.
Lange, C., fhv. Godsejer, Helsingør.
 —, **Nana**, Cand. mag.
Langgaard, Halfdan, Stud. med.
Langkilde, C. V., Proprietær.
Larsen, H. F., Overretssagfører.
Leschly, M., General, Aarhus.
Lesser, J. A. L., Oberstltn., Helsingør.
Liebe, C., Højesteretssagfører.
Liisberg, H. C. Bering, Slotsforvalter.
Lind, B., Frue.
Lindgaard, Hofjægmester, Lykkes-
 holm.
Lissau, F. O., Kasserer.
- Lund, E. F. S.**, Musæumsinspektør.
Lyng, Herman, Boghandler.
Lüttken, V., Sognepræst, Rudkjøbing.
Løvenskiold, Adam, Godsejer, Chris-
 tianslund.
Malling, Wm., Etatsraad, Grosserer.
Mansa, C., Godsejer, Sø paa Mors.
Marquard, H. F. T. E., Arkivassistent.
Marstrand., Student.
Meidell, F., Kaptajn.
Møller, Th., Præst, Birkerød.
Mørkeberg, H., Sagfører, Nykjøb. p. S.
Norrie, G., Korpslæge.
Nutzhorn, Cand. theol., Askov.
Nyrop, C., Professor.
Petersen, Jul., Professor, Dr. med.
Prip, Sognepræst, Ousø.
Provinsarkivet for Sjælland m. m.
Provinsarkivet for Fyen.
Provinsarkivet for Nørrejylland.
Raadhusbibliotheket, Kjøbenhavn.
Reedtz-Thott, Lensbaron, Gehejme-
 konferentsr., Kammerherre, Gaunø.
Reitzel, C. A., Boghandler.
Reventlow, Chr. E., Lensgreve, Hof-
 jægmester, Christianssæde.
Richter, J. C. L., Sognepræst, Vejen.
 —, **V.**, Overretssagfører.
Rigsdagens Bogsamling.
Rist, P. F., Oberst.
Roede, E., Overretssagfører.
 —, **H. C.**, Arkivassistent.
Roepstorff, C. S. de, Forstkandidat.
Rosendal, Højskoleforstander, Lyngby.
Rosenstand, F., Gehejmeetatsraad.
Rüttau, T. A. N., Bibliothekar.
Ronne lærde Skole.
Rordam, H. F., Dr. phil., Sognepræst.
 Lyngby.
Seavenius, J. F., Kulnr.
 —, **O. B.**, Godsejer, Voergaard.
Scheel, F. C. R., Greve, Kmhr., Ry-
 gaard.
Schmidt, Aage.
 —, **L. H.**, fhv. Sognepræst.
 —, **Vald.**, Professor.
Schou, V., Cand. polit., Antvorskov.
Schougaard, H. L., Sognepræst, O.
 Ulslev.
Schulin-Zeuthen, C. J. W., Greve,
 Hofjægmester, Tølløse.

- Schøller, C. E. A., Hofjægerm., Margard.
 Schönberg, K., Boghandler.
 Schönning, N. R., Kontorchef.
 Sehested, K., Kammerherre.
 Sjællands Stiftsbibliothek, Roskilde.
 Smidt, C. L., Etatsraad.
 Sommer, F., Kasserer.
 Sonne, T., Grosserer.
 Sorø Akademies Bibliothek.
 Spandet, P. J. N., Sognepræst, Hjortlund.
 Storck, H., Professor.
 Studenterforeningen.
 Thiele, J., Insp. ved Kobberstiksaml.
 Thiset, A., Arkivar i Rigsarkivet.
 Thorkekin, B. F. J., Oberst.
 Tilemann, H. C. J., Godsinspektør, Mosager.
 Troels-Lund, Dr. phil., Professor, Ordenshistoriograf.
 Tuxen, A. P., Oberst, Nyborg.
- Tønder, J. N., Læge, Jerslev.
 Udenrigsministeriet.
 Ulrich, G., Justitsraad.
 Wad, G. L., Provinsarkivar, Odense.
 Waiddtlov, P. C., Agent, Svendborg.
 Wandall, B., Kjøbmand, Aarhus.
 Varder, G., Præst, Rønnebæk.
 Wassard, Th., Cand. polit., Odense.
 Wassmann, K., Missionær, Grønland.
 Vedel, S., Overretsassessor.
 Weidemann, Amtsforvalter, Aalborg.
 Weitemeyer, H., Mag. art.
 Viborg Kathedralskole.
 Vind, S., Hofjægerm., Sanderumgaard.
 With-Seidelin, C., Kommandør.
 Wittroch, H. G., Stationsforstander, Køge.
 Volf, P. R., Stiftsprovst, Storehedinge.
 Volquartz, J., Grosserer.
 Wroblewski, Otto B., Boghandler.
 Zytphen-Adeler, G. C., Baron, Arkivar.

Norske Medlemmer.

- Aalholm, J., Kaptajn, Arendal.
 Angell, H. B., Overretssagf., Bergen.
 Arendals Bibliothek.
 Aschehoug, T. H., Professor, Kristiania.
 Backer, Z., Overretssagfører, Larvik.
 Bendixen, B. E. R., Skolebestyrer, Bergen.
 Bergens Musæum.
 Bergens offentlige Bibliothek.
 Bergens Stiftsarkiv.
 Bergwitz, Joh. Kielland, Overretssagfører, Kristiania.
 Borch, Thorgeir, Skien.
 Brandt, Wilhelmine, Frk., Kristiania.
 Brodtkorb, Enkefrue, Kjørbo pr. Sandvigen.
 Bull, N. R., Bureauchef, Kristiania.
 Burehardt, Kaptajn, Kristiania.
 Castberg, P. H., Eankchef, Kristiania.
 Christensen, T. C., Toldinsp., Arendal.
 Collett, A., Expeditionschef, Kristiania.
 Daae, L., Professor, Dr., Bygdø.
 Dahll, L. C., Oberst, Kristiania.
 Dannevig, T., Kommandørkaptajn, Kristiania.
 Reichmanske Bibliothek, Kristiania.
 Delgobe, C. A., Translator, Kristiania.
- „Den gode Hensigt“, Bergen.
 Dons, Carl, Direktør, Kristiania.
 Erichsen, A. E., Rektor, Stavanger.
 Falek, Hagb., Kontorist, Kristiania.
 Falek, Overretssagfører, Arendal.
 Finne-Grønn, S. H., Sekretær, Kristiania.
 Fjelde, Frue, Nord Dakota.
 Frederikshalds Stadsbibliothek.
 Generalstabens Bibliothek, Kristiania.
 Giertsen, J., Kjøbmand, Bergen.
 Gram, Harald, Student, Kristiania.
 Grüner, H., Oberst, Kristiania.
 Grøgaard, J. B., Artillerikaptajn, Kristiania.
 Hagemann, Axel, Skovinspektør, Tromsø.
 Heiberg, Godsejer, Amble, Sogn.
 —, Thv., Dr. phil., Kristiania.
 Hertzberg, N., Advokat, Molde.
 Holt, Johan Sverdrup, Chefø, Kina.
 Johansen, O. F., Toldkontr., Kristiania.
 Johnson, G., Sognepræst, Etnedalen.
 Kielland, Axel, Afdelingschef i Udenrigsdepartementet, Kristiania.

- Knagenhjelm, Jac.**, Expeditionschef, Kristiania.
Kolderup, Edv. Rosenvinge, Kristiania.
v. Krogh, A., Konsul, Kristiania.
Lammers, Direktør, Drammen.
Landgraaf, J. F. K., Overlærer, Grimstad.
Lassen, W., Bureauchef, Kristiania (†).
Lillehammer højere Almenskole.
Lochmann, A., Cand. jur., Kristiania.
Lundgreen, Fr., Trondhjem.
Lystrup, J., Grosserer, Kristiania.
Løvrig, Chr., Lensmand, Førde, Søndhordland.
Magnus, Wilhelm, Læge, Kristiania.
Marinens Bibliothek, Horten.
Michelet, G., Oberst, Næs pr. Tønsberg.
Moe, Georg, Sorenskriver, Moisund, Sætersdalen.
Munthe, C.M., Artillerikapt., Kristiania.
Neumann, H. H., Sognepræst, Skiaaker.
Nielsen, Yngvar, Prof., Dr., Kristiania.
Nyqvist, O. P., Læge, Molde.
Olsen, E., Florø.
Olsen, Johan Nordahl, Bergen.
Paus, Chr., Kristiania.
Pedersen, Tord, Adjunkt, Drammen.
Pettersen, Hjalmar, Universitetsbibliothekar, Kristiania.
- Prebensen, N.**, Minister, St. Petersborg.
Rasch, A. W., Arkivamanuensis, Kristiania.
Rigsarkivet, Kristiania.
Salicath, F. T., Redaktør af Lovtidende, Kristiania.
Schiøth, H., Overlærer, Kristiania.
Schwabe-Hansen, Cand. jur., Kristiania.
Schweigaard, J. E., Sanitetskaptajn, Kristiania.
Selskab, det norske, Kristiania.
Sollied, Olaf, Direkt., Rønvik p. Bodø.
Stang, N. A., Grosserer, Frederikshald.
Stavanger Kommunebibliothek.
Steffens, Haagen Krog, Arkivamanuensis, Kristiania.
Stiftsarkivet, Trondhjem
Thaulow, Fritz, Læge, Skjærdalen.
—, Jeanette, Frøken, Kristiania.
Thomle, C., Enkefrue, Kristiania.
—, E. A., Arkivar, Kristiania.
Thrap, D., Sognepræst, Kristiania.
Tromsø Kommunebibliothek.
Trondhjems Folkebibliothek.
Universitetsbibliotheket, Kristiania.
Videnskabers Selskab. kgl. norske, Trondhjem.
Zeier, Joh., Overretssagfører, Hamar.

Udenlandske Medlemmer.

- Akademisk Boghandel**, Upsala.
Balle, Frederikke, Bruunsgränd, Stockholm.
Det kgl. Bibliothek, Stockholm.
Halling, Dr. med., Sanitetsraad, Glückstadt.
- Kaas, J. v.**, Baron, Buda-Pest.
Trolle Boude, C. J., Greve, Sverige.
Universitetsbibliotheket, Lund.
Vig, P. S., Professor, Amerika.

Register.

(Af Arkivassistent *H. C. Roede.*)

- Aagesen, Beate 109. — Claus, Mønster-
skr. 109. — Frederikke Joh. Eli-
sab. 231. — Maria Elisab. 231.
— Pet. Chr. Rasmus, Kontorchef
231.
- Aalborg, Jens Thomsen, Kap. 18 f.
- Aareby, Matthias. Pr. 88. — Mette Eli-
sab. 88.
- Aaslew, Inger Birgitte 207.
- Abrahams, Stud. 244, 247.
- Abrahamson, Werner Hans Fr., Forf.
213.
- Agnefæst, Kirsten Hansdt. 39 f. — Laur.
Jacobsen 39.
- Ablefeldt, Ferd. Ant. Chr., Hofmarschal
211 ff., 218 f., 224. — Henn. 145.
— Volf Henr. 144 f.
- v. Ahnen, Dorte 146. — Hedevig 148.
— Karen 148. — Preben, Amtm.
148.
- Alba, Hertug af 56, 74.
- Albek, Nicoline A. C. 249.
- Albertin, Peter, Stud. 145.
- Allesen, Fam. 178.
- Alrøe, Ellen Marie 23.
- Als, Anna Maria 103.
- Alsløw, Jens Hansen. Pr. 26, 29 ff. —
Margrethe 31.
- Ambrosius, Anna C. 166.
- Anchersen, Ancher, Bisp 18 f.
- Andersen (-datter), Anders 48. — Anna
Jacobsdt. 90. — Anna Sophie 48.
— Birgitte 48. — Claus, Lagm.
90. — H. C., Digter 259 f., 262 ff.
— Jens 29. — Karen Laur.dt. 114.
- Maren 9 f., 17. — Morten, Rek-
tor 33. — Ove 90. — Søren, Skibs-
reder 114.
- Andræ, C. C. G., Gehkonfr. 267.
- Anker, Bernt 258.
- Anna Sophia, Dronn. 102.
- Arenfeldt, Ltn., 240—244.
- Astrup, Mette Marie, kgl. Skuesp. inde
249.
- d'Auchamp, Franciska Sophie Louise
(Anna Louise Sophie Elisabeth) 250.
— François Louis, Gen.kr.komm.
250. — Sophie Elisab. 250.
- Austad, Gunhild Davidsdt. 44, 46 f. —
Hans Jacobsen 47. — Nicolaj Ja-
cobsen 44—48.
- Baden, Student 183.
- Badenhaupt, Ermgaard Johansdt. 80. —
— Johanna Frederica 77. 80.
- Bager, Fam. 178. — Johan, Amtsf. forv.
102. — Oluf, Raadm. 178.
- Bagge, Lorenz, Hovm. 102.
- Bagger, Hans, Bisp 102. — Ole Hansen,
res. Kap. 32, 87.
- Baggesen, Fam. 178. — Carl Reinb.
158. — Ernst 158. — Jens, Digter
155, 158, 204. — Sophie 204.
- Balslev, Cathr. Stoud 181.
- Bang, Anna 79. — Ellen Margr. 89.
— Hans Clausen, Pr. 79. — Hans
Nielsen 79. — Jens Madsen 78 f.
— Mette 77, 79 f. — Niels, Pr.
76, 78 f. — Niels Hansen, Bisp
78. — Pernilla Jensdt. 78 f. —
Dr. 89.

- Banner, Fam. 84.
 Barnekow, Anna Christiane Rosine 249.
 — Chr. Robertus M. J. 249.
 Barner, Stiftamt. 107.
 Barth, Byf. 134.
 Bartrum, Søren, Byf. 49.
 Bartsker, Didr. Hansen, Pr. 145. —
 Joh. Clementsen, Pr. 145.
 Basballe, Anna Cathar. 105.
 Beenfeldt, Herm. Fr., Gen.ltn. 148. —
 Marie Elisab. 148.
 Bentzen, Arild, Subrektor 14.
 Benzien, Anna Maria 177. — C. T. B.
 175 f.
 Benzon, Fam. 84.
 de Berenfels de Warnau, Megtele Margr.
 Eugenie 139. — Margr. Megtele
 139. — Niclas Chr.. Ob.ltn. 139.
 Berg, Anne 107.
 Berge, Torsten Taraldson 46.
 Bergendal, J. P., se Pedersen, Jens, Pr.
 Bergsøe, 232.
 Bering, Vitus, Historieskriver 102.
 Bernhoft, And. Chr. 89. — Anna 89.
 — Boel Magdal. 89 f. — Georg
 Chr., Pr. 89.
 Bernstorff, J. H. E., Min. 92, 96.
 Berntsen, Laurits, Pr. 40. — Mette
 Iversdt. 40.
 Berthelsen, Claus, Præs. 34. — Ellen
 Margr. 89. — Troels 88 f.
 Beskow, B. v., sv. Digter 270.
 Beym, Peter, Bøsseskytte 279.
 Bigum, Cathr. Berntsd. 12 ff. — Jens
 Lauritsen, Byfgd. 12 f.
 Bille, Fam. 272 f., 278. — Esge, 273,
 275. — Karine Pedersdt. 274 f.,
 277 ff. — Mogens 275. — Ove,
 Bisp 273—277. — Peder 273, 275.
 — Steen Andersen, Ob. 145. —
 Kfr. 83.
 Billemann, Ltn. 240.
 Birkeland, Anna Kirstine Ped.dt. 39 f.
 — Stener Eriksen 39 f. — Tarald
 Baardsen 34.
 Bissen, H. V., Billedb. 264.
 Bjelke, Jørgen, Stath. 102.
 Bjørn, Anna Lauritzdt. 112, 120 ff.,
 125, 127, 140, 142. — (Bjørnsen)
 Herman 120. — Jørgen, Ob.ltn.
 121, 125, 127, 142. — Jørgen,
 Guvern. 120 f., 125, 141 f. — Karen
 230 f. — Margr. 121. — Margr.
 121.
 Bloch, S., Rektor 182, 187, 244.
 Blom, Gustava 233.
 Bojesen, Dorthe Soph. 106. — Rasmus
 Bruun, Postdir. 100, 109. — Søren,
 Byf. 106.
 Borberg, Anders Knudsen 9.
 Borch, Andr., Slotsforv. 109. — Birgitte
 109. — P., fhv. Direktør 90. —
 Peder, Prok. 236. — Prof. 233.
 Borchardsen, Alhed 123.
 Borchersen, Johan, Bisp 3.
 Bording, Anders, Digter 179.
 Borgen, Adam Christopher 82. — Adam
 Christopher, Barn 82. — Anna
 Margr. 81 f. — Anna Susanna 82.
 — Armgoth Ulrica 82. — Claus,
 Pr. 81 f. — David 82. — Diderich
 82. — Hilleborg Marie 82. — Ide
 Sophie 82. — Jens 82. — Magda-
 lene Christine 82. — Magd. Kir-
 stine 82. — Marcus 82. — Mat-
 this 82. — Peder 82. — Pet.
 Chr. 82.
 Bornemann, J. J., 210. — Prof. 183.
 Boudet, Skuesp. inde 207.
 Bournonville, A. A., Balletm. 272.
 Boye, Caspar J., Digter 270, 272.
 Braatan, Christen 269.
 Brant, Povl Nielsen, Pr. 15.
 Brauer, Joh. George 220.
 Braunmann, Chr., Vicelagn. 113.
 Brecklef, Willum 43.
 Bredsdorff, Fam. 181. — Cathr. Stoud
 181. — Ellen Cath. 181 f., 185,
 187. — Jacob Hornemann, Prof.
 181—199. — Joh. Chr., Pr. 182. —
 Morten Thomsen, Pr. 181 f., 187.
 — Petrine Jacobine 181—199. —
 Rose 185. — Thom. Chr., Pr. 193.
 — Thomas Mortensen, Pr. 181, 190.
 — Frue, f. Schlcgel 182.
 Brehme, Michael, Kirurg 64.
 de Brier, Isabella 110.
 Bril, (Skuespiller), 207.
 Brinch, Karen Laur.dt. 114. — Karen
 Sørensd. 114 f., 130. — Lars 115.
 Brochmand, Barbara 3. — Jesper, Bisp
 3. — Søren 3.

- Brockenhuus, Claus 40. — Emmerentse
 Ped.dt. 40.
 Broglio, Marschal 136.
 Brorson, Chr. Fr., Pr. 251. — Justr.
 244, 246, 248.
 Brun, Sophie Christiane Frederikke 200.
 Bruun, Fam. 100--109. — Ad. Ludv.
 Ulrich 105. — And. Larsen, Kr-
 komm. 109. — Andrea Henningjette
 104. — Andreas 101. — Andreas
 107. — Andreas, Advokat 103, 107.
 — Andreas, Domprovst 101 f., 108.
 — Andr., Gen.aud. 100. — Andr.
 Fr. Rubek 105. — Andreas Palm,
 Postm. 106. — Anna 101. — Anna
 Cath. 100, 103. — Anna Cathar.
 105. — Anna Cathar. 108. — Anna
 Cathar. 109. — Anna Cath. 103,
 108. — Anna Cathar. 108. — Anna
 Maria 103. — Anna Soph. 105.
 — Anna Soph. 106. — Anne 107.
 — Anne 100 — Anne Cather. 102.
 — Anne Jacobine 108. — Anne
 Margar. 101. — Anne Margar. 101.
 — Anne Marie 102. — Anne Marie
 107. — Anne Marie, Barn 104.
 — Anne Marie, Barn 104. — Anne
 Soph. 100. — Anne Soph. 103.
 — Aug. Franciska 105. — Aug.
 Nelly Franciska 105. — Bagge Ja-
 cobsen, Pr. 145. — Beate 109. —
 Benedicta Lovisa 107. — Birgitte
 109. — Cathar. Dorot. 107. —
 Cathr. Marie 106. — Chr. 108.
 — Chr. 108. — Chr., Toldinsp.
 106, 108 f. — Chr. Carl 105. —
 Chr. Erich 104. — Chr. Folmar
 107. — Chr. Folmar, Barn 107.
 — Chr. Fr., Barn 105. — Chr.
 Reisiger, Revisor 108. — Christina
 Amal. 105. — Christine Margar.
 105. — Claus Chr., cand. jur. 109.
 — Conr. Lovise, Barn 107. — Conr.
 Ludv. 107. — Dorot. Soph. 102.
 — Dorot. Sophia 103. — Dorot.
 Sophia, Barn 103. — Dorothea Soph.,
 Barn 104. — Dorthe Soph. 106.
 — Eleon. Christiane 103. — Elisab.
 Soph. 103. — Ellen 100. — Else
 Nicol. 109. — Else Nicol. 109. —
 Enevold, Hovm. 102. — Ernst Fr.
 104. — Eusebius, Art.kadet 104.
 — Eusebius, Kommandant 104. —
 Fr. Chr. 107. — Fr. Chr. 107. —
 Fr. Ludv., Toldkontr. 105. — Fr.
 Amalie 109. — Fr. Lovise 105.
 — Hans 100. — Hans Georg 108.
 — Hans Jacob, Barn 105. — Hans
 Jacob, Barn 105. — Hans Michael
 107. — Hans Nic., Lt. 104. —
 Hans Wandal, Kantor 105. — Hede-
 vig 107. — Henriette Christiane
 104. — Inger Amal. 109. — Jakob,
 Barn 108. — Jakob Anan 108.
 — Jakob Basballe, Skolel. 106. —
 Johan 104. — Job. Conr. 107. —
 Job. Conr., Søskapt. 107. — Joh.
 Jak., Inspektør 105. — Joh. Jak.,
 kgl. Postm. 104 f. — Johanne 107.
 — Joh. Marie, Barn 107. — Joh.
 Marie, Barn 107. — Julie Aug.
 104. — Jørgen, Justr. 101. — Jørgen
 Toldinsp. 100 f., 108 f. — Lovise
 104. — Lydia 106. — Magdal.
 Margr. 104. — Malthe, Digter 186.
 — Marianne 101. — Marie 101.
 — Marie 106. — Marie Christiane
 Soph. 104. — Marie Dorot. 107.
 — Marie Elisab. 104. — Marie
 Soph. 103 f. — Marie Soph. 108.
 — Marie Soph., Barn 103. — Marie
 Soph. Eleon. 104. — Marie Soph.
 Eleon. 104. — Marthe 106. — Mar-
 tine Thomasine 107. — Ped. Friis.
 Kmr. 101. — Peter, Fændrik 104.
 — Pet. Chr., Barn 104. — Pet.
 Magnus 104. — Pet. Mylius, Trak-
 tør 106 f. — Petrine Christiane,
 Barn 106. — Philip Ernst 104.
 — Philip Ernst 105. — Povl 100.
 — Povel 101. — Rasmus, Kap.
 102. — Rasmus, kgl. Skoleholder
 100, 106. — Rasmus Büsing 104.
 — Rasmus Mylius, Læge 107. —
 Sigv. Friis 101. — Sophie 108.
 — Sophie Hedev. 104. — Stie Tøns-
 berg, Mønsterskr. 109. — Søren
 101. — Thoma Dorot. 108. —
 Thomas 101. — Thomas 105. —
 Thomas, Bager 107. — Thomas,
 Barn 101. — Thomas, Dek.maler
 106. — Thomas, Postm. 102 f., 106.

- Thomas Nickel, Bøgh. 103. — Thomas Povlsen, Skræder 100. — Thomine Justine 105. — Ulrich Chr., Stud. 105. — Volmar von Støcken, Stykjunker 107. — Wilhelm Ferd. 104. — Postm. 106.
- Buch, Cathr. Berntsd. 12 ff.
- Buck, Knud, Pr. 2. — Maren Knuds-datter 2 f.
- Bull, Ole, Komp. 267, 270 ff.
- Buntzen, Joh., Dispacheur 251. — T. K. 267.
- von der Burg, Barbra 87. — Elisab. Herm.dt. 85--88.
- Busch, Jens Lassen, isl. Kbm. 251.
- Bülow, Christine Margar. 105. — Joh., Geh.r. 186. — Christoffer Schiøller, Stiftamt. 236.
- Büsing, Anne Cather. 102. — Marie 103. — Rasmus, Borgm. 102, 106. — Rasmus, Pr. 102 f.
- Bøggvad, Abigael Jonasdt. 37. — Anna 38. — Hans Pedersen, Fgd., 37 f. — Margrethe 38.
- Callisen, Fam. 177. — Ad. C. P., Prof. med. 178.
- Camstrup, Ole 139.
- Caroline, Arveprinsesse 269.
- Caroline Mathilde, Dronn. 137.
- Chamisso, A., Digter 262.
- Christensen, And., Prof. med. 179. — Anna 35. — Jacob 48. — Lars, Konstabel 180. — Mads, Borgm., 35. — Mette 48. — Regine 180.
- Christian II 272, 277, 280 f.
- Christian IV 83.
- Christian VIII 239.
- Christine, Dronn. 273.
- Christoffersen (-dt.), Christoffer, Rektor 144. — Maren 52.
- Chrystie, David 128. — Hans David-sen 128.
- Chulenbrun, Hans Nielsen, Borgm. 76.
- Classen, Joh. Fr., Legatstifter 153.
- Clausen (-dt.), 183. — H. H. V., Apot. 90. — Inger Birgitte 207. — Jørgen, Pr. 26 f. — Maren 40. — Maren 78. — Prof. 183.
- Clifford, Handelsbus 54 f.
- Colbjørnsen, C., Genprok. 153.
- Colding, Else Knudsdt. 9. — Ide Knudsdt. 9, 17. — Karen Knudsdt. 9. — Knud Povlsen, Pr. 1—12, 17. — Maren Andersdatter 9 f., 17. — Povl Knudsen, Pr., 9, 17.
- Collett, Camilla 259. — Jonas Pet., Prof. 259—272.
- Collin, Jonas, Geheimekfr. 185. — Frue 185.
- Colstrup, Christopher 89. — Joen Andersen, Skibsfører 89. — Nicolaus Arndius 89. — Ped. Jensen 89.
- de Coninck, Frédéric, Etr. 91—99. — Valdemar, Kommandør 99. — Frue 92. — Kbm. 91 f.
- Cooning, Maler 105.
- Cornill, Phil. Jac. 164, 168.
- Corth, Dr. 20.
- Cromwell, O., Protektor 260.
- Czernin, Grever 252.
- Dahl, Hans Ovesen, Kpt. 121. — Maren 121. — Margr. 121. — Peder., Skibskpt. 250. — Boghandler 270.
- Dampe, Dr. 235, 238, 246. — Frue 246.
- Danneskjold-Samsø, Anna A. L. 75. — Chr. Conr. S., Greve 75.
- David, C. G. N., Politiker 266.
- Dedekam, Fam. 37. — And. Andersen, Skipper 36 f. — Anna Jonasdt. 36. — Birgitte Hansdt. 36 f.
- Dehn, Carl, Købm., 174.
- Deichmann, B., Bisp 50, 122. — Jacob, Kancr. 90. — Kancr.inde 90.
- Dibbern, Claus, Sorenskr. 123.
- Dietrichstein, Moriz, Greve 252 f.
- Donner, Kbm. 264.
- Dop, Anna Pet.dt. 89. — Maren 89. — Willum Olsen, Pr. 89.
- Dorph, Fam. 254—259. — Dorthe 257. — Karen 257. — Marthe Karine 256. — Niels, Provst 256—259. — Niels, Stiftsprovst 256 f. — Niels Olsen, Pr. 254 ff. — Ole Nielsen, Pr. 256. — Petronelle 255.
- Drachardt, Lucas, Farver 101. — Mari-
anne 101.
- v. Drachenfels, Øllegardt 82.
- Dreier, Stud. 236.
- Due, Jørgen Skeel, Amtm. 16.
- Dyre, Palle 17.
- Ebna, Kirstine Ivarsd. 88.

- Edinger, Assessor 49.
 Eilbye, Armgoth Ulr. 82. — Niels, Pr. 82.
 Eilersen, Jørgen, Rektor 14.
 Eilitz, Frue 217.
 Eldermand, Johannes 86.
 Elven, Søren Pedersen 114.
 Engel, Anna Elisab. 74.
 Engelstoft, L., Historiker 184, 247.
 Erasmus, P. 245.
 Erfeldt, Jøde 242 f.
 Erichsen, Marie 106. — Marie Magd. 149—170, 199—232. — Reg.kir. 106.
 Erichson, Hendrich Nic., Mægler 249.
 Essen, Gye (Gjøe, Jyde) Christine Hansdatter 89.
 Fabricius, Anna C. 166. — Chr., Læge 70. — Joh. Chr., Zool. 166 f. — — Maria Cathar. 145.
 Fabritius, Michael, Hdsm. 93. — Michael, Hofagent 145.
 Falk, Dorothe. Abrahamsdt. 135.
 Falsen, Enevold, H.R.ass. 227.
 Falster, Jørgen Jørgensen, Prof. 2.
 Fasting, Stud. 241, 245, 247.
 Faye, Robert Davidsen 122.
 Ferdinand, Prins 235, 269.
 de Ferry, Christine Cath. 119 f. — Peter, Ob. 119 f.
 de Fine, Fam. 178.
 Fischer, (de Fischer) Anna Cl. 75. — — Charl. Anal. 155, 213. — Frederikke J. E. 231. — Maria Elisab. 231. — Moritz, Aukts.dir. 231. — Pet. Ephraim, Pr. 231. — Frue 211. — Kommandør 135. — Skuesp. inde 206.
 Fleischer, Frue 142. — Overaudit. 235.
 Fogtmann, N., Bisp 233.
 Forchhammer, Prof. 189.
 Fougstad, Borgm. 272.
 Frandsen, Peder, Pr. 258.
 Frederik I 277, 280.
 Frederik II, Kg. af Preussen 221.
 Frederik VI, 238 ff., 243 f., 266, 269.
 Frederik Carl Emil, Pr. af Augustenborg 229.
 Frederik W. P. L., Hertug af Glücksborg 269.
 Frederik Wilhelm, Kg. af Preussen 221 f.
 Frederiksdatter, Maren 142. — Margrethe 31.
 Freund, H. E., Billedh. 263.
 Friederich Wilhelm, Hert. af Mecklenborg 71.
 Friese, Ludv. Gust., Overbergr. 232. — Mette H. 232.
 Friis, Anna Cathar. Jensdt. 39 f. — — Anne Margar. 101. — Karen 32. — Laur. Lauritsen, Postm. 40. — — Mette Iversdt. 40. — Peder, Præst 101. — Petronelle Christophersdt. 255. — Søren Isachsen. res. Kap. 32. — Ltn. 141.
 Friling, Elisab. 130 ff. — Karen 131. — Ove Christopher 131.
 Fritzner, Stud. 237.
 From, Ane 251.
 Frost, Karen Hansdt. 251.
 Fränkl, Ludw. Aug., Digter 252.
 Gabel, Armgaard Sophia 80. — Christoffer 80. — Ermgaard Johansdt. 80.
 Gad, cand. theol. 235.
 Gammel, Anna Hansdt. 40. — Hans Pedersen, Raadm. 40. — Maren Clausdt. 40.
 Garrison, Nicholas 175 f.
 Geelmuyden, Christine 130. — Maria Elisab. 130. — Peder, Provst 130.
 Gerhardt, Anna Cathar. 103, 108. — Joh. Wilh., Kirurg, 103, 108.
 Gerlach, Philippine Ernest. 147. — Landr. 147.
 Gersdorff, Georg. Vilhelmine 148. — Paul Rosenørn, Stiftamt. 148.
 Geszner, Charlotte 158. — Heinr. 158. — Salomon, Digter 158.
 Gether, Marie Christiane Soph. 104.
 Giesemann, Fr. Ernst Anth., Økonom. 251.
 Giødwad, J. F., Red. 268, 270.
 Gjerrestad, se Mæsel.
 Gjertsdatter, Inger 90.
 Glambeck, Gjøde Gjødesen, Pr. 40. — Mette Iversdt. 40.
 Glatved, Niels, Pr. 257.
 Godtzen, Anna Cathar. Jensdt. 39 f. — Anna Jensdt. 40. — Anna Jensdt. 41. — Jens Sørensen, Provst 40.
 Goethe, J. W., Digter 270.

- Gorm, Alexander, Herr.fgd. 88. — Berthe Marie 88. — Claus 88. — Claus Jørgensen 88. — Ellen 88. — Else Cathr. 88. — Jens Jørgensen, Ky-rasser 88. — Mette Christine 88. — Mette Elisab. 88. — Mette Elisab. 88.
- Graff, Dorothea Sophie 66. — Konrektor 66. — ? 175.
- Gram, Maria 130. — Niels, Pr. 258.
- Grebesland, Anders 34.
- Greger, J., Borgm. 132.
- Grib, A. F. 75. — Hedv. Cathr. 75.
- Grove, Ewan. Rasmus, Gen.kons. 169.
- Grubbe, Anne Didriksdt. 179.
- Grundtvig, N. F. S., Digter 263.
- Grunføver, Marie Dorot. 107.
- Grøngaard, Anna Maria 250.
- Grønnevald, (Grönwald) Alex., Pr. 179. — Anne Didriksdt. 179. — Anne Lisb. 180. — Didrik, Degn 179. — Holger Alex., Stud. 179. — Niels 179. — Ove 180. — Povl Zach., Degn 179. — Ølleg. 180.
- Gudenrath, Sekr. 235.
- Guldberg, Anne Margar. 101. — Hans Ovesen, Pr. 101. — Digter 227.
- Gundersløf, Ped. Nielsen 18.
- Gyldenstjerne, Anne Knudsdt. 273, 275.
- Gyllenbourg, T. K., Forf.inde. 267.
- Gyllenroth, Anders 85—88. — Elisab. Hermansdt. 85—88.
- Haakensen, Niels 254.
- Haberdorph, I., Justr. 132
- Hacke, Gottfried, Kirurg 64.
- Hafsøen, Berthe Ellefsdt. 52. — Karen Ellefsdt. 37. — Maren Ellefsdt. 52.
- Hage, Johannes Dam, Red. 266.
- Hagedorn, Anna Lauritsdt. 110. — Marg. Hedew. 83.
- Hailes, eng. Min. 162, 169 f.
- Haller, Sophie 204. — Frue 204 f. — Skuesp. 206.
- Halling, Fam. 177 ff. — A., Dr. med. 177 ff. — Jokum Michelsen, Degn 177, 179. — Michel Lauridsen, Raadm. 177. — William, Brigadér 177. — William, Kpt.ltn. 178.
- Hammer, Anders Lauridsen, Pr. 4. — — Brede Lauridsen, Pr. 4. — Jørgen, Konrektor 14. — Lauritz 3 f.
- Hans, Kouge 272, 276, 279.
- Hansen (-dt.), Anne Margr. 90. — Elisabeth 76. — Erik 131. — Iver. Lagm. 146. — Jesper 41 ff. — Mette Christine 88. — Mette Karine 131. — Michel 34. — Michel, Raadm. 35. — Peder 35, 113. — Samuel 90.
- Hansteen, Frue, f. Borch 233, 235. — Prof. 233.
- Harck, Anne Marie Ped.dt. 20.
- Hartmann, Aug. Wilh. 249. — Augusta Joh. Fr. 249. — Christiane Petrea Fr. 249. — Emma 219. — J. P. E., Komponist 249. — Maria Regitse Charl. Aug. 249. — Boghdl. 234.
- Haschen, Martin, Tøjhandler 65. — Sibylla 60, 65, 67, 74.
- Hauch, (v. Hauch) Ad. V., Theaterdir. 213, 224. — Sophia 248. — Wilh. Andr. 248. — Digter 188 f., 197. — Frue 188. — Gen.maj. 136.
- Haugnau. Stud. 241.
- Hausmann, J. F. L., Mineralog 186.
- Hedegaard, Krr. 83.
- v. Hedemann, Kmjkr. 253.
- Heger, Christiane 269—272.
- Heger, E. F. M. 266. — Ellen Marie 155, 226. — Jens Stephan, Skuesp. 155, 226.
- Hegermann, Statsr. 237.
- Heiberg, J. L., Digter 259, 263 f., 272. — Louise, Skuesp.inde 263—267, 272. — P. A., Digter 169 f., 186, 217.
- Heine, H., Digter 261 f.
- Helkand, Anders Jensen, Borgm. 145. — Peter Andr. 145.
- de Hemmer, Hans, Dr. jur. utr. 145.
- Henriette Marie, Prinsesse 5.
- Henrich VIII, eng. Kg. 280.
- Herbst, Billedh.inde 264.
- Herfordt, Anne Didriksdt. 179. — Jacob, Pr. 179.
- Hertz, Henr., Digter 261, 263, 269.
- Hetsch, G. F., Prof. 266.
- Heuch, Marie Margr. 90. — Pet. Andr. 90. — Bisop 90. — Pr. 258.
- Heyerman, Didrik, Kommandant 120.
- Hielm, Boghandler 234.

- Hiermann, Anna Jensdt. 40.
 Hillemand, Anna Sørensd. 51. — Laurits (Lorentz?) Christensen, Pr. 51. — Laur. Lauritsen, Købm. 51. — Maren And.dt. 51.
 Hillerup, F. C., Forf. 263, 268.
 Hiort, Armgøth Sophia 80. — Christopher Didrik Jacobsen, Kap. 80. — Jac. Laur.sen, Pr. 77—80. — Jens, Ltn. 79 f. — Joh. Frederica 77, 80. — Lauritz 79. — Mette 77, 79 f. — Niels 79. — Peder, Mag. 36. — Pernilla 77 ff. — Pernille Maria 79.
 Hjorth, Elisab. Kirst. 125. — Fr., Propr. 90. — P. Forf. 188.
 v. Hoenen, Elisab. 83.
 Hoffmann, Anna Sørensd. 51.
 Holbech, Anne M. Ped.dt. 20. — Jens Ottesen, Kbm. 1, 17, 20, 22. — Karen Jensdt. 20. — Katrine 1, 17, 22—25. — Knud 17, 21. — Knud, Degn 17, 22. — Laurids 17. — Laur. Jensen 13 f., 16. — Maren Knudsd. 16, 20—25. — Maren Ped.dt. 17. — Otto Jensen, Pr. 12—24.
 Holbein, Franz, Theaterdir. 252 f.
 Holberg, Ludv., Digter 89.
 Holm, Benedicta Lovisa 107. — Maren Ped.dt. 17. — Kunstdrejer 107.
 Holmann, Magd. Margr. 103.
 Hollmand, Magnus 107.
 Holst, E. F. M., Skuesp.inde 266. — H. P., Digter 268, 272. — Hans, Provst 258. — Peder 45 f.
 Holstein 267. — Camilla 267. — Ob. 244.
 Holsten, Adolf Hans 83. — Cath. Øllegardt 82 f. — Claus 83. — Detlef, Obltn. 82 f. — Elisab. 83. — Øllegardt 82.
 Holtermann, Henr., Prok. 236. — Dr. 236.
 Hoppe, Joh. Christopher, Søoff., 165 f. — Boghandler 267. — Frue 267.
 Horn, Marie 101.
 Hornemann, Fam. 171 f. — Claes Fries, Prof. 246 f. — Ellen Cath. 181 f., 185, 187. — Hans, Raadm. 171 f. — Jac. Udzon, Pr. 181. — Jens Vilken, Prof. 185.
 Hortulan, Christen, Pr. 108. — Marie Soph. 108.
 Houen (Høyen?) 264.
 Hugo, Victor, Digter 262.
 Huitfeldt, Tønne, Lensm. 255.
 Hviid, A. C., Regensprovst 152. — Marie Soph. 152, 154, 232.
 Hygom, Bisp 107.
 Høg, Hedv. Cathr. 75. — Just Justsen, Hovm. 26. — L. N. 75.
 Høllen, Abel Larsdt. 39. — Anna Kirstine Ped.dt. 39 f. — Lars Christensen 39. — Peder Larsen 39.
 Høst, And. Jansen 90. — Berte Ped.dt. 90. — Jens Kragh, Dr. jur. 235.
 Høyen, se Houen.
 Høyer, Laur. Hansen 18.
 Iffland, Aug. Wilb., Digter 207.
 Ingemann, B., Digter 188, 195, 197, 199, 268 f. — Lucie M. 269.
 Issen, Claus Henr., Pr.ltn. 109. — Inger Amal. 109.
 Jacob IV, Kg. af Skotland 272 f., 276, 279 f.
 Jacob, Bernt 50.
 Jacobi, Anne Marie 102.
 Jakobsen (-dt.), Anna 90. — Armgott S. 81. — Chr. Kpt. 175 f. — Didrik, Pr. 81. — Finkel 45 f. — Kirsten 41. — Lars 41. — Lauritz, Bisp 76. — Handelsmand 239.
 Jensen, Gunhild Øvesdt. 44. — Ole 47. — Oluf 44. — Peder 90 — Søren 5. — Borgmester 5.
 Jepsen, Paye, Kbm. 178.
 Jermin, Henr. Jensen 17. — Jens, Konsist.r. 55. — Øllegaard Marie 55, 75.
 Jersin, Alhed 123. — Cathar. 123, 129, 139. — Christine 130. — Jacob Jensen, Bisp 123, 130.
 Jessen, Anna Pet.dt. 89.
 le Jeune, Jean Jean 50.
 Johansen, Frue 132.
 Jonsen, And., Tolder 110, 143.
 Juel, Christian, Gen.maj. 16. — Erik, Rigsrd. 7. — Gregers 16. — Helvig 16. — Jens, Gehr. 16. — Niels, Adm. 16. — Peder, Ob. 15.
 Jungblut, Elisab. 175.

- Juul, Anna Cathar. 108. — Peder, Pr. 108.
- Jürgens, Anna Cathar. 121.
- Jørgensen, N. F. H., Skuespinde 266. Rasmus 179. — Samuel, Provst 28.
- Kaus, Anna Vind 84. — F. J., Kanc-præs. 243, 248. — Henr. Bielke, Gen.maj. 84.
- Kall, A., Historiker 184. — Nic., Prof. 184.
- Karlsdatter, Barbara 3.
- Katharina II, russisk Kejserinde 221.
- v. Kaunitz, Wenzel Anton, Statsm. 162.
- Kielland, Gabriel Kirsebom, Pr. 233—248. — Gustava 233. — Hjalmar, cand. phil. 233.
- Kielsøn, Didrich, Pr. 258.
- Kierulf, Anders Jensen, Vicetolder 34. — Charl. Amal. 155, 213. — J., Professor 184, 211, 213 f., 224. — Maren Preus 132. — Morten Olsen 113. — Kommandør 211, 231.
- Kindstrup, Mette 77, 79 f. — Niels 79. — Niels, Raadm. 79.
- Kinsky, Franz, Greve 162.
- Klopstock, Digter 166.
- Kloumann, Dorothea 142 f. — Eleon. Marie, 141 f. — Maren 142. — Ped., Hofretsass. 142.
- Klyne (Klyn), Fam. 178.
- Knopf, Povl Danielsen 5. — Pr. 5.
- Knudsen, Hans Chr., Skuesp. 226. — Lars, Sufflør 225.
- Koefod, Etr.ind. 247.
- Kolderup-Rosenvinge, J. L. A., Retslærd 183, 185.
- Kolding, J. P., se Pedersen, Jens, Pr.
- Konow, Marie 260 f., 264, 266, 269, 271 f.
- Kotzebue, Digter 246.
- Krabbe, Helvig 16. — Iver Tagesen, Stath. 4. — Jørgen, Baron 4. — Tage 4.
- Krag, Aase Larsdt. 52. — And. Christensen 52.
- Kragelund, Peder, Dr. 7.
- Krarup, Karen Jensdt. 20. — Rektor 190.
- Krause, Dorothea 68, 74. — ref., Anna Marie Elisab. 140.
- Krefting, Anna Henr.dt. 126.
- Kreutzauer (Creuzhauer), Joh. Christoph., Dr. 11.
- Kreyer, Anna Aug. 111, 140. — Johan, Hdlsm. 111.
- Kruse, Fam. 178. — Hedevig Dorot. 111.
- Krøyer, A. E., Komponist 244 f., 247. — Zoolog 245, 247, 263.
- Kuhlow, Aug. Juliane 75. — Chr. 75. v. der Kula, Fam. 84. — Anna Vind 84.
- Kunzen, Fr. Ludv. Æ., Kapelm. 227.
- Kühn, Andreas, Kirurg 64, 66, 70, 74. — Dorthea Sophia 64, 66, 70, 74. — Dorothea Sophia 64, 66, 70. — Maria Elisabeth 66.
- Køpp, Birgitte Sophie And.dt. 48 f., 51. — Nic. Bernh., Byf. 49 ff.
- Lange, John Arthur, Dir. 90. — Adv. 211. — Frue 152.
- Lange, 213 f.
- Larpent, (Student), 240
- Larsen (-dt), Fam. 51. — Aase 52 f. — Ellef 52 f. — Else Nicol. 109. — (eller Jansdatter) Karen 128. — Maren 77, 83. — Maren Kirstine 41. — Regine 180. — Borgm. 109.
- Lassen, Jens, Kirkepatron 83. — Jokum, Borgm. 20. — Marg. Hedevig 83. — Niels, Kasserer 212.
- Lassen, Niels, Præsident 83. — Etr. 244.
- Lauritsdatter, Johanne 51 ff.
- Lavätz, Joh. Dan., Kfr. 223.
- Leganger, Christopher, Pr. 257. — Maren 257. — Peder Friksen, Provst 40.
- Lehmann, Orla 259, 262, 266 ff., 270.
- Lem, Anna Hansdt. 40. — Iver Nielsen 40. — Mette Iversdt. 40. — Niels Pedersen 40.
- Lemming, Student 183.
- Leopold I., belg. Kg. 253.
- Leth (de Leth), Anne Marie 57, 75. — Grotius, Pr. 178. — Hulda Constance (Nancy Nathalia) 250. — Oluf Fr. (Erik) Tofte 250. — Kirurg 250.

- Licht, Bernt Caspar, Bager 108. — Sophie 108.
- Lillienpalm, Anna 112, 120 ff., 125, 127, 140, 142. — Anna Cathar. 121. — Anna Laur.dt. 51 f. — Henr. Sigism., Major 127. — Job. Sigism., Guvern. 51, 121 ff., 125, 127, 142. — Martha, 126 f., 129, 133 f.
- Lillienskjold, Fr. Lovise 103.
- Linde, Jytte Dorothea, 55, 75.
- Liunge, Kopist 236.
- Lodberg, Pr. 140.
- Lone, Jacob Finkelsen 44 f., 47.
- Lorentzen, Chr. Aug., Prof. 249.
- Lorenz, Valentin, Nav.dir. 88, 180.
- Lorenzen, Gen. 241 f.
- Luge, Søren, Pr. 19.
- Ludvig Philip, fransk Kg. 253.
- Lund, Jens, Pr. 139. — Michael Heggelund Kildal, Læge 233—238.
- Lydervabl. Ane 251. — Nik., Hofguldsn. 251.
- Lynge, Anne Marie 107.
- Lütken, Forf. 188 f.
- Lützou, Marie 248.
- Løvenbalk, Laur. Mog.sen 275, 279. — Mogens 272—281.
- Løvenskjold, Bertha H. Fr. 75.
- Madsen (-dt.), Anna 35. — Christen, Raadm. 35. — Ellen Marie 23. — Jens, Borgm. 78. — Knud, Provst 23, 25. — Laur., Pr. 78. — Maren 78. — Rasmus, Pr. 78.
- Madvig, I N., Prof. 247 f.
- Magnussen, Finn, Prof. 236.
- Malling, Kfr. 183.
- Mandal, Christiana 257. — Dorthe 257. — Frederik, Pr. 257. — Karen 257. — Karen Malene 257. — Maren 257. — Nicolava 257. — Sophie 257.
- Mandix, Lucie Marie 269.
- Marcussen, Jørgen 128. — Karen 128.
- Margrethe, Dronn. af Skotland 280.
- Marie Sofie Frederikke, Dronn. 269.
- v. Marschalek, I. Fr., Kansler 102.
- Martensen, H. L., Bisp 272.
- Mathiesen, Dorothea 142 f. — Jørgen Stads-kpt. 142. — Vendele 142 f.
- May, Søren Nielsen, Pr. 14.
- Mecklenburg, Anna A. 111, 140. — Anna Aug. 111. — Egidius, Km.r. 110 ff. — Hedev. Dorot. 111. — Isabella 110. — Willum (Wilhelm), Assess. 110.
- Meerheim, Gen. 72.
- Meier, Magdal. Margr. 104. — Søren, Pr.ltn. 104.
- Melchior, Chr., Pol.fuldm. 231. — Henr. Antonette 231. — ?, 231, 244.
- Meldal, Anders 89. — Anna 89. — Anna Margr. 90. — Bent 90. — Boel Magdal. 89 f. — Gye C. H. 89. — Karen 90. — Maren 89. — Margr. Christophersdt. 89. — Marie Margr. 89. — Olava 90. — Ole Olsen, Pr. 89 f. — Ole Stensen, Pr. 89.
- Melis, Gotthard. Cathar. 130. — Gotthardt, Tolder 114 f., 130. — Karen 114 f., 130.
- Meutz, Birg. Kirstine 212. — Johanne 107. — Brygger 107.
- Meyer, Kap. 89.
- Meyring, Gen.adj. 222.
- Michelsen, Johan, Borgm. 79. — Mette 77, 79 f.
- Mirabeau, H. G. R., Grave 163.
- Mogensen, Bent, Pr. 257. — Dorthe 257. — Jens, Pr. 256.
- Mohrsen, Anne Sophie 103. — Fred. Lovise 103. — Phil. Ernst, Overlods 103.
- Moldenhawer, D. G., Bibliotekar 183.
- Mollerup, Mus.dir. 273.
- Moltke, Adam Gottlob, Statsm. 92, 94.
- Monrad, Anna Elisabeth 81. — Anna Margr. 81 f. — Armgott Sophie 81. — Erik, Bisp 6, 8. — Gunder Sophie 81 f. — Henrik, Pr. 81. — Hieronymus (Jeremias) 81. — Jørgen, Pr. 81. — Magdalena 81. — Magd. Kirstine 81. — Marcus 81. — Marcus, Pr. 81 f. — Peder, Pr. 81. — Phil. Ditl., Stud. 81. — Søren Serup 81. — Frk. 152, 232.
- Morland, Marie Margr. 89.
- Morsing, Jens Andersen 17.
- Mortensen (dt.), Jacob 27. — Kirstine 36.
- Motzfheldt, Vendele 142 f.
- Munch, Andr., Digter 261. — E., Maler 258. — Hans, Bisp 258.

- Munk, Hans. Stadsløge 154. — Marie Soph. 152, 154, 232.
- Mylius, Dorot. Soph. 102. — Elisabeth. Soph. 103. — Joh. Jac., Apot. 102. — Magl. Marg. 103. — Peter Benzou, H.R.ass. 103. — Sophia 102.
- Müller, Anna Jensdt. 41. — Charl. Christine 231. — Lorentz, Maj. 41. — P. E. 245.
- Mynster (Münster), Dorot. Marie 232. — Henr. Antonette 231. — Mette Henrikke 232. — Morten Wendelboe, Amtsforv. 231 f. — Ole Hieron., Læge, 228. — Thom. Georg 231.
- Münter, Sophie C. Frederikke 200. — Bisp 236.
- Mæsel (el. Gjerrestad), Marthe Thomasdt. 52 f. — Thomas Olufsen 52.
- Møller, Birgitte Charl. 250. — Bodel Marie 191 f., 194. — Erik, Brygger 105. — Fr. Lovise 105. — Jens, Prof. 245, 247. — Ludv. Aug., Kpt. 250. — Petrine Jacobine 181—199. — Poul, Digter 181, 183, 193, 197 f. — Rasmus, Bisp 188, 191 f., 194. — Hofkonditor 106. — ?, 210.
- v. Mønsting, Hartv., Stiftamt. 124.
- Nannestad, Fr., Bisp 257 f. — Hans, Kanc.r. 257 f.
- Napoleon II., Hert. 252.
- Naumann, Joh. Gottlieb 225.
- de Neergaard, Joh. Andr., Maj. 201.
- Neisser, Anna Maria 177.
- Neuhof, Theodor. Baron 174.
- Nielsen (-dt.), And., Pr. 27—32, 112. — Jens, Dr. med. 144. — Knud Chr., Rektor 233, 238—248. — Laurits 52 f. — Marie 112. — Martha Povlsdt. 112. — Marthe Karine 256. — Marthe Thomasdt. 52 f. — Niels, Skipper 53. — Nik. Pet., Skuesp. 262 f., 272. — Oluf, Pr. 254. — Oluf, Pr., 254 f. — Farver 102.
- Nielsen, Dorot. Soph. 103. — Isaac, Sølt. 103.
- Nitschmann, Joh. 175.
- Nordmand, Peder Olsen. Ob.ltn. 254.
- Nostrup, Karen Hansdt. 251. — Math. P., Br.vinsbr. 251.
- Numsen, Hofmarschal 212.
- Nyerup, R., Prof. 235 f., 240—243, 245.
- Nyrop, Christiane Charl. 124 f. — Christopher, Bisp 124 f. — Elisabeth. Kirst. 125. — Peter Jespersen, Pr. 125 f.
- Odnæs, Peder, Bonde 259.
- Oehlenschläger, A., Digter 252 f., 259 f., 264, 266. 268—272. — Charlotte 267. — Christiane 269—272. — Johannes 267, 269—272. — Marie 253, 260 f., 264, 266, 269, 271 f. — Sophie 266. — William 269, 272.
- Offenberg, Eleon. Elisabeth. 146.
- Olai, Elisabeth 76. — Poul, Pr. 76, 80.
- Olivarius, Fam. 178.
- Olrik, (Student) 243.
- Olsen (-dt.), F. C., Forf. 266. — Gjerthrud 90
- Olufsen, Niels, Pr. 33. — Oluf, Digter 149—170, 199—232. — Postskriver 213.
- Onserud, Erik, Gen.maj. 248.
- Orm, ?, 154.
- Ostenfeld, Kristen, Dr. 14. — Peder, Pr. 105. — Thomine Justine 105.
- Otte, Else Ped.dt. 135.
- Oukildsdatter, Torborg, 43 ff.
- Oxenløve, Hartvig, Vicelagm. 111.
- Paludan (Palludan), Anna 201. — Maren 2 f. — Povl Povlsen, Pr. 2 f. — Rasm., Hosp.forst. 201. — Naturforsker 5. — Provst 107.
- Paludan-Müller, Fr., Digter 260 f., 263, 270.
- Paysen, Haying, Kbm. 178.
- Pechlin, Lovisa Aug. 75.
- Pedersen (-dt.), Anne 51. — Berte 90. — Dorothea 135. — Emmerentse 40. — Jens, Pr. 76 f., 83. — Laurits 42. — Maren 77, 83. — Maria 90. — Ped. Otte, Hdlsm. 135. — Torger 39.
- v. Pelt, Carl Rud., Obltn. 250. — Frederica 250.
- Pentz, Marie Elisabeth. 146.
- Permin, Ole Jochum, Bager 108. — Sophie 108.
- Petersen (Pettersen), Ebbe Fredrik, By-skr. 35. — Karl 184. — Lydia 106. — Palm. Skipper 106.

- Plister. Anna 126. — Charlotte 267.
 — Elisabeth. Christine 126, 129. —
 Ferd. Jochumsen, Pr. 126. — J. L.,
 Skuesp. 263 f., 267. — Joachim Fr.,
 Pr. 126.
- de Pilsah, Carolina Senft 248. — Charl.
 Henr. Erdmuthe Senft 248. —
 Senft, Baron 248.
- v. Plessen, Bernh. Hartv.. Km.b. 117.
 — Cather. Louise 118. — Christo-
 pher Leop. Hartv. 118. — Claus
 Christopher, Ob.ltn. 116 ff. —
 Cort Morits Otto 118. — Daniel
 Fr. 116. — Dan. Fr., Major 117 f.
 — Engelcke 118. — Hans Chr.
 118. — Helmut Fr. 118. — Mar-
 tha M. 115—119. — Soph. Ama-
 lie 118. — Ursula D. 116.
- Plum, Fr., Pr. 152, 183. — Marie Soph.
 152, 154, 232.
- Pogrell (Pogarell), Fam. 146 ff. —
 Anna Margr. B. 147. — Bernh.
 Moritz, Sek.ltn. 148. — Birg. Soph.
 147. — Casp., Pr.ltn. 148. — Chr.
 Carl, Major 147. — Christiane Ma-
 rie 147. — Dorthé 146. — Eleon.
 Elisabeth. 146. — Eleon. Elisabeth., Barn
 148. — Fr., Barn 148. — Fr. Carl,
 Barn 148. — Fr. Bened. Deliana
 Doret. 147 f. — Georg Vilh., Kpt-
 ltn. 148. — Georg Vilh., Kons.skr.
 147. — Georg Vilh., Major 146 f.
 Georg. Vilhelmine 148. — Hedevig
 148. — Henn. Carl, Barn 148. —
 Henn. Matth., Ob. 146 ff. — Henn.
 Matth., Ritm. 147. — Hippolita
 146. — Marie Elisabeth. 146. — Ma-
 rie Elisabeth. 148. — Philip. E. 147.
- Pontanus, Joh. Isaksen, Historiograf 144.
- Povlsen (-dt.), Martha 112. — Boghdl.
 210.
- Pram, Fam. 178. — Christen, Digter
 149—170, 199—232, 235. — Henr.
 Fr. C., Pr. 154, 217. — Marie
 Magd. 149, 170, 199—232.
- Printzlau, Birg. Kirstine 212. — Fr.
 Chr., Kasserer 212.
- Rahbek, K. L., Digter 159, 169 f., 212 f.,
 217, 226, 244. — Kamma 198.
- Ranch. (Billedhugger?) 269.
- Rantzau, Gen.maj. 72.
- Raphael, Jøde 239.
- Rapin-Thoyras, Forf. 92.
- Rasch. Fr. Amalie 109. — Jens, Rektor
 33. — Joh. Casp., Just. 109.
- Rask, Rasmus, Sprogforsker 183.
- Rasmussen (-dt.), Anna 79. — Anne 100.
 — Jens, Ridefgd. 79. — Jens, Tol-
 der 80. — Joh. Frederica, 77, 80.
 — Thomas 27. — Reg.kv.m. 81.
- Reedtz, Frederik, Rigsr. 7. — Margrete
 7, 11.
- Reenberg, Klavs Kristensen, Borgm. 14 f.,
 17. — Peder, Konrektor 15.
- Reesener, Anders 26.
- von Reiche. Eleon. Christiane 103. —
 Joh. Georg, Resid. 103.
- Reichel (v. Reichel), Anna Sophia 69 f.,
 72 ff. — Joh. Christopher, Ritm.
 70—74.
- Reinche, Aug. Juliane 75. — Joh. Dav.
 75.
- Reinhold. Karl Leonh., Prof. 158.
- Reitzel, C. A., Boghdl. 263.
- Reling, Mag. 81.
- Resen, Anders Hansen, Kr.r. 114 f.,
 118, 130. — Anders Hansen, Tol-
 der 112. — Hans Andersen, Vice-
 lagm. 112 ff., 118. — Ingeb. 118.
 — Ingeborg 110—114. — Karen
 118. — Karen Sorensdt. 114 f., 130.
 — Lars Hansen, Komm.kpt. 115,
 118. — Lars, Kbm. 118. — Lo-
 rentz, Ltn. 118. — Margr. Marie
 112. — Maria 112. — Martha Ma-
 ria 112, 115. — Martha Marie
 Hansdt. 115—119.
- Reventlow, Anna Sophia, Dronn. 102.
- Revers, Pr. 258.
- Reyersdatter, Berthe 47.
- Riber, Fedder Jensen 36. — Frue 36.
- Riis, Jacob Povlsen, Fgd. 37. — Mi-
 chael, Postm. 140.
- Roes. Johanne Jørgensdt. 128 f.
- Rohde, Kirstine 75. — Frue 134.
- Roumdorph, Anders Ped.sen, Rektor 3.
- Rosenberg, Pernilla 77 ff.
- Rosendahl, Marthe 106. — Skoleh. 106.
- Rosenkilde, C. N., Skuesp. 247.
- Rosenvinge, ?. 272.
- Rothe, Charl. Christine 231. — Chr.

231. — Karen 230 f. — Tyge Jesper, Etr. 152, 155, 158, 188, 230 f.
- Rubusch, ?, 175.
- Ruge, Herman, Pr. 257.
- Rustung, Kirstine 88. — Kristofer Trondsen 88.
- Rye, Chr. Fr., Kapt. 118. — Ingeb. 118. — Ob. 127.
- Ryge, Anna Cath. 100, 103. — Immanuel Chr., Fin.dep. 100, 103, 109. — Skuesp. 271.
- Røgevig, Johanne Laur.dt. 51 ff. — Peder Jacobsen 51.
- Røberg, Trond 41. — Vrej 41 f.
- v. Røder, Charl. Dorot. 138 f. — Chr. Fr., Hofjægerm. 139. — Ingeb. Marie 139.
- Røg, Margr. Christophersdt. 89.
- Saabye, Peter Rasmussen, Skuesp. 225.
- Saalwächter, ?, 175.
- v. Saldern, Anna A. 250.
- Samsøe, Ole Johan, Digter 228.
- Sand, Karl Ludvig 246 f.
- Sandeid, Bjørn 34.
- Saxild, Arkivar 179.
- Schaaland, Bjørn Tallaksen 39.
- von Schack, Dorothea 116.
- Schall, Claus Nielsen, Kompon. 227.
- Schalleren, Cathr. Louise 118.
- Scheel, Jørgen (?), Geh.r. 229. — Sophie Eleon. Fr. 229.
- Scheen, Anders Ped.sen, Mag. 34 f. — Jens Ped.sen, Stud. 90. — Rektor 33.
- Scheffer, Jacob Andersen, Raadm. 144.
- v. Schimmelmann, Carolina 248. — Heinr. C., Statsm. 94, 103. — Henriette 248. — Ludv. Heinr., Genmaj 248.
- Schindel, Grevinde 102.
- Schørring, Krr. 235.
- Schlägel, Catharina 62, 74.
- Schlegel, Dorothea 142 f. — Fr. Ludv., Trompeter 143. — I. F. V., Etr. 183.
- v. Schleppegrell, Chr. Vill. L. E., Landr. 148. — Fr. Benød. Deliana Dorothea 147 f.
- Schmaling, ?, 175.
- Schmidt, Christen. Bisp 257.
- Schnabel, Cathr. Jersin 131 ff. — Maren Preus 132. — Povl Marcussen, Provst 132. — Rasmus, Prok. 132.
- Schnore, Henrich Christopher, Fgd. 124.
- Schonning, And. Larsen, Pr. 106. — Cathr. Marie 106.
- Schout (Schaut), Andr., Overstyrm. 173 —176. — Elisab. 175.
- Schow, Karen Bjørn 251. — N. I., Prof. 247, 251. — ?, 247.
- Schrader, Zahlkasserer 102.
- Schrøder, Skuesp. 207.
- Schubart, Laurentius, Læge 64.
- Schulenburg, Kommandant 242 f.
- Schult, Armgaard Sophia 80. — Diderich, Stiftamt. 80.
- Schultzén, Sophie Amal. 118.
- Schulz, Joh. Abrah. Pet., kgl. Kapelm. 166, 227.
- Schwartz, F., Skuesp. 206, 208 f., 216, 224.
- Schytt, Jens, Pr. 7.
- Schytté, Pr. 89.
- Schøller, Caspar, Major 232. — Chrif. Caspersen, Vicelagn. 146. — Eiler Caspersen, Overhofretsass. 145. — Mette H. 232. — Gehr.inde 106.
- Schøyendahl, Maren Christophersdt. 52. — Justr. 52.
- Secher, V. A., Rigsarkivar 179.
- Seebled, Fam. 178. — Knud Jørgensen, Raadm. 178.
- Seefeldt, Jørgen, Lensm. 30.
- Seenager, Guri 128.
- Sehested, Malthe 7, 9. — Margrete 7, 11.
- Seibert, Conrad 79. — Pernille Maria 79.
- Sesterfleth, Ob. 141.
- Sibbern, Georg 260.
- Sidenborg, Villads Clausen, Pr. 145.
- Simonsen, Hans, Skolem. 32.
- Skade, Ove, Lensm. 30.
- Skanke, Hans., Konrektor 257.
- Skinkel, Helvig 84.
- Skougsfjord, Torkild 41 f.
- Skram, Maren Eriksdt. 16. — Maren Knudsdt. 9, 16, 20—25.
- Skytte, Knud Ped.sen, kgl. Skovrider 81. — Magdalena 81.
- Slee, Kirstine Ivarsd. 88. — Laur. Samsonsen 88. — Va'entin Lauritsen 88.

- Smidth, Ellen Marie, Skuesp. inde 155, 226.
- Smith, Abel Larsdt. 39. — Kirsten Hansdt. 39. — Laur. Jacobsen, Skipper 39. — Lærer 47.
- Sneedorff, Fr., Historiker 163.
- Soelberg, Boel Magdal. 89. — Gjertrud 90. — Halvor Halvorsen 89 f. — Halvor Halvorsen 90. — Marie Margr 90.
- Sogn. Chr. Fr., Prok. 85.
- Sommer, Sophie Elisab. 250.
- Sophie Frederikke. Pr.sesse 137.
- Soubise, Prins af 136.
- Spangenberg, Josef, Bisp 175.
- Sperling, Niels Jakobsen, Rektor 13 f.
- Spilling, Peder 41.
- Spinche, Hans, Raadm. 36 ff. — Karen Hansdt. 36. — Kirstine Mortensdt. 36.
- Sporman, Peter, Rektor 4.
- Staal, Ditlef Flindt, Oversætter 206 f.
- Stage, Fam. 178. — Anders Sørensen, Raadm. 179. — Søren Jacobsen, Borgm. 179.
- Stake, Harald 254.
- Stanley, Billedh. 106.
- Steenholm, Christiane Charl. Am. 75. — Nicol. 75.
- Steenstrup, Soph. Hedev. 104. — Prok. 104.
- Stemann, Poul Chr., Kanc.præs. 269.
- Stendrup, Auditor 244.
- Steuner, Elisab. 130 ff. — Henr., Pr. 130. — Maria 130.
- Storm, Edv., Digter 213.
- Stoud, Jens, Amtm. 118. — Karen 118.
- Strøm, Claus Pedersen, Vagtm. 128.
- Stub, Fam. 178. — Marianne 101. — Niels Andersen, Landsd. 178.
- Styrup (v. Styrup), Georg Christopher 248. — Sophia 248.
- v. Støcken, Sophia 102.
- Svane, Hans, Ærkebisp 122, 179.
- Svanning, Fam. 178. — Hans, Historiograf 179.
- Svardalin, Ane 251. — Magnus, Kunstredrejer 251.
- Svendsen, Barbra 87. — Svend 86 f.
- Svennevig, Jacob Jacobsen 47.
- Sverdrup, G., Prof. 184.
- Swane, Hans, Bisp 179.
- Sønnichsen, Overs. 207.
- Sørensen, Fam. 178. — Anna 101. — Christopher 52. — Clemen, Borgm. 178 f. — Clemens 15. — Maren Ellefsdt. 52. — Peder, Stiftsskr. 40.
- Tanch, Christopher 258.
- Tannderup, Nils Knudsen, Pr. 27.
- Tausan, Bisp 27.
- Thaarup, Chr. 247. — Thomas, Digter 213, 224 f., 227.
- Thaulow, Bodil Marie 191 f., 194. — H., Byfgd. 124.
- Theiler, Margaretha 63, 74.
- Therkildsen, Anna Elisab. 81. — Hans, Kap. 81.
- Thilufsen, Gorris 142. — Maren 142.
- Thombsen, Ingeb. Marie 139.
- Thomsen, Anna 35. — Bent 86. — Hans, Tolder 35. — Søren 27. — Søren, Raadm. 101. — Vilh., Prof. 187.
- Thornøhlen, Margr. M. 139.
- Thorstensen, Torgier 42.
- Thorvaldsen, A., Billedh. 263 f., 266, 269, 271.
- Thrane, A. Pauline 177. — Amadeus Paul 177. — Anna Maria 177.
- Thurmann, Pr. 89.
- Thye, Mathias, Pr. 249. — Nicoline A. C. 249.
- Tidemand, Ole, Bisp 106.
- Toldorph, And. Nielsen, Fgd. 43.
- Tonsberg, Math., Stiftamt. 113.
- Torfæus, Maren Clausdt. 41. — Tormod 40.
- Torjusholmen, Anne Ped.dt. 51. — Jacob Pedersen 51.
- Torp, Andreas, Slotsforv. 76. — Slotsforvalterinde 76.
- Tougstad, C. A., Borgm. 272.
- Tribbeck, Justus 145.
- Trier, ? 239.
- Trolle, Niels, Stath. 256.
- Tronier, Anna Christiane 249.
- Tscherning, A. F., Politiker 270 f. — Eilert Peder, Ob. 248. — Marie 248. — Sara Sophie 248.
- Tygesen, Lars, Pr. 11.
- Tysch, Birgitte Hansdt. 36 f. — Hans Sørensen, Skibsf. 37. — Karen Ellefsdt. 37.

- Tønder, Anna Adolphine 250. — Jens Peter, Litterat 272. — N. Stabskir. 250.
- Tønnesen, Anders, Raadm. 36. — Karen Hansdt. 36.
- Tøxen, Blok 238.
- Uchermann, Anne Marie Madsdt. 36. — Jørgen Arentsen 36.
- Uldall, P., H.R.adv. 132.
- Ulfeld, Jacob 18.
- Ullensvang, Ivar 88. — Forpagter 88.
- Undal (Undahl, Undall), Fam. 26—53, 110—143. — Abel Cathr. 40 f. — Abel Larsdt. 39. — Abigael Jonasdt. 37. — Alhed Helene, Barn 126. — Alida (Adelheid) 129, 139. — Anders Andersen 41, 48—51. — Anders Davidsen 44—47. — Anders Jonsen 26—53. — Andreas 126. — Andreas 139. — Andreas, Barn 133. — Andreas, Barn 134. — Andr., Ob. 129, 135—139, 143. — Andreas Jonassen, Stud. 36. — Andreas Lauritsen, Stiftamt. 122—125, 140. — Anna 139. — Anna 35. — Anna 112, 120 ff., 125, 127, 140, 142. — Anna And.dt. 48. — Anna Augusta Lauritsdt. 110 ff. — Anna Cathar. Jensdt. 39 f. — Anna Jonasdt. 36. — Anna Laur.dt. 51 f. — Anna Marie Elisab. 140. — Anna Marie Madsdt. 36. — Berthe 47. — Birgitte Sophie And.dt. 48 f., 51. — Carl, Barn 126. — Cathr. 123, 129, 139. — Cathr. Jersin 125 f., 129. — Cathr. Jersin 129, 131 ff. — Charl. Dorothe. 138 f. — Chr. Andreasen, Reg.kv.m. 135, 139. — Chr. Fr. Laur.sen. Komm.kpt. 140 f. — Christiane Charl. 124 f. — Christine Cath. Lauritsdt. 119 f. — Christine Jersin 129, 132 ff. — Christopher 126. — Christophermine, Barn 126. — David Andersen 143. — David Andersen 41—44, 48. — Dorothea »Mathiesens« 142 f. — Edel Margr. And.dt. 51. — Eleon. Marie 141 f. — Elisabeth 130 ff. — Elisab. Christine 126, 129. — Else 135. — Fr., Kr.komm. 128—134, 139. — Fr. Marie 129, 132 ff. — Georg (Jørgen) Albert (Albrecht), Tolder 127 ff., 134. — Gotth. Fr. 131. — Gotthard. Cathar. 130. — Gotthard. Cathar. Melia 131. — Gunhild Davidsdt. 44, 46 f. — Gunhild Øvesdt. 44, 47. — Guri 128. — Ingeborg 110 ff. — Ingeborg 110—114. — Ingeborg (?) Jonasdt. 36. — Jacob Jersin. Kancelliassessor 123 ff., 129, 135. — Jens Fr. 41. — Jens Fr. 143. — Johanne 128 f. — Jonas Andersen 143. — Jonas Andersen, Pr. 26—41. — Kirstine 143. — Lars, Sergeant 143. — Laurits, Lagm. 129, 134 f., 143. — Laur. Andersen 43, 110—143. — Laur. Andreasen, Lagm. 134 f. — Laurits Chr. 138. — Mads Jonassen, Hdlsm. 36. — Malene Christensdt. 36. — Maren And.dt. 51. — Maren Kirstine 41. — Maria Elisab. 130. — Martha Andreasdt. 126 f., 129, 133 f. — Martha Bened., Barn 126. — Martha Maria 142. — Marthe 129, 131—134. — Marthe Augustinusdt. 110, 112, 140, 142. — Megtele M. E. 139. — Mette 48. — Peder Geilmuyden, Maj. 129, 134. — Torborg Oukildsd. 43 ff. — Ulrik, Postm. 39. — Ulrik Fr. Jonassen. Hdlsm. 38—41. — Ulr. Fr. Laur.sen, Postm. 139 f. — Kommercer. 36.
- Ursin, Alb. Vilh. Thurah 249. — Georg Fr., Prof. 249
- Valentinsdt., Kirsten 41.
- Vallentin. (Student) 243.
- Vedel, And. Sørensen 179.
- Vildbjerg, Jens Thomsen, Pr. 18.
- Vilhelm af Oranien, Prins 5.
- Vind, Fam. 83 f. — Helvig 84. — Iver 83 f. — Karen 148.
- Visby, Fr., Tandlæge 90.
- Vorm, ? 272.
- Wad, Gregers, Prof. 166. — Arkivar 179.
- Wahl, Christiane Marie 147.
- Wandel, Bagge, Nav.dir. 180.
- Warnstedt, Theaterdir. 212, 215.
- Weber, Anna Cathar. 109.
- Wedel, Søren, Auditør 225 ff.

- Weis. Carl Mathis, Dep.chef 263. — Ernst, O.r.ass. 263.
- Weischer, Joh. Kristoffer, Apoteker 20.
- Weishaupt, Adam, Prof. 162 ff.
- Weisenborn, Chr., Ltn. 75. — Magd. Constantia 75.
- Welhaven, I. S. C., Digter 261.
- Wendelboe, Dorot. Marie 232.
- Wendler, Christina Amal. 105.
- Werfel, Joh., Skribent 212.
- Wergeland, Camilla 259. — H. A., Digter 270.
- v. Westen, Peter, Apoteker 76. — Thomas, Lektor 257.
- Westhoff, Fam. 179. — Ingeborg 111.
- Wever, Joh. Fr., Hdls.m. 93.
- Wibe, Stath. 49 f.
- Wiborg, Christen Olsen, Raadm. 36. — Johannes Christensen 36. — Malene Christensdt. 36. — Maren 36. — Ole Christensen 36.
- Wieck, Peder 227.
- Wieland, Charlotte 158. — Digter 158.
- Wilder, Anna Maria 250. — Carl 250. — Friderica 250. — Lars, Skibsværftsejer 249 f.
- Wilster, Anna Juul 201. — Carl Heinr., H.R.adv. 201. — Chr., Digter 188.
- Winde, Anna Juul 201.
- de Windt, Maria Cathar. 145. — Pieter 145.
- Winterfeld, Anna Margr. Bened. 147.
- Winther, Chr., Digter 192 f., 195, 197, 241, 243 ff., 247, 261 ff., 267 f. — Hanne 192. — Apot. 179. — Pr. 192.
- Wisbæk, Henrik 131.
- With, Alb. Focksen, Pr. 145.
- Witte, Johan, Stiftsamtskr. 37.
- Wittendorff, Christiane P. F. 249.
- Witzendorf, Gottfr., Stadsmusikant 71. — Frue 71.
- Woeseose, Chr., Prok. 104. — Marie Soph. 103 f.
- Wolff, Marie Elisabeth 66. — Pr. 66.
- Wright, Marie 179.
- Wroe, Anna 110. — Augustinus Olsen 110. — Marthe Augustinusdt. 110, 112, 140, 142.
- Wulf (Wulff), Cathar. Dorot. 107. — Gunder Sophie 81 f. — Sidsel 82.
- Wøldike, Marcus, Prof. 81. — (Peder?), Prof. 183.
- von Zach, Franz Xaver, Overhofm. 205.
- Zahle, S., Digter 247.
- Zahrtmann, ?, 267.
- Zech, Anna Sophie 69 f., 72 ff. — Johan 69. — Johannes, Læge 64.
- van Zee, Fridericus, Provincialmedikus 145.
- Zeise, Dr. 186.
- von Zepelin, Ditlef, Gen.maj. 251.
- Zeuthen, Anna 271. — Godaejer 271.
- Zinn, Emma 249.
- v. Zytphen (Sütphen, Sutphen), Fam. 54—75. — Andrea Joh. Øllegaard 75. — Andreas, Kirurg 63, 74. — Anna Am. Louise 75. — Anna Cl. 75. — Anna Elisab. 74. — Anne Marie 57. 75. — Anna Sophie 69 f., 72 ff. — Aug. Juliane 75. — Aug. Juliane 75. — Carl 75. — Catharina 62, 74. — Christen Friderich 55 ff., 73, 75. — Christian 55. — Christian 57. 63. — Christian, Dr. jur. 60, 66, 68 ff., 74. — Christian, Kirurg 74. — Christiane Charl. Am. 75. — Christoph, Læge 67 ff., 74. — Dorothea 68, 74. — Dorothea Sophia 64, 66, 70, 74. — Ernst Friederich 54 f., 58, 73, 75. — Ernst Fr., Gen.maj. 75. — Friederich Gregorij. Kadet 54. — Fr. Gregorius, Kapt. 75. — Hedvig Cathr. 75. — Henrik, Prior 62, 74. — Jeremias, Superintendent 68, 74. — Joachim Friederich, Komp.chef 54, 75. — Johan. Kirurg 62, 74. — Joh. Fr., Prltn. 75. — Johann Friederich, Kpt. 54, 66, 69—75. — Johannes Ernst 69, 74. — Jytte Dorothea 75. — Jytte Dorothea 55, 75. — Kirstine 75. — Lovisa Aug. 75. — Magdal. Constantia 75. — Margaretha 63, 74. — Margrete 74. — Maria 74. — Sibylla 69. — Sibylla 60, 65, 67, 74. — Sibylla Elisabeth 66, 74. — Stephan, Kirurg 54—75. — Stephan, Kirurg 62 f., 74. — Stephan, Kornet 66, 69—74. — Stephan, Læge

58 f., 64 f., 68—71, 73. — Wil-	Ørsted, A. S., Retslærd 235. — H. C.
helm 69, 74. — Vilh. Fr., Prltn.	Naturforsker 264.
75. — Øllegaard Marie 55, 75. —	Østby, Karen Eriksdt. 131.
Ob. 74.	Østrup. Anne Jacobine 108. — Else
Zytphen-Adeler, Bertha H. Fr. 75. —	Nicol. 109. — Fr., Kystbefal.m.
F., Baron 54. — Georg Fr. O.,	109. — Rasmus, Pr. 108.
Baron 75. — Joh. Friederich 58.	Øvesdatter, Gunhild 44, 47.

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT.

FEMTE RÆKKE.

UDGIVET AF

SAMFUNDET FOR DANSK-NORSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE.

VED

G. L. GROVE.

3. BIND.

(27DE AARGANG).

I KOMMISSION HOS

H. HAGERUP,
KJØBENHAVN.

OG

MARIUS LUND,
CHRISTIANIA.

1906.

Indhold.

	Side
Biografier af Knud Povlsen Colding, hans Svigersøn Præsten Otte Jensen Holbech og Datterdatter Katrine Holbech. Efter Ligtaler over dem meddelte ved Arkivassistent <i>S. Nygård</i>	1
De ældste Led af Familien Undal (Undahl) i Nørge. Af Arkivar <i>E. A. Thomle</i> (Sluttet)	26, 110
Bidrag til Oplysning om en formentlig Slægtskabsforbindelse mellem den freibergske Kirurg Stephan von Sütphen og den danske Adelslægt Zytphen. En Undersøgelse af Arkivsekretær <i>Gerhard L. Grove</i> , med to Oversigtstavler	54
Indskrifter i Dalum Kirke. Af Arkivassistent <i>Holger Hansen</i>	76
Brudstykke af en Retssag vedrørende den svenske Adelsmand Anders Gyllenroths norske Hustru. Ved Arkivamanuensis <i>A. W. Rasch</i>	85
Spørgsmaal og Svar.	
Spørgsmaal:	
1. Om forsk. Personer af Navnet Gorm, af Sognepræst <i>P. J. N. Spandet</i>	88
2. Om Navigationsskoleforstander Valentin Lorenz, af Lensmand <i>Chr. Løvvig</i>	88
3. Om Ivar Ullensvang. Af Arkivar <i>E. A. Thomle</i>	88
4. Om Doktor Bang, Fader til Margrethe Bang, f. 1711 † 1787, af Provst <i>Cederfeld de Simonsen</i>	89
Svar:	
I. Vedr. forsk. Medlemmer af Slægten Colstrup. Af <i>P. B. Grandjean</i>	89
II. Vedr. Sognepræst Ole Olsson Meldals Hustru og Børn, af Arkivar <i>E. A. Thomle</i>	89
III. Vedr. Sognepræst, Mag. Alexander Grønnevald (Grønwald). Af Red. <i>Hauch-Fausbøll</i>	179
IV. Vedr. Navigationsdirektør Valentin Lorenz. Af <i>Redaktøren</i>	180
En Autobiografi af Etatsraad Frédéric de Coninck. Meddelt og oversat fra Fransk af Overretssagfører <i>Paul Hennings</i>	91
De Bruuners Stamtavle og Slægtregister. Efter Konferensraad I. C. Ryges Haandskrift, meddelt ved Arkivassistent <i>H. P. G. K. Bruun</i>	100
Danske og norske Studerende ved Universitetet i Harderwijk. Af Etatsraad, Stiftsskriver <i>H. R. Hiort-Lorenzen</i>	144
Fremmede Adelslægter i Danmark. XV. Pogrell. Af Hofjægermester <i>C. E. A. Søhøller</i>	146

Brevvevling mellem Ægteparret Pram og Oluf Christian Olufsen under dennes Udenlandsrejse 1793—96 (Fortsættelse). Meddelt af Biblioteksassistent <i>H. Ehrencron-Müller</i>	149, 199
Hvorfra stammer Slægten Hornemann? Et Spor. meddelt af Arkivsekretær <i>Gerhard L. Grove</i>	171
Nogle Efterretninger om Danske i Amerika. I. Andreas Schout. Af Professor <i>P. S. Vig</i>	173
Anmeldelse. A. Halling: Meine Vorfahren und ihre Verwandtschaften. Glückstadt 1905. Anm. af Arkivsekretær <i>Gerhard L. Grove</i> . . .	177
Professor Jacob Horneman Bredsdorff og Hustru Petrine Jacobine f. Møller. Levnedsskildringer af en Datterdatter <i>P. M. Lange</i> . . .	181
Nogle Studenterbreve, sendte fra Kjøbenhavn til Christiania 1817—20. Meddelte af Professor <i>L. Daae</i>	233
Gravskrifter fra Kjøbenhavns nedlagte Kirkegaarde indenfor de gamle Volde. VII. Garnisons Kirkegaard. Ved <i>P. B. Grandjean</i> . . .	248
Et utrykt Brev fra Oehlenschläger. Meddelt af Professor, Dr. <i>A. Kraus</i> i Prag	252
Dorphiana. Af Sognepræst <i>D. Thrap</i>	254
En Nordmands Optegnelser fra Kjøbenhavn 1838. Meddelt af Expeditionschef <i>Alf Collet</i>	259
Mogens Bille — Mogens Lauridsøn Løvenhalk. Af Arkivsekretær, Dr. phil. <i>Wm. Christensen</i>	272
Gaver til Samfundets Bibliothek	90
Trykfejl og Rettelser	90
Meddelelser om Samfundets Anliggender	281
Fortegnelse over Samfundets Medlemmer i 1906	283
Register. Af Arkivassistent <i>H. C. Roede</i>	287

Tillæg.

- I. Dødsfald i Danmark 1905, af Arkivskriver *Jul. Bidstrup*.
- II. Dødsfald i Norge 1905, af Amanuensis *A. W. Rasch*.

Indhold.

	Side-
Professor Jacob Horneman Bredsdorff og Hustru Petrine Jacobine f. Møller. Levnedsskildringer af en Datterdatter <i>P. M. Lange</i>	18f
Brevvexling mellem Ægteparret Pram og Oluf Christian Olufsen under dennes Udenlandsrejse 1793—96. Meddelt af Bibliothekassistent <i>H. Ehrencron-Müller</i>	199
Nogle Studenterbreve, sendte fra Kjøbenhavn til Christiania 1817—20. Meddelte af Professor <i>L. Daae</i>	232
Gravskrifter fra Kjøbenhavns nedlagte Kirkegaarde indenfor de gamle Volde. VII. Garnisons Kirkegaard. Ved <i>P. B. Grandjean</i>	248
Et utrykt Brev fra Oehlenschläger. Meddelt af Professor, Dr. <i>A. Kraus</i> i Prag	252
Dorphaniana. Af Sognepræst <i>D. Thrap</i>	254
En Nordmands Optegnelser fra Kjøbenhavn 1838. Meddelt af Expeditionschef <i>Alf Collett</i>	259
Mogens Bille — Mogens Lauridsson Løvenbalk. Af Arkivsekretær, Dr. phil. <i>Wm. Christensen</i>	272
Meddelelser om Samfundets Anliggender.	281
Fortegnelse over Samfundets Medlemmer i 1906	283
Register. Af Arkivassistent <i>H. C. Roede</i>	287

Skriftlige Henvendelser bedes sendte til Samfundets Sekretærer:
for Norge Amanuensis A. W. Rasch, Rigsarkivet, Christiania —
for Danmark Arkivsekretær G. L. Grove, Tidsskriftets Redaktør,
Strandgade 46, Kjøbenhavn C. Samfundets Samling af Bøger og
Manuskripter opbevares hos den danske Kommissionær, Forlags-
boghandler H. Hagerup, Gothersgade Nr. 30, hvorfra de ud-
laanes til Medlemmerne.